

Vlaams
Parlement

ingediend op **381** (2020-2021) – Nr. 3
11 maart 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
uitgebracht door Jeremie Vaneeckhout en Katrien Schryvers

over de nota van de Vlaamse Regering.
Vijfjaarlijks rapport van de Vlaamse Regering
over de evaluatie van het decreet
betreffende de integrale jeugdhulp

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding:

Voorzitter: Stefaan Sintobin.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Lorin Parys, Elke Sleurs, Tine van der Vloet, Katja Verheyen;
Immanuel De Reuse, Stefaan Sintobin, Suzy Wouters;
Maaïke De Rudder, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Maurits Vande Reyde;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Freya Van den Bossche.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Piet De Bruyn, Freya Perdaens, Sarah Smeyers, Annabel Tavernier;
Yves Buysse, Ilse Malfroot, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Vera Jans, Kurt Vanryckeghem;
Gweny De Vroe, Sihame El Kaouakibi;
Johan Danen, Celia Groothedde;
Conner Rousseau.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

Documenten in het dossier:

- 381** (2020-2021) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering
- Nr. 2: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

I.	Eerste reeks uiteenzettingen door de deskundigen	5
1.	Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen	5
1.1.	Elementen die het agentschap Opgroeien meeneemt uit de evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp	5
1.2.	Toekomstig jeugdhulpbeleid	6
1.3.	Lopende initiatieven	7
2.	Uiteenzetting door Tine Suykerbuyk	9
3.	Uiteenzetting door Joke Vanroy	14
3.1.	Ontstaan en ontwikkeling van het Crisismeldpunt Limburg	14
3.2.	Gevolgen van het decreet	15
3.3.	Verwevenheid van de doelstellingen	15
3.4.	Werkpunten en knelpunten	16
3.5.	Bij wege van conclusie	19
II.	Eerste besprekingsronde	19
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	19
1.1.	Tussenkoms van Lorin Parys	19
1.2.	Tussenkoms van Katrien Schryvers	21
1.3.	Tussenkoms van Katja Verheyen	23
1.4.	Tussenkoms van Freya Van den Bossche	24
1.5.	Tussenkoms van Suzy Wouters	26
1.6.	Tussenkoms van Jeremie Vaneeckhout	26
2.	Antwoorden van de deskundigen.....	28
2.1.	Antwoorden van Bruno Vanobbergen.....	28
2.2.	Antwoorden van Tine Suykerbuyk.....	30
2.3.	Antwoorden van Joke Vanroy	33
3.	Aanvullende vragen en antwoorden.....	35
3.1.	Aanvullende tussenkomst van Lorin Parys.....	35
3.2.	Aanvullend antwoord van Bruno Vanobbergen	35
3.3.	Aanvullend antwoord van Tine Suykerbuyk	35

III. Tweede reeks uiteenzettingen door de deskundigen	36
1. Uiteenzetting door Mieke Segers namens het Vlaams Welzijnsverbond .	36
1.1. Algemene appreciatie	36
1.2. Aanbevelingen die onderschreven worden	36
1.3. Aanvullende aanbevelingen	38
1.4. Naar één jeugdhulp	39
1.5. Bij wege van besluit	40
2. Uiteenzetting door Patrick Vander Weyden en Miet Neyens namens SOM	41
2.1. Het recht op jeugdhulp	41
2.2. Relationele continuïteit	44
2.3. Sociaal ondernemerschap	45
3. Uiteenzetting door Ingrid Crabbe	46
3.1. Vzw Ouderspunt	46
3.2. Blijvende aandachtspunten van ouders vis-à-vis de jeugdhulp	46
3.3. Specifiek ouder(s)perspectief op drie aandachtspunten uit het rapport	46
3.4. Concrete voorstellen vanwege de ouders	49
3.5. Bij wege van conclusie	50
IV. Tweede besprekingsronde	50
1. Vragen en opmerkingen van de leden	50
1.1. Tussenkoms van Jeremie Vaneeckhout	50
1.2. Tussenkoms van Suzy Wouters	51
1.3. Tussenkoms van Freya Van den Bossche	51
1.4. Tussenkoms van Katrien Schryvers	51
2. Antwoorden van de deskundigen	52
2.1. Antwoorden van Mieke Segers	52
2.2. Antwoorden van Miet Neyens	53
2.3. Antwoorden van Ingrid Crabbe	55
Gebruikte afkortingen	57
Bijlagen: zie de dossierpagina van dit verslag op www.vlaamsparlement.be	

In de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding ging op dinsdag 15 december 2020 het tweede deel door van de hoorzittingen over het vijfjaarlijks rapport van de Vlaamse Regering over de evaluatie van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp (het decreet Integrale Jeugdhulp). Volgende deskundigen lichtten hier hun bevindingen toe:

- Bruno Vanobbergen, algemeen directeur van het agentschap Opgroeien;
- Tine Suykerbuyk, ondervoorzitter Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel, jeugd- en familierechter rechtbank van eerste aanleg Brussel en voorzitter van de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten;
- Joke Vanroy, teambegeleider Crisispunt Limburg -18, CAW Limburg;
- Mieke Segers, sectorcoördinator Jeugdhulp & Gezinsondersteuning en Kinderopvang, Vlaams Welzijnsverbond;
- Patrick Vander Weyden, algemeen directeur SOM (federatie van sociale ondernemingen);
- Miet Neyens, stafmedewerker jeugdhulp SOM;
- Ingrid Crabbe, beleidsmedewerker vzw Ouderspunt.

Bruno Vanobbergen, Mieke Segers, Miet Neyens en Ingrid Crabbe maakten gebruik van een presentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Eerste reeks uiteenzettingen door de deskundigen

1. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen

1.1. Elementen die het agentschap Opgroeien meeneemt uit de evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp

Bruno Vanobbergen, algemeen directeur van het agentschap Opgroeien, wil graag van de gelegenheid gebruik maken om de visie van het agentschap Opgroeien te geven op de voorliggende evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp. Hij zal bij zijn uiteenzetting gebruik maken van een presentatie.

De spreker zal in zijn toelichting vooral focussen op het toekomstige jeugdhulpbeleid, dat gebaseerd zal zijn op de lessen die na vijf jaar werking uit dit rapport getrokken kunnen worden. Het zal er dus op aankomen hier de volgende vijf jaar correct op in te spelen. Een aantal elementen uit het rapport vallen hierbij sterk op. Op een vijftal daarvan zal hij nader ingaan.

In eerste instantie moet worden vastgesteld dat hulpverleningstrajecten nog steeds erg lineair zijn qua opbouw. En dat staat vaak op gespannen voet met de belangrijke ambitie van de integrale jeugdhulp om op verschillende niveaus continuïteit en hulp op maat te realiseren. De spreker zal hier verder nog op terugkomen. Men is immers bezig met het ontwikkelen van een alternatief.

Een tweede opvallend gegeven is dat zowel professionals als ouders, kinderen en jongeren de jeugdhulp nog steeds als bijzonder complex ervaren. Daarom ook worden er verschillende ankerpunten of punten voor ondersteuning opgericht. Hierbij kan bijvoorbeeld aan de info- en aanspreekpunten binnen ACT (afdeling Continuïteit en Toegang) worden gedacht. Dit belet niet dat men toch de vraag moet durven stellen of er niet tot een veel eenvoudiger hulpverleningslandschap kan worden gekomen, van waaruit dan de benodigde ondersteuning geboden kan worden.

Een derde punt dat Bruno Vanobbergen wil aanhalen is de positieve vaststelling in het rapport dat er veel meer oplossingsgericht en krachtgericht wordt gewerkt. Er wordt vandaag ook gezocht hoe de regie van het hulpverleningstraject bij ouders, kinderen en jongeren zelf kan worden gelegd. Het is voor het agentschap een grote uitdaging om van dit principe van eigenaarschap van het hulpverleningstraject in de toekomst nog veel meer een leidend principe te maken.

Ten vierde komt de spreker tot het grote aantal kinderen en jongeren dat beroep doet op de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. In combinatie met het versnipperde landschap van de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, doet dit vragen rijzen bij de wijze waarop jeugdhulp wordt ingezet. Straks meer daarover.

Een laatste belangrijke bekommernis gaat over de vraag hoe de integrale jeugdhulp tot een waarachtig interdisciplinaire jeugdhulp kan worden omgevormd. Binnen de jeugdhulp zijn momenteel heel wat disciplines aan de slag. Er zijn daarbij al belangrijke stappen gezet richting intersectoraal werken. Maar daar voorbij moeten er nog heel wat stappen gezet worden richting interdisciplinaire jeugdhulp.

1.2. Toekomstig jeugdhulpbeleid

Bruno Vanobbergen gaat daarna in op de antwoorden die vanuit Opgroeien momenteel gegeven worden op de hogergenoemde uitdagingen en op de zaken die men de komende periode nog sterker in de verf wil zetten.

De jeugdhulp is daarbij vandaag vooreerst op zoek naar hoe hij uit zijn sterke beheersingslogica kan treden. De bestaande lineaire ketenaanpak binnen jeugdhulp leidt nog veel te veel tot doorverwijzing en dus ook tot het uit handen geven van een aantal zaken. Daardoor krijgen ouders, kinderen en jongeren al te vaak het gevoel dat ze helemaal opnieuw moeten beginnen. Dat vormt een belangrijke uitdaging. Die beheersingslogica weerspiegelt zich ook in het taalgebruik van de jeugdzorg. Men heeft het daar onder andere over: brede instap, rechtstreekse en niet-rechtstreekse toegankelijke jeugdhulp, toegangspoort enzovoort. Deze begrippen duiden erop dat jeugdzorg gezien wordt als een schaars goed waarvan de toegang zoveel mogelijk bewaakt moet worden.

Het is dus zaak om na te denken hoe jeugdhulp veel meer kan gaan werken vanuit het beginsel van het proportioneel universalisme. Uitgangspunt daarbij is dat jeugdhulp er eigenlijk voor iedereen zou moeten zijn. Daarnaast zijn er dan natuurlijk ook meer gespecialiseerde vormen van jeugdhulp nodig voor specifieke situaties en voor bepaalde groepen zoals kinderen en jongeren en gezinnen in maatschappelijk kwetsbare situaties. De voorbije jaren zijn er al verschillende stappen gezet om de contouren van de integrale jeugdzorg wat op te rekken. Voorbeelden daarvan zijn 'één gezin - één plan' (1G1P) als belangrijke schakel tussen basisvoorzieningen rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdzorg. Idem voor de tweede werf, de zorggarantie, waarbij er binnen elke provincie een netwerkaanpak is georganiseerd. Daardoor kan er in situaties die bedreigend zijn voor heel jonge kinderen en voor gezinnen met heel jonge kinderen, heel snel ingegrepen worden. Verder is er nog OverKop, waar de spreker later nog op zal terugkomen, en zijn er de zaken die men de voorbije jaren gerealiseerd heeft rond jongvolwassenen. Met name wordt er hierbij zowel op Vlaams als op regionaal niveau gezocht naar 'coalitions of the willing' waar beleidsdomeinen als Wonen, Werk en Onderwijs mee ingezet worden om jongvolwassenen zo goed mogelijk te ondersteunen.

Het agentschap haalt een deel van zijn inspiratie uit Nederland. Daar verscheen eind 2019 een bijzonder interessant rapport van het Nederlands Jeugdinstituut over 'Het groeiend jeugdzorggebruik'. Een citaat uit dat rapport kan als leidmotief dienen voor het herdenken van onze jeugdhulp: "De experimenten geven ook

indicaties dat een sterkere eerste lijn het aantal verwijzingen naar de intensievere jeugdzorg en het speciaal onderwijs vermindert. In deze visie zijn kinderopvang, school en huisarts niet de 'vindplaats' voor jeugdzorg, zoals vaak wordt gezegd, maar de werkplaats. De jeugdzorg ondersteunt die werkplaats en vergroot zo het probleemoplossend vermogen van kinderen, jongeren, opvoeders en beroepsopvoeders." Het komt er dus op neer dat de jeugdzorg die verschillende basisvoorzieningen zo goed mogelijk moet ondersteunen. Een ander interessant rapport is 'Stevige basis, goede ontwikkeling' van het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning. Daarin wordt met name nagedacht over hoe de specialistische hulp zich moet verhouden tot de 'voorkant' van de jeugdhulp. Het komt erop neer dat de specialistische hulp zich grotendeels ten dienste van de 'voorkant' stelt, omdat er op die manier veel preventiever gewerkt kan worden vanuit een sterkere eerste lijn. Op termijn hebben kinderen en jongeren daardoor minder gespecialiseerde hulp nodig.

Op basis van al die zaken – de evaluatie van het rapport, de eigen ervaringen, onderzoek in Vlaanderen en Nederland – zijn een aantal leidende principes voor een toekomstig jeugdhulpbeleid geformuleerd. Eerst en vooral gaat het dan over het 'normaliseren' van jeugdhulp via het versterken van de basisvoorzieningen. Als kinderen op school dreigen uit te vallen – hetzij doordat ze frequent van school moeten veranderen, hetzij doordat ze volledig uit het systeem verdwijnen – is het belangrijk om ook dan al vanuit jeugdhulp zoveel mogelijk ondersteuning te gaan bieden aan de kinderen, aan de ouders en aan de school. In de afgelopen legislatuur zijn er daar een paar mooie voorbeelden van geweest. De spreker benadrukt dat het hier ook om een zoektocht gaat naar een meer lokale verankering van jeugdzorg. Hier speelt dan de dynamiek van de eerstelijnszones, de dynamiek rond de samenwerkingsverbanden 1G1P, maar evengoed de recent door de Vlaamse Regering goedgekeurde nota rond de referentieregio's. Dit zijn evenzovele manieren van sterkere lokale verankering. Het gaat daarbij over het maken van een verbinding met de brede leefomgeving, over kracht- en oplossingsgericht werken. Er is met andere woorden sprake van een zoektocht naar een gedeelde verantwoordelijkheid waarbinnen er kan 'bijgeschakeld' worden op het moment dat het moeilijk wordt en er meer gespecialiseerde hulp nodig is. OverKop is daarvan een goed voorbeeld.

Bij dit alles is vanzelfsprekend ook het voeren van een kwaliteitsbeleid van zeer groot belang. Daarbij wordt er overigens niet enkel gekeken naar input en outcome van het jeugdhulpbeleid, maar worden de effecten van jeugdhulp ook meer longitudinaal in ogenschouw genomen. En last but not least is er natuurlijk ook de zorg voor het personeel. Zeker binnen bepaalde vormen van gespecialiseerde jeugdhulp kost het voor de betrokkenen soms heel wat moeite om zich staande te houden. De problematieken waarmee ze te maken krijgen zijn immers vaak erg schrijnend en erg complex. Met dergelijke grote uitdagingen omgaan is vaak slopend.

1.3. Lopende initiatieven

De spreker overloopt daarna een aantal voorbeelden van wat er vandaag al gebeurt.

1.3.1. OverKop

Hij begint met OverKop. Er zijn vandaag vijf OverKop-huizen. In 2021 worden er dat 16. Het is de bedoeling om binnen elk 1G1P-samenwerkingsgebied ook een OverKop-huis te hebben, zo mogelijk met een of meerdere satellieten. Met name door hun extreme toegankelijkheid vormen de OverKop-huizen een belangrijk element binnen de normalisering van de jeugdhulp. De vijf bestaande OverKop-huizen hebben dat de afgelopen jaren afdoende aangetoond. Ze zijn bijzonder laagdrempelig. Jongeren kunnen daar gewoon binnenstappen, kunnen daar gewoon zijn,

zonder dat er verder noodzakelijkerwijze veel moet gebeuren. Op het moment echter, dat ze aangeven dat ze niet goed in hun vel zitten en nood hebben aan bijkomende assistentie, kan er heel snel bijgeschakeld worden naar meer gespecialiseerde hulp. De oproep rond OverKop is zo goed als klaar en kan in de loop van de maand januari 2021 de deur uit.

1.3.2. Lerende netwerken Onderwijs-Jeugdhulp

Een tweede voorbeeld van hoe basisvoorzieningen ondersteund kunnen worden, zijn de lerende netwerken Onderwijs-Jeugdhulp die sinds 1 september 2020 werden opgestart. Er wordt hierbij heel nauw samengewerkt met de netwerken 'Samen tegen schooluitval'. Doel is vooreerst om er gezamenlijk vanuit Onderwijs en Jeugdhulp voor te zorgen dat er ondersteuning is op het vlak van individuele trajecten van kwetsbare kinderen. Daarnaast is het evengoed de bedoeling om samen met de CLB's en samen met de pedagogische begeleidingsdiensten na te gaan hoe scholen zo duurzaam mogelijk ondersteund kunnen worden. Momenteel zijn er zes coördinatoren die halftijds aan de slag zijn, en wier opdracht erin bestaat om de komende 2 jaar goede praktijken in kaart te brengen. Na die 2 jaar kan er dan geëvalueerd worden hoe de samenwerking tussen Onderwijs en Jeugdhulp zo optimaal mogelijk kan verlopen.

1.3.3. 1G1P

Er wordt ook sterk ingezet op 1G1P. Daar waar jeugdhulp tot nog toe sterk regionaal georganiseerd is, gaat men nu ook kijken hoe men daar deels kan van afstappen. De zestien samenwerkingsverbanden die ondertussen vorm gekregen hebben, zijn daarbij van zeer groot belang. Daar zijn verschillende redenen voor. Zo vormt 1G1P een belangrijke schakel tussen de basisvoorzieningen en het meer gespecialiseerde aanbod. Ook is er een eerstelijnspsychologische functie. Sommige samenwerkingsverbanden bouwen ondertussen overigens ook al een sterke samenwerking uit met een soort netwerk van gespecialiseerde jeugdhulp. Er zijn dus vandaag al heel wat beloftevolle en inspirerende praktijken. Het zal zaak zijn het beleid daar zo goed mogelijk op te enten.

1.3.4. Gedeelde verantwoordelijkheid

Daarnaast is er het project 'gedeelde verantwoordelijkheid'. Dit heeft als grote ambitie het doorbreken van het doorverwijsmodel binnen de meer gespecialiseerde jeugdhulp. Met een boutade zou men kunnen zeggen dat jongeren vandaag nog altijd wat 'verkocht' worden van de ene voorziening naar de andere. In plaats van 'verkopen' wil men nu komen tot het 'verknopen' van expertise. Men wil met de voorzieningen een traject aangaan waarbij men begeleidt en ondersteunt. Men gaat zo zoeken naar waar er vandaag interessante vormen en voorbeelden liggen van die gedeelde verantwoordelijkheid.

Men wil dit soort reflectieproces in alle regio's op gang brengen. Daarenboven wil men de komende 2 jaar in twee regio's, dat wil zeggen in twee samenwerkingsgebieden of 1G1P-werkingsgebieden, zelfs nog een stap verder gaan. Onder de voorlopige werknaam 'De ideale wereld' wil men daar niet enkel de netwerkgedachte installeren tussen voorzieningen die gespecialiseerde hulp aanbieden, maar wil men dat ook echt heel fel gaan versterken in samenwerking met partners binnen ggz, in samenwerking met het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) enzovoort.

1.3.5. Diagnostiek: 1 kind – 1 diagnose

Ook de diagnostiek is in heel dit verhaal erg belangrijk. In april 2019 is een studiedag doorgegaan naar aanleiding van het rapport van professor Stef Decoene rond ontwikkelingstrajecten bij jongeren met complexe, meervoudige problematieken. Vandaaruit worden er nu stappen gezet die moeten leiden tot een minder versnipperde en meer kwaliteitsvolle diagnostiek die over de verschillende sectoren heen gedragen wordt. De komende jaren wil men hierrond al een aantal stappen zetten, onder andere in het kader van heel het traject rond beveiligend verblijf. Ook het – overigens net vandaag gegunde – implementatieonderzoek in functie van het ontwerpen van een organisatiemodel voor multidisciplinaire diagnostiek zal zeer belangrijk zijn voor het tegengaan van de huidige versnippering.

1.3.6. Wonen op een andere plek dan thuis

Een laatste punt dat Bruno Vanobbergen wil aanraken is de situatie waarin kinderen op een andere plek dan thuis gaan wonen. Welke visie dient hier gevolgd te worden? Hoe kan ervoor gezorgd worden dat op die plekken een positief leefklimaat heerst? In het kader van het traject beveiligend verblijf, wordt zo – onder de werknaam pleisterplekken – intensief gezocht naar een aanbod dat heel sterk tegemoetkomt aan de individuele zorgnoden van elke jongere. Er wordt zo gestreefd naar een optimaal samenspel van diagnostiek en gedeelde verantwoordelijkheid met onder andere Onderwijs en ggz.

Het is ook de bedoeling om in het voorjaar van 2021 een oproep te lanceren rond reconversiebeleid. Daarbij zullen de voorzieningen onder meer worden uitgenodigd om na te denken over het creëren van gezinshuizen, kwestie van een meer lokale jeugdhulp mogelijk te maken.

In het najaar van 2020 werd ook al gestart met twee kleinschalige projecten, geïnspireerd op het Nederlandse KINGS-model (Kind IN Gezond Systeem), waarbij er in twee CIG's (centrum voor integrale gezinszorg) niet meer aan uithuisplaatsing maar wel aan gezinsplaatsing wordt gedaan. Daarbij wordt ook opnieuw gezocht naar een sterke samenwerking tussen ggz en jeugdhulp. Dat de geestelijke gezondheidszorg zo wordt binnengebracht in jeugdhulp is erg innovatief.

Afsluitend geeft Bruno Vanobbergen nog mee dat een laatste element waarop momenteel wordt ingezet bestaat in een sterke uitbreiding van de contextbegeleiding in het kader van Signs of Safety.

2. Uiteenzetting door Tine Suykerbuyk

Tine Suykerbuyk, jeugd- en familierechter in de rechtbank van eerste aanleg Brussel en voorzitter van de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten, dankt de commissie voor de gelegenheid die geboden wordt om de visie van de jeugdmagistratuur over het evaluatierapport van het decreet Integrale Jeugdhulp naar voor te brengen. Het algemene aanvoelen is alleszins dat dit rapport een eerlijke analyse omvat van de sterktes en de zwaktes van het decreet. Ook in het deel van de hoorzitting die op 9 december 2020 is doorgegaan, heeft de spreekster meerdere waardevolle elementen herkend.

In haar tussenkomst wil ze nu vooral enkele specifieke aandachtspunten en accenten vanuit de jeugdrechters naar voor brengen. De jeugdmagistratuur neemt immers een specifieke plaats in binnen het ruimere hulpverleningslandschap. Jeugdrechters zijn als dusdanig namelijk geen hulpverleners, maar werken wel heel nauw samen met de hulpverlening. Hulpverlening en jeugdmagistratuur zijn ook volledig op elkaar aangewezen.

Ze legt uit dat een jeugdrechter, in tegenstelling tot de diverse fases vóór de jeugdrechtbank, op gedwongen basis opereert. De jeugdrechter moet richting geven aan een bepaald parcours, aan jongeren, aan ouders. De jeugdrechter moet een kader creëren en de krijtlijnen afbakenen waarbinnen de hulpverlening vervolgens met de minderjarigen en de ouders aan de slag kan.

De tussenkomst van de jeugdrechter kan op twee manieren gebeuren. In de regel gebeurt zulks op grond van artikel 47.1 van het decreet Integrale Jeugdhulp. Dat is het geval wanneer vrijwillige hulpverlening niet mogelijk blijkt, hoewel daartoe alles in het werk is gesteld. Het dossier komt dan bij de jeugdrechter terecht na een vordering van het parket. Dat laatste heeft het dossier dan ontvangen via het OCJ (ondersteuningscentrum jeugdzorg) of het VK (vertrouwenscentrum kindermishandeling). De vrijwilligheid wordt dan geacht te zijn uitgeput. De vordering bij hoogdringendheid – op grond van artikel 47, 2°, van het decreet – vormt de tweede manier waarop een dossier voor de jeugdrechter kan komen. In dat laatste geval moet er geen vrijwillig traject worden afgewacht, maar kan er door de hoogdringendheid, dat wil zeggen als er onmiddellijk bescherming nodig is en vrijwillige hulpverlening niet mogelijk wordt geacht, onmiddellijk worden opgetreden door de jeugdrechter.

Twee zaken vallen volgens de spreker erg op in het evaluatierapport over het decreet Integrale Jeugdhulp. Ten eerste zijn de erin aangehaalde pijnpunten, die breed gedeeld worden door de hele hulpverlening, ook pijnpunten waar de jeugdmagistratuur mee geconfronteerd wordt. Ten tweede geldt ook voor hen het aloude zeer van het capaciteitstekort dat speelt op verschillende vlakken. Door gebrek aan personeel ligt de werkdruk bij vele actoren erg hoog en krijgen mensen soms het gevoel dat ze niet echt kunnen doen wat ze zouden moeten doen. En ook qua beschikbare plaatsen voor jongeren raakt het al jarenlang bestaande capaciteitstekort maar niet opgelost. Het lijkt integendeel zelfs nog te groeien. Het gaat daarbij dan zowel over ambulante als residentiële hulp als over diagnostisch onderzoek, langdurig verblijf, private voorzieningen, gemeenschapsinstellingen, pleeggezinnen en dergelijke meer. En hoewel er best veel initiatieven worden genomen en de jeugdmagistratuur dit ook toejuicht, lijkt het er soms toch op alsof die maar traag tot hen doorsijpelen.

Het capaciteitstekort is een probleem in elke fase van de hulpverlening, maar het wordt bij de jeugdrechters toch nog wat scherper gevoeld door het gedwongen karakter van hun optreden. Dat is om meerdere redenen problematisch. Vooreerst legt de jeugdrechter, na een verontrusting te hebben vastgesteld, een bepaalde maatregel op, die finaal niet kan worden uitgevoerd. Ten tweede ondermijnt dit de geloofwaardigheid van de jeugdrechter heel erg. Zowel de minderjarige als de ouders voelen zich nu immers ook door justitie in de steek gelaten, en dit aanvoelen is des te erger doordat bij de betrokkenen toch altijd enigszins het idee leeft dat justitie allicht sneller kan optreden dan de hulpverleningsinstanties. Doordat heel veel hulp binnen de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp kan worden aangeboden, komen de justitiële instanties soms zelfs pas als laatste aan de beurt. Dat leidt tot situaties die men niet meer uitgelegd krijgt.

Tine Suykerbuyk heeft hier ook zelf ervaring mee. Ze legt uit dat de zaken, in toepassing van het oude artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet, jaarlijks op openbare zitting komen. Daarbij is het de laatste jaren al meermaals voorgevallen dat spijs de vaststelling bij vonnis van een bepaalde verontrusting en het opleggen van een bijhorende maatregel (vaak een toezichtmaatregel in afwachting dat er een echte maatregel, contextbegeleiding of plaatsing, kan uitgevoerd worden), deze maar zeer traag uitgevoerd raakte. Het jaar daarop komen de betrokkenen dan terug op openbare zitting en blijken ze nog geen stap verder te staan. In het meest schrijnende dossier dat de spreker heeft meegemaakt, was er een wachttijd van tweeënhalf jaar.

Bij een aantal mensen – zowel ouders als minderjarigen – leidt dit niet enkel tot frustratie, maar steekt ook een zeker foertgevoel de kop op. Ze gaan zich dan de vraag stellen waarom ze zelf nog engagementen zouden nemen, als justitie en de jeugdhulpverlening dat blijkbaar ook niet voor elkaar krijgen. Dat is met name een probleem bij jongeren die zich nergens aan houden, die soms al jaren geen dagbesteding hebben, geen schoollopen, het thuis te bont maken, maar die nog geen feiten gepleegd hebben, waardoor er vaak jaren verstrijken vooraleer ze hun problemen onder ogen moeten zien of ermee aan de slag moeten gaan. Dat soort toestanden levert frustratie alom op.

Het aspect van de vrijwilligheid ligt voor de meeste jeugdmagistraten erg moeilijk. Er bestaat bij de jeugdmagistratuur in haar geheel (dus zowel parket als jeugdrechtbank) een aanvoelen dat het veel te lang duurt vooraleer een dossier aan hen wordt doorgestuurd. Het lijkt erop dat de mate van vrijwilligheid te vaak wordt afgetoetst aan de verbale intenties van de betrokkene. Iets wat hier op de eerdere hoorzitting van 9 december 2020 ook al aan de orde is gekomen. De spreekster vraagt zich dan ook af in hoeverre een schijnvrijwilligheid voldoende snel doorprikt wordt. Ze geeft hiervan een voorbeeld uit de praktijk. Een zeventienjarige wordt aangemeld bij de jeugdrechtbank en dan blijkt dat het om iemand gaat die al drie jaar niet naar school gaat en al twee jaar thuis de boel verziekt en zelfs terroriseert. Als uitleg hiervoor krijgt men dan soms te horen dat de betrokkene toch nog bereid was om in gesprek te gaan. Als zulks niets oplevert, moet men echter durven constateren dat er geen sprake is van vrijwilligheid.

Een andere weerkerende frustratie is dat soms een van de kinderen van een gezin naar de jeugdrechtbank wordt doorgestuurd, terwijl de andere kinderen nog bij de gemandateerde voorzieningen blijven. Dat levert qua vrijwilligheid toch een enigszins schizofrene situatie op. Voor de betrokkenen is het verwarrend omdat ze meerdere aanspreekpunten krijgen, en er kan ook sprake zijn van tegenstrijdigheden in bepaalde vaststellingen of bevindingen. Dat is dus een zeer onwenselijke situatie.

Eens het dossier vanuit de gemandateerde voorziening is doorgestuurd, is de sociale dienst aan zet. Deze moet dan een maatschappelijk onderzoek uitvoeren. De jeugdrechters stellen zich hieromtrent de vraag waarom de sociale dienst bij de jeugdrechtbank een onderzoek moet herhalen dat meestal al is gebeurd door de gemandateerde voorzieningen. Dat is een kwestie waar de spreekster zelf geen pasklaar antwoord op heeft. Wel stelt ze vast dat de onderzoeken van de sociale dienst al eens bevindingen opleveren die tegengesteld zijn aan de onderzoeksresultaten van de gemandateerde voorzieningen. Mogelijk heeft dit te maken met een andere manier van onderzoek voeren of het hanteren van andere criteria. Artikel 75 van het decreet Integrale Jeugdhulp voorziet verder dat de informatie van de gemandateerde voorzieningen naar de sociale dienst van de jeugdrechtbank mag gaan mits er daarvoor toestemming verleend wordt. Het probleem dat zich daarbij stelt is dat er bij ontstentenis van die toestemming natuurlijk heel wat informatie en dus ook flink wat tijd verloren gaat.

De hoger genoemde tekorten hebben natuurlijk ook een invloed op het realiseren van de doelstellingen, die op zich goed zijn. Vermaatschappelijking van de zorg, kracht- en netwerkgericht werken, subsidiariteit en dergelijke meer, zijn principes waar de jeugdmagistratuur kan achter staan. Daar is overigens ook hard in geïnvesteerd geweest. De mindset bij de jeugdrechtbanken is op deze domeinen ook sterk geëvolueerd. Het aanvoelen leeft echter ook dat een en ander ertoe geleid heeft dat de verwachtingen ten aanzien van jongeren en ouders hoger zijn geworden dan wat haalbaar of wenselijk is. De invloed van de tekorten laat zich overigens ook hier wel degelijk gelden. Doordat er geen afdoende aanbod is komt het overigens ook al eens voor dat jeugdrechters instemmen met zaken waar ze niet geheel achter staan of niet geheel van overtuigd zijn.

Met betrekking tot het contextgericht werken hebben de jeugdrechters soms al eens het gevoel dat dit te eng geïnterpreteerd wordt als het werken aan een terugkeer naar huis. Op het niveau van de jeugdrechtbank kan dit vervelend zijn, in de zin dat de vraag of een kind naar huis kan, dan doorgaans al meerdere keren aan de orde is geweest. Vrij kort nadat een kind geplaatst is, wordt dan opnieuw opgeworpen dat men wil werken aan een terugkeer naar huis. Dat schept dan ongelooflijk veel onrust en wekt ook al eens valse hoop bij de betrokkenen. Het hoeft geen betoog dat dit het werken behoorlijk bemoeilijkt. Men kan zich hierbij overigens opnieuw de vraag stellen of een en ander niet mee wordt ingegeven door het plaatstekort en de daaruit resulterende druk op de instellingen. Elke plaats die vrijkomt betekent in die situatie immers een plaats voor een ander kind.

Tine Suykerbuyk komt dan tot de kwestie van de flexibiliteit en de continuïteit in het hulpverleningstraject en het voorkomen van breuken daarin. Wat de flexibiliteit betreft kan worden vastgesteld dat het schakelen inderdaad vlotter verloopt. Eens men een voet tussen de deur heeft, lukt het veel beter om van de ene module naar de andere over te schakelen. Is dat niet het geval, dan blijft het nog steeds erg lang wachten. Wat de kwestie van de continuïteit betreft kunnen er meerdere opmerkingen gemaakt worden. Ten eerste staat de meerwaarde van deze continuïteit buiten kijf. In de succesverhalen die voorgelegd kunnen worden, vormt dit heel vaak een belangrijk gegeven. Als jongeren voet aan de grond kunnen krijgen, vertrouwen kunnen opbouwen, een klik kunnen maken, is er heel veel mogelijk, zelfs in erg moeilijke situaties. Het omgekeerde is echter ook waar. Hoe meer breuken zich voordoen, hoe moeilijker kinderen het krijgen om zich nog ergens thuis te voelen, om vertrouwen te kunnen geven, en hoe moeilijker het voor een kind ook wordt om een traject succesvol af te ronden, wat dan weer eventuele vervolgtrajecten in het gedrang brengt. Gebrek aan continuïteit is soms ook bijna ingebouwd in het systeem. Zo is de tijdelijkheid van maatregelen op zich best lovenswaardig, maar in sommige gevallen helaas ook contraproductief. De tijdelijkheid leidt er immers soms toe dat er trajecten moeten doorbroken worden die manifest beter zouden worden verdergezet. Gebrek aan continuïteit laat zich soms ook voelen doorheen schoolwissels of hobby's van de kinderen. Veel actoren zien dit louter als een vervelende bijkomstigheid, terwijl het hier voor kinderen net om belangrijke ankerpunten kan gaan. Ook hiervoor heeft de spreekster geen pasklare oplossing. Opnieuw geldt immers de premisse dat men moet roeien met de riemen die men heeft.

Door de schaarste is de nood om de hulp zo efficiënt mogelijk te organiseren erg groot. Dit heeft er de facto toe geleid dat er bijkomende criteria in het systeem zijn binnengeslopen. Deze zijn er dan op gericht hulp in sommige situaties toch beschikbaar te maken, of mensen te laten stijgen op de wachtlijst. In de praktijk wordt hierdoor echter soms voorbijgegaan aan de essentie, of leidt het tot een soort hokjesdenken en tot het afvinken van criteria. Het onderscheid tussen een gewone vordering en een vordering bij hoogdringendheid is hiervan een voorbeeld. De tweede soort vordering leidt er immers toe dat men bovenaan de wachtlijst komt te staan en prioritair recht krijgt op bepaalde hulp. Of iets hoogdringend is wordt echter enkel en alleen bepaald aan de hand van de vorderingsgrond. Het komt echter regelmatig voor dat elementen zich tegelijkertijd voordoen. De vrijwilligheid is uitgeput, en er doen zich gebeurtenissen voor die hoogdringend zijn. In die gevallen vordert het parket op grond van artikel 47, 1°. De spreekster heeft zulks momenteel voor met twee kinderen van wie de moeder met een levensbedreigende aandoening is opgenomen in het ziekenhuis. Er is gevorderd op grond van artikel 47, 1°. En spijts het geval dat er geen betrokken vader of betrokken netwerk is, is er dus geen recht op prioritaire hulp geopend, want daarvoor ware binnen het systeem een andere vorderingsgrond nodig geweest. Er is dus enerzijds duidelijk hoogdringendheid in de feiten, alle wettelijke voorwaarden zijn voldaan om een gewone vordering te nemen, en er wordt geen recht op prioritaire hulp geopend. Gevolg van een en ander is dat de kinderen al een tijdje in het ziekenhuis verblijven, hoewel ze daar niet horen te zijn. Omgekeerd gebeurt het ook al eens

dat er gevorderd wordt op grond van hoogdringendheid, louter om wat hoger op de wachtlijst te komen. Ook dat is in wezen niet correct.

Een ander neveneffect van de schaarste en de daaruit voortvloeiende de facto introductie van nieuwe criteria, bestaat erin dat men zaken continu blijft aftoetsen, waardoor het lijkt alsof men sommige zaken maar steeds opnieuw in vraag gaat stellen. Zo bijvoorbeeld in de crisisjeugdhulpverlening, de toegangspoort. Parket en jeugdrechtsbank hebben op dat moment al een bepaalde inschatting gemaakt, maar die inschatting wordt dan in feite opnieuw gemaakt en er worden daarbij – op een niet altijd even transparante manier – criteria aan het systeem toegevoegd om te beoordelen wie nu eerst aan bod komt. Vanuit het oogpunt van de schaarste aan middelen kan hiervoor begrip worden opgebracht, maar tegelijk is dit behoorlijk frustrerend doordat het leidt tot 'wachtlijsten binnen de wachtlijsten'. Van dit fenomeen werd hier ook op de hoorzitting van vorige week al melding gemaakt.

Nog wat de toegangspoort betreft, werd de jeugdmagistratuur tot enkele jaren geleden ook vrij frequent geconfronteerd met voorzieningen die van de ene op de ander dag lieten weten dat ze met een bepaalde begeleiding zouden stoppen omdat een en ander niet langer haalbaar was. Dat leidde dan tot telefoontjes waarin aangekondigd werd dat men deze of gene jongere niet langer aankon en dat hij dus bijna van dag op dag moest vertrekken. Dat soort toestanden behoort ondertussen gelukkig tot het verleden. Men kaart dergelijke zaken nu sneller aan en gaat om de tafel zitten om een oplossing te vinden. Men kan daarbij onder andere gebruik maken van het systeem van de time-outs, alternatieve time-outs en time-outs in de gemeenschapsinstellingen. Ook wordt er met de toegangspoort nagegaan of er op termijn desgevallend geen alternatief mogelijk is. Dit zijn allemaal reële verbeteringen volgens de spreekster.

Tine Suykerbuyk formuleert daarna ook nog een aantal bijkomende bemerkingen. In verband met de integrale aanpak waarbij verschillende hulpvormen met elkaar gecombineerd worden als bijkomende mogelijkheid, constateert ze dat dit een absolute meerwaarde inhoudt ten opzichte van vroeger. Tegelijkertijd kan men zich echter wel de bedenking maken of dit altijd goed gedoseerd gebeurt. Er zijn gezinnen die meerdere hulpverleningsvormen hebben, waarbij men zich kan afvragen of het niet van het goede teveel wordt. Dit zeker in het licht van de vaststelling dat vele andere gezinnen eindeloos lang op de wachtlijst staan. De spreekster oppert hierbij de bedenking dat men misschien al eens sneller moet durven concluderen dat een bepaald traject niet haalbaar is.

Met betrekking tot het uit elkaar halen van broers en zussen beaamt ze dat het hier om een reëel en bijzonder pijnlijk probleem gaat. Er kunnen daar redenen voor zijn, zoals onder andere het capaciteitstekort, of het feit dat ze kampen met verschillende problematieken. Het kan ook om zoiets simpels gaan als een verschil in soort opvang of zelfs een verschil in leefgroep. Men mag daarbij ook niet uit het oog verliezen dat wanneer kinderen op verschillende plaatsen terecht komen, de logistieke uitdaging voor de ouders erg groot wordt. Ze haalt hierbij het voorbeeld aan van ouders die wonen in Halle-Vilvoorde met kinderen die zijn geplaatst in Brussel en in het Leuvense én een kind dat op de wachtlijst staan voor nog een andere voorziening. Nog een ander gezin dat woont in Halle-Vilvoorde heeft een kind dat geplaatst is in de provincie Antwerpen en een ander kind dat geplaatst is in Vlaams-Brabant. Op bezoek en gesprek gaan in die verschillende voorzieningen, vaak nog met het openbaar vervoer, is bepaald geen sinecure voor de betrokken ouders.

Ook wat pleeggezinnen betreft komt het voor dat broers en zussen niet samen geplaatst worden. Ook daar is het aanbod er immers niet altijd. Het decreet Integrale Jeugdhulp voorziet weliswaar dat de rechter steeds moet motiveren waarom

er niet tot een gezamenlijke plaatsing wordt overgegaan, maar in het licht van het capaciteitstekort valt deze motiveringsplicht per definitie wat licht uit.

Afsluitend wil Tine Suykerbuyk nog enkele concrete voorbeelden aanhalen om de absurditeit van een aantal situaties te illustreren. Twee broers, allebei nog vrij jonge kinderen, hebben een langdurig traject in de psychiatrie achter de rug. Al vrij snel was duidelijk dat ze niet meer naar huis zouden kunnen gaan, zelfs niet meer voor een dag- of een weekendbezoek. Ze werden geïndiceerd naar een OCJ en zijn daar ook opgenomen. Voor het ene kind was er gedurende 5 dagen per week een bed beschikbaar, voor het andere was er 7 dagen per week een bed. De sociale dienst bij de jeugdrechtbank heeft niet minder dan 21 voorzieningen moeten contacteren om één van die twee broers gedurende enkele maanden op te vangen tijdens de weekends, terwijl de andere broer 7 dagen op 7 in de voorziening kon blijven. De oplossing die uiteindelijk uit de bus is gekomen bestond erin dat het ene kind in eerste instantie tijdens de weekends terug naar de psychiatrie ging en vervolgens naar een begeleider thuis. In het licht van zo'n toestanden moet men zich toch beginnen afvragen of de voorgestelde remedies niet erger zijn dan de kwaal.

De spreekster haalt daarna een tweede voorbeeld aan, dat eveneens voortvloeit uit het bestaan van lange wachtlijsten. Het gaat daarbij opnieuw over twee dossiers, waarin men een lang en moeizaam, maar al bij al toch zeer succesvol traject in de psychiatrie achter de rug heeft. Ook hier wordt al van bij het begin vastgesteld dat een terugkeer naar huis niet haalbaar is. De ene betrokkene heeft vervolgens twee jaar op de wachtlijst gestaan, want hij heeft – om redenen die de spreekster onbekend zijn – nooit een prior gekregen. Op het moment dat hij 18 werd was zijn situatie terug min of meer dezelfde als voor zijn opname in de psychiatrie. Frustratie alom bij ouders en kinderen was het gevolg. Men maakte zich niet ten onrechte de bedenking waar dit nu allemaal toe gediend had. Op het terrein zijn de concrete gevolgen van de wachtlijsten dus echt dramatisch.

Afsluitend wil Tine Suykerbuyk ook nog een concrete aanbeveling naar het beleid toe doen. Tijdens de vorige hoorzitting kwam de kwestie te berde van de kleinschalige, gezinsvriendelijke voorzieningen voor de middellange of langere termijn. Op de vraag of dergelijke voorzieningen wenselijk zijn, kan met een volmondig ja geantwoord worden. Gelet op het feit dat er kinderen zijn die niet naar huis kunnen en op het feit dat het ook niet in alle gevallen realistisch is om te werken aan een terugkeer naar huis, meent de spreekster dat er absoluut nog behoefte is aan dat soort voorzieningen, temeer daar ook niet iedereen in een pleeggezin terecht kan.

3. Uiteenzetting door Joke Vanroy

Bij de aanvang van haar tussenkomst schetst *Joke Vanroy*, teambegeleidster Crisispunt Limburg -18, vooreerst de algemene structuur van haar uiteenzetting. Na een algemene intro zal ze het achtereenvolgens hebben over het ontstaan en de ontwikkeling van het Crisismeldpunt Limburg, waar zij teambegeleider is, over de gevolgen van het decreet Integrale Jeugdhulp, over de verwevenheid van de doelstellingen en over de diverse werk- en knelpunten.

De spreekster werkt sinds 2004 bij het CAW Limburg en is daar sinds 2010 verantwoordelijk voor de aansturing van het Crisismeldpunt Limburg. Vanuit haar eigen ervaringen zal ze vooral focussen op de vijfde doelstelling van het decreet Integrale Jeugdhulp, te weten het subsidiair aanbod crisishulpverlening.

3.1. Ontstaan en ontwikkeling van het Crisismeldpunt Limburg

Toen het Crisismeldpunt Limburg in 2010 werd opgestart, bestond het team uit 3,5 voltijdequivalenten en waren de aanmeldingen eigenlijk nog zeer beperkt. Daarom

werd dat toen gecombineerd met de crisishulp +18 binnen het CAW. Maar elk jaar viel er een stijging te noteren van het aantal hulpvragen van -18-jarigen. In 2013, dus net voor het nieuwe decreet inging, werd dan ook de optie gelicht om het +18-luik en het -18-luik binnen het CAW van elkaar te scheiden.

3.2. Gevolgen van het decreet

Het van kracht worden van het decreet Integrale Jeugdhulp heeft voor het crisismeldpunt een hele verandering teweeggebracht. In eerste instantie was er enkel toegang voor dienst- en hulpverleners. Enkel die mochten een aanmelding doen. Sinds het decreet in voege is getreden mogen ook cliënten zelf aanmelden. Daarenboven is er nu ook toegang voor de gerechtelijke jeugdhulp. Naast de sociale dienst van de jeugdrechtbank, mogen ook de parketten en de jeugdrechters aanmelden, hetgeen voor een vrij forse toename van het aantal aanmeldingen zorgde.

Daarnaast werden de situaties waarmee het crisismeldpunt aan de slag moest ook steeds complexer. En ook vrijwilligheid was niet altijd meer een voorwaarde om crisishulp in te schakelen, terwijl dat element voorheen net heel erg op de voorgrond stond. Tot op de dag van vandaag worstelt men daar nog wel eens mee.

Sinds 2017 kwam er een verdere verruiming binnen het meldpunt, doordat crisishulp en geestelijke gezondheidszorg nu met elkaar verbonden dienden te worden. Dat waren twee werelden waartussen er een link gelegd moest worden. Nog dagelijks merkt de spreekster hoe er gezocht wordt naar manieren om daarin beter en vlotter te kunnen samenwerken.

Deze verschillende ontwikkelingen die zijn voortgekomen uit het decreet Integrale Jeugdhulp hebben een aantal zaken zeker versterkt. Het meldpunt is bekend en vlot bereikbaar. Er is 7 dagen op 7 een 24-uurspermanentie. En zoals eerder gezegd, is er een stijgend aantal cliënten dat zelf rechtstreeks aanmeldt. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat, als er al hulpverlening actief is, het crisismeldpunt steeds probeert om deze betrokken te houden, ook tijdens de crisissituatie.

3.3. Verwevenheid van de doelstellingen

Consult vormt de hoofdtaak van het crisismeldpunt. Het is ook een preventief aanbod om crisissituaties niet te laten escaleren. Evaluaties tonen aan dat dit door hulpverleners wel degelijk als steun in moeilijke situaties wordt ervaren. Vandaag worden nog zo'n twee derde van de aanmeldingen omgezet in een consult. Er is verder ook een goede samenwerking met de toegangspoort. De afdeling Continuïteit en Toegang en het meldpunt zijn als het ware communicerende vaten. Beide hebben elkaar nodig. Na de crisishulpverlening moet immers, indien nodig, nagegaan worden welk vervolgaanbod er is.

Niet onbelangrijk is dat het crisismeldpunt onderdeel is van een crisisnetwerk. Dat hele crisisnetwerk is in de loop der jaren ook heel sterk gegroeid. In Limburg bijvoorbeeld, staan nagenoeg alle voorzieningen achter het meldpunt voor wat het mogelijke aanbod van crisisopvang betreft. En dankzij de uitbreiding van onder meer 'de zorg voor morgen' is er ook een uitbreiding gekomen van crisisbegeleiding en crisisinterventie. Daarnaast is er een sterke samenwerking met de geestelijke gezondheid voor minderjarigen in crisis. Deze intersectorale samenwerking is nog groeiende. Het crisisnetwerk bestaat dan ook uit zeer diverse partners uit zowel de sector bijzondere jeugdzorg, als de sector geestelijke gezondheidszorg.

Naast die vijfde doelstelling is er ook een grote verwevenheid met de ander doelstellingen van het decreet.

Voor wat de eerste doelstelling betreft, het netwerkgericht werken, moet worden vastgesteld dat er in een crisis sowieso heel vaak met het netwerk aan de slag wordt gegaan. Er wordt dan met name gekeken wat het netwerk kan doen, welke (crisis)hulp het netwerk kan inzetten, bijvoorbeeld om een soort van crisisopvang te realiseren. Daarnaast wordt dat ook preventief gedaan, dan wel na inzet van crisishulp. Ook de afstemming met de toegangspoort en het zoeken naar rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp zijn zaken die dagelijks sterk worden opgenomen. Alles moet immers goed op elkaar worden afgestemd.

Vanuit het crisispunt wordt niet meteen gebruik gemaakt van cliëntoverleg of cliëntbemiddeling, maar worden aanmelder, hulpverlener, voorziening die de minderjarige eventueel opvangt, ouders en minderjarige wel heel snel rond de tafel gebracht om samen met hen een plan van aanpak op te maken. Dat wordt aangeduid met de term regieoverleg. Tijdens de crisishulp wordt er dan geprobeerd om cliënten zelf hun verdere plan van aanpak te laten maken.

Verontrusting is een thema waarrond hard gewerkt wordt. Er zijn daarrond de afgelopen jaren ook heel wat trainingen en vormingen gegeven, kwestie van dat voldoende bespreekbaar te maken. Er is ook ingezet op goede contacten met de ondersteuningsdiensten, de gemandateerde voorzieningen, de sociale diensten en de parketten. Toch merkt men vanuit het consult nog vaak dat er een zekere terughoudendheid is. Die slaat dan niet zozeer op het opentrekken van die verontrusting – daar is men onderhand al goed in getraind – maar eerder uit een zekere vrees voor het 'wat dan'-verhaal. Meestal moeten de mensen gerustgesteld kunnen worden om dan samen met hen te kunnen kijken wat er kan als er op dat moment geen vrijwilligheid is van ouders of van de minderjarige. Welke mogelijkheden zijn er dan, en wat kan er dan geboden worden? De sprekerster denkt dat er voor zo'n 'wat dan'-plan nog verder afstemming en vorming nodig zal zijn. Dan zal er op dat vlak ook nog wat winst geboekt kunnen worden.

3.4. Werkpunten en knelpunten

De scharnierleeftijd van 18 jaar is één van de werk- en knelpunten waar het crisispunt mee geconfronteerd wordt. De +- en de -18-jarigen worden in Limburg letterlijk van elkaar gescheiden. Er zijn relatief weinig rechtstreekse linken, wat maakt dat er nogal wat schotten ontstaan. Het wordt dan bepaald moeilijk als jongeren 18 worden of net 18 zijn en nog in een thuissituatie verblijven, en dan toch ook nog nood blijken te hebben aan een vorm van crisisjeugdhulp zoals die gekend is uit het -18-jarigenluik. Daarbij kan gedacht worden aan crisisbegeleiding die ondersteunend kan zijn als de jongere nog thuis woont. Voor de sprekerster is het dan ook duidelijk dat er verder moet nagedacht worden over hoe men die schotten kan wegwerken en hoe er beter kan ingezet worden op de transitieleeftijd 18 tot 25. Dat is noodzakelijk om verdere verbinding met elkaar te kunnen maken.

Vanuit de werking van het crisismeldpunt vallen er in wezen twee vormen, twee manieren van crisishulp, te onderkennen. In 2010 was er een instroom van minderjarigen die geconfronteerd werden met een pedagogische crisissituatie, waarbij de doelstelling erin bestond om via crisishulp echt wel oplossingen aan te reiken om die crisissituatie aan te pakken. Er waren daar ook situaties bij die relatief onbekend waren. Ondertussen zijn er, zeker sinds het gerecht een beroep kan doen op het crisispunt, meer situaties waarmee men binnen de hulpverlening bekend is, waar er al meerdere keren in crisis is aangemeld en die op verschillende wachtlijsten staan. Dan wordt het soms al wat moeilijker.

Voor die eerste groep jongeren, die nog relatief onbekend zijn, kan het hulpprogramma in principe zijn werk doen. Daarvoor is het ontwikkeld. Termijnen van crisishulp zijn realistisch, verlengingen gebeuren, men kan kort op de bal spelen als er een concreet doel is, de crisis kan worden aangepakt en men kan op zoek

gaan naar vervolghulp als dat nodig blijkt. De crisisbegeleiding kan dan ook effectief haar werk doen om samen met ouders en jongeren de crisis te verlagen en samen op zoek te gaan naar gepaste hulp en ondersteuning.

Men moet echter vaststellen dat het programma niet echt bedoeld is voor de andere groep: de jongeren die al gekend zijn, die zich al meermaals in een crisissituatie hebben bevonden, die op verschillende wachtlijsten staan aangemeld. Bij het inzetten van crisishulp merkt men dan bijvoorbeeld dat de termijnen voor crisisopvang (6 of 7 dagen, eventueel verlengbaar met 7 dagen) vaak niet voldoende zijn. En terugkeer naar huis is eigenlijk al van bij aanmelding niet meer aangewezen, aangezien de jongeren in kwestie al langere tijd geregistreerd staan voor reguliere opvang.

Ook de jongeren uit de gerechtelijke dossiers hebben vaak al heel wat watertjes doorzwommen, waardoor een terugkeer naar huis echt niet meer aan de orde is. Het is dan vooral belangrijk dat de verschillende programma's vlot kunnen schakelen, waardoor continuïteit en vervolgaanbod gegarandeerd kunnen worden. Dat blijkt echter niet altijd evident te zijn. Joke Vanroy wil dit even kaderen. Op het moment dat een jongere niet meer naar huis kan, komt de vraag voor verder verblijf. Men noemt dat de VIST-procedure (versnelde indicatiestelling en toewijzing). Dit is een vorm van prior, die eigenlijk bovenop de andere priors komt en daardoor voorrang krijgt op de priors en ook op de gewone reguliere aanvragen via het aanmeldingsdocument (A-document). Daarnaast zijn er dan ook nog jongeren die via hoogdringende maatregelen zijn opgevangen in het crisisnetwerk en die via fase 3 nog een snellere instroom krijgen, waardoor zij nogmaals bovenaan komen te staan. Een en ander levert dus behoorlijk ingewikkelde situaties op, die allicht niet meer voor iedereen te bevatten zijn. Men heeft het over priors op priors op priors. Daarnaast betekent zo'n versnelde instroom overigens ook dat men qua crisisopvang niet altijd de juiste plek voor die jongere heeft. Het gaat dan in casu over de noodzaak aan verder verblijf, waarbij die noodzaak dan wordt omgezet in een verblijf van 120 dagen op de eerste plek die vrijkomt. Dat brengt vaak ook met zich mee dat het niet in de regio is waar de jongere vandaan komt, waar hij naar school gaat, waar hij zijn context heeft. Ook dat kan voor de nodige frustraties zorgen.

Het inzetten van internaten om de thuissituatie draaglijker te maken is ook een herkenbaar fenomeen. Maar schoolinternaten zijn niet bedoeld voor jongeren met een complexe problematiek en kunnen vaak ook niet de juiste ondersteuning bieden. Als het dan echt moeilijk loopt, haken internaten soms af. Er ontstaat daardoor dan een crisis, waardoor er ook opnieuw een crisis in de thuissituatie ontstaat, waardoor de weekenden in het gedrang komen en er aan het crisispunt gevraagd wordt om voor weekendopvang te zorgen. En daarmee komen dan ook weer de termijnen in het gedrang.

Een soortgelijk fenomeen doet zich ook voor in pleeggezinnen. Die mensen doen dat met de beste bedoelingen, starten heel gemotiveerd en willen ondersteuning bieden aan een kind. Maar soms is de complexiteit zodanig groot en de rugzak van de jongere al zodanig zwaar dat er meer ondersteuning en draagkracht nodig is dan er in een pleegzorgcontext geboden kan worden. En ook daar leidt dat soms tot het stopzetten van de pleegzorg. Een pleeggezin heeft nu eenmaal maar de draagkracht die het heeft.

Uit het evaluatierapport van het decreet Integrale Jeugdhulp moet blijken dat er nood is aan verdere verduidelijking van het begrip crisis. Joke Vanroy preciseert in dat verband hoe zulks nu verloopt. Er wordt bevraagd wat er de afgelopen 24 uur is gebeurd, om op basis daarvan het gesprek met de aanmelder aan te gaan en de crisis te verhelderen. Maar zoals gezegd, bij de hogervermelde tweede groep van 'gekende' jongeren, gaat het over situaties die regelmatig escaleren tot een crisis.

Daarna vinden ouders en jongeren doorgaans weer wat draagkracht, of wordt er met de ouders of de jongeren aan een veiligheidsplan gewerkt. Op een bepaald moment raakt die draagkracht echter weer op en ontstaat er een nieuwe crisis omdat het netwerk soms te lang moet vasthouden of te lang zelf moet proberen. Dit fenomeen staat goed beschreven in het evaluatierapport. De vraag rijst dan soms of er al dan niet een crisis is omdat de crisishulp niet de juiste oplossing kan bieden. Op dat moment dreigt men wat in de knoei te raken met het begrip crisis, en vooral ook met het aanbod dat er in een crisissituatie kan worden gedaan. Bij sommige crisismeldpunten trekt men hieruit de conclusie dat er structurele veranderingen moeten komen van de crisistermijnen. Dat komt omdat het huidige systeem gewoon niet geschikt is voor die groep van 'gekende' jongeren. Ze blijven daardoor veel te vaak hangen in de crisisbedden, of moeten in principe om de veertien dagen van de ene crisisplek naar de andere gaan, wat ertoe leidt dat het systeem volledig dichtslibt. De spreekster meent dan ook dat er heel grondig zal moeten worden nagedacht over de verdere aanpak van die tweede groep binnen de crisishulp.

De spreekster wil zeker ook even ingaan op het dilemma 'wel of niet naar huis'. Het crisismeldpunt stelt immers bijna dagelijks vast dat – spijs het feit dat er gewerkt wordt volgens subsidiariteit – de eerste vraag van de bellers er vaak in bestaat dat een kind of jongere er even uit moet. De vraag naar een time-out in een voorziening wordt echt snel gesteld. Men kijkt dan vaak eerst naar de mogelijkheden binnen het netwerk, dat is zeker iets dat wordt uitgezuiverd. Maar dat belet niet dat men toch een duidelijke visie over uithuisplaatsing mist. Wanneer is een uithuisplaatsing noodzakelijk? Wat is er dan nodig om terug naar huis te kunnen keren? Op welke termijn kan dat? Wanneer kan een ouder zeggen dat een kind of jongere er niet meer in komt? En wanneer kan een jongere zeggen dat hij niet meer naar huis gaat? Er bestaan hierover vele visies en ideeën, die binnen de jeugdhulp echter nog niet voldoende op elkaar zijn afgestemd. Eenzelfde kijk en visie hierop zijn noodzakelijk om samen de juiste stappen te kunnen zetten. En daarnaast mogen de crisisbegeleiding en alle vormen van hulp aan huis zeker niet vergeten worden. Ze moeten tijdig worden ingezet om een uithuisplaatsing te voorkomen.

Joke Vanroy komt dan tot de kwestie van de gecombineerde trajecten. Doordat crisissen in geestelijke gezondheidszorg ook achter de meldpunten geplaatst zijn, ervaart men nog meer nood aan gecombineerde trajecten. De situatie is echter vaak zowel van pedagogische als van geestelijke aard, en die zaken staan niet los van elkaar. Er zijn casussen die nood hebben aan psychiatrische ondersteuning, maar ook aan pedagogische ondersteuning. Binnen de crisisbegeleidingen komt men dan ook niet meer onder de vaststelling uit dat er meer en meer nood is aan gecombineerde trajecten. Men zet daar ook duidelijk meer op in. Men dient daarbij echter wel alert te blijven, kwestie van niet aan overshooting te gaan doen. Men probeert echter wel degelijk om die trajecten echt samen te doen. Vanuit de opvang is dat vaak moeilijker. Een voorziening situeert zich immers binnen de integrale jeugdhulp of is een bed binnen de kinderpsychiatrie. Ook hier is men dus zoekende en probeert men om trajecten te combineren. De spreekster concludeert dat een duidelijke verwachtingsstructuur noodzakelijk zal zijn om een en ander effectief in uitvoering te krijgen.

Preventief werken blijft uiteraard noodzakelijk. Gezinnen worden vaak pas aangemeld als de situatie heel schrijnend is geworden. Als hulpverlener begrijpt men soms niet hoe het mogelijk is dat die gezinnen zo lang onder de radar zijn gebleven. Opdat dergelijke zaken niet meer zo lang zouden duren is het volgens de spreekster noodzakelijk dat de jeugdhulp meer 'genormaliseerd' wordt bij scholen, bij leerlingenbegeleiders, bij sportclubs en bij jeugdbewegingen. Daardoor zou er vlotter geschakeld kunnen worden naar de jeugdhulp van zodra dat nodig is. Er dient

dus geïnvesteerd te worden in basisvoorzieningen om de nodige linken te kunnen maken met de jeugdhulp.

Systematische cliëntbevraging over de jeugdhulp blijft een absolute noodzaak en is ook de beste leerschool. Er valt heel veel te leren uit hoe de cliënten de crisishulp hebben ervaren en waar zij tegenaan gelopen zijn. Bij dergelijke cliëntbevraging is ook een duidelijk toetsingskader noodzakelijk om met de resultaten ook effectief iets te kunnen doen. Op die manier kunnen ook hiaten in het systeem worden opgespoord.

3.5. Bij wege van conclusie

Als men de zaken bekijkt vanuit de bestaande knelpunten, heeft Joke Vanroy toch zeker het gevoel dat er een grote evolutie en een positieve inzet is van mensen die werken binnen de jeugdhulp. Zaken zijn zeker meer bespreekbaar geworden en iedereen staat open om creatief na te denken. Gecombineerde trajecten worden uitgetoetst en geëvalueerd, wat soms tot blijvende samenwerkingen leidt. Er is een openheid om over de sectoren heen te werken, om elkaar te versterken en om te leren van elkaar. En er wordt zeker flink meer aan 'wissellieren' gedaan. Hierbij gaat een hulpverlener een aantal dagen meedraaien in een andere dienst, waardoor hij meer inzicht krijgt in wat die dienst effectief doet. Maar ook gewoon elkaar leren kennen, maakt al dat men elkaar vlotter zal kunnen vinden. Het ontbreekt echter vaak aan tijd om bepaalde zaken echt te kunnen opnemen en verder te kunnen uitwerken. Het zou allicht helpen mochten er daarrond bepaalde verwachtingen worden opgelegd.

II. Eerste besprekingsronde

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkoms van Lorin Parys

Lorin Parys heeft eerst een aantal vragen voor Bruno Vanobbergen. Hij heeft uit diens uiteenzetting geleerd dat het evaluatierapport al meegenomen is voor de verdere ontwikkeling van de jeugdhulp. Ook een aantal zaken die al lang in deze commissie te berde komen, zijn meegenomen. Hij denkt daarbij onder andere aan het longitudinaal onderzoek, het bekijken van de effecten van jeugdhulp op langere termijn. Idem voor de verwijzing naar de gezinshuizen, en voor de betrachting om het aantal breuken te gaan verminderen door het verwijzingsmodel binnen de gespecialiseerde jeugdhulp te doorbreken. Dat zijn allemaal belangrijke elementen die het verdienen om de volgende jaren stapsgewijs gerealiseerd te worden.

Na deze algemene beschouwing, komt Lorin Parys tot zijn concrete vragen voor Bruno Vanobbergen. Op de hoorzitting van vorige week gaf een consulente aan dat nieuw aangeworven collega's maar een contract voor 3 maanden krijgen. Dat is niet bevorderlijk voor het personeelsverloop en ook niet voor de relationele continuïteit. Kan hierbij enige toelichting gegeven worden en zijn er hier desgevallend ook oplossingen voor?

Het stemt het lid tevreden te horen dat Signs of Safety meer contextbegeleiding en ondersteuning krijgt. Maar tijdens de vorige hoorzitting is hierover gesteld dat zulks moeilijk is met de tijdsbesteding die er maar is per cliënt. In het verlengde daarvan had hij dan ook graag vernomen of er al eens administratieve schrapscènes zijn gehouden en of de manier van werken al eens tegen het licht is gehouden. Dit om na te gaan of de 1,7 dagen die vandaag maar besteed worden per jongere, niet vergroot kunnen worden binnen de bestaande marges. Of er met andere woorden dus niet meer hulp verleend kan worden?

Nog op de hoorzitting van vorige week werd er ook gewag gemaakt van jongeren die in aanmerking kwamen voor een prior, maar die toch niet kregen omdat het quotum al bereikt was. Het komt de spreker voor dat dit een erg onrechtvaardig systeem is, ook omdat er een onderscheid is over de provincies heen. In de ene provincie heeft een poort het quotum nog niet bereikt, in een andere wel. Rekening houdend met het feit dat het over jongeren gaat die echt snel hulp nodig hebben, zijn de termen poort en quotum op zich trouwens al erg storend. Het stemt dan ook tot tevredenheid dat Bruno Vanobbergen in zijn uiteenzetting gezegd heeft van de huidige beheersingslogica in de jeugdhulp af te willen, ten gunste van meer co-creatie via een diversiteit aan werkplekken. Dat is bepaald een verfrissend geluid.

Met betrekking tot het doorbreken van die doorverwijsmodellen wil de spreker het goede voorbeeld aanhalen van de praktijken die in Antwerpen zijn gegroeid tussen Van Celst (Jeugdzorg Emmaüs - Van Celst) en ZNA UKJA (Ziekenhuis Netwerk Antwerpen - Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen). Hierdoor kunnen verschillende voorzieningen als back-up dienen voor elkaar, samen met de gemeenschapsinstellingen. Op die manier kan men die jongeren meer en beter vasthouden en meer relationele continuïteit geven.

Een laatste vraag voor Bruno Vanobbergen betreft de OverKop-huizen en de paradox die daar dreigt. Het lid is groot voorstander van die OverKop-huizen, vooral omwille van het feit dat ze wars van allerlei soorten regels werken en op die manier heel laagdrempelig zijn. Het goede aan de hele zaak is dat we ze gaan continueren en gaan uitbreiden. Maar tegelijk bestaat het reële gevaar dat door ze in te bedden in een financiering vanuit de overheid, ze net hun sterkte dreigen te verliezen, namelijk het feit dat ze bottom-up gegroeid zijn en dat ze door het geringe aantal regels erg laagdrempelig kunnen werken. Het is daarbij dus de vraag hoe men zal bewaken dat de essentie, het DNA van die OverKop-huizen, niet verloren gaat in een administratief gegeven.

Het lid richt zich dan tot Tine Suykerbuyk die gezegd heeft dat ze soms in de schrijnende situatie zit waarin ze beslissingen moet nemen in functie van beschikbare capaciteit en niet in functie van de noden van een kind. Er is dus sprake van een capaciteitstekort. Uit de betreffende jaarverslagen blijkt ook dat er in Vlaanderen een recordaantal jongeren in een verontrustende situatie werden aangemeld. Waaraan wijt zij de stijging van het aantal dossiers van verontrustende opvoedingssituaties? Want er kan toch ook niet ontkend worden dat er de afgelopen jaren wel degelijk extra geïnvesteerd wordt in jeugdhulp, in pleegzorgcapaciteit, in private voorzieningen en in gemeenschapsinstellingen. En spijs die investeringen lijken we achter te lopen op de feiten. Het is dus maar de vraag wat we dan wel verkeerd doen. Maar misschien is de extra capaciteitslogica niet altijd het enig mogelijke antwoord op het feit dat er blijkbaar steeds meer jongeren in verontrustende situaties worden aangemeld. De vraag is er dus enerzijds een naar de redenen van de stijgende instroom van jongeren en anderzijds een naar de aanpastheid van de huidige capaciteitslogica als enig zaligmakend antwoord op een groeiend maatschappelijk probleem.

Het lid heeft verder ook nog een paar meer concrete vragen voor Tine Suykerbuyk. Zo is er vaak een verschil in beoordeling over wat nu precies een verontrustende situatie is. Binnen het rechtstreeks toegankelijk jeugdhulpaanbod geven jeugdhulpverleners vaak aan dat een situatie verontrustend is, en vragen ze een MANO (onderzoek maatschappelijke noodzaak) aan. Maar de gemandateerde voorzieningen volgen dat lang niet altijd. Merkt men dat in de praktijk van de jeugdrechtsbanken ook, en zo ja, wat is daarvan dan mogelijks de oorzaak?

In het evaluatierapport van het decreet, komt ook aan bod dat het frequent voorkomt dat de aanmeldings- en motivatiedocumenten (A- en M-documenten) door hulpverleners verzwaard worden omdat ze hopen op die manier wel plaats te

krijgen voor hun jongeren. Merken de jeugdrechtbanken dat ook, en zo ja, wat kan daar dan aan gedaan worden?

Met betrekking tot de kwestie van broers en zussen spreekt het voor zich dat het erg belangrijk is dat ze samen geplaatst worden. Capaciteit is daarbij allicht maar één van de problemen, allicht zijn er daarvoor ook nog andere hindernissen die gemakkelijker oplosbaar zijn. Hoe staat Tine Suykerbuyk, als rechter, tegenover het – op federaal niveau ter studie liggende – idee van een motivatieplicht ingeval broers en zussen niet samen geplaatst kunnen worden?

Afsluitend heeft Lorin Parys ook nog enkele vragen voor Joke Vanroy. Een van de aanbevelingen uit het evaluatierapport luidt dat er werk gemaakt moet worden van de voorwaarden waaronder iemand kan worden aangemeld en kan worden opgenomen in het crisisnetwerk, zodat het oneigenlijk gebruik van dat crisisnetwerk – bij gebrek aan doorstroom – kan worden vermeden. Hoe ziet men dat vanuit de praktijk? En hoe zouden de crisisnetwerken beter ondersteund kunnen worden in het vasthouden aan echte crisissituaties waardoor ze dus niet meer zo vaak opgetrommeld zouden worden om het gebrek aan plaats in reguliere situaties te compenseren. Dat vormt nu een steeds weerkerend probleem.

Naast dat tekort aan regulier aanbod, blijkt uit het evaluatierapport ook dat er een tekort is aan aanbod bij de crisishulp zelf, en dat op alle niveaus van intensiteit. Maar tegelijk blijkt dat hoe meer aanbod er is binnen de crisishulp, hoe sneller die toch opnieuw dichtslibt. De vraag is dan ook of er alternatieven zijn voor die reguliere jeugdhulp en of het probleem van de crisisjeugdhulp ook kan worden opgelost in de reguliere jeugdhulp zelf. Is het een valabele redenering dat hoe meer reguliere plaatsen er zijn, hoe minder crisisplaatsen er nodig zijn?

1.2. Tussenkoms van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers heeft begrepen dat Bruno Vanobbergen principieel achter de idee van het doorbreken van de sectoren staat. Hij heeft in dat verband het voorbeeld gegeven van ggz binnen de jeugdhulp. En zonet heeft Lorin Parys in zijn tussenkoms het voorbeeld aangehaald van de samenwerking met UKJA in Antwerpen. Welke zijn volgens Bruno Vanobbergen de drempels die daarrond nog bestaan en die dus verder zouden moeten worden weggewerkt? De spreekster heeft in dat verband op de hoorzitting van vorige week al laten opmerken dat men eigenlijk beter niet meer zou gewagen van intersectoraal werken, omdat dat eigenlijk impliceert dat de verschillende sectoren wel nog allemaal op zich worden bekeken. Volgens haar moet het gaan over geïntegreerd werken en hoe dat op het terrein gerealiseerd kan worden.

De kwestie van de broers en zussen blijft actueel en werd onder meer onder de aandacht gebracht door SOS Kinderdorpen. Ook in deze commissie is dit onderwerp al meermaals aan de orde geweest. Maar buiten de ouders zijn er in het netwerk natuurlijk ook nog andere figuren die een houvast kunnen zijn voor de jongeren. Hoe kunnen die gedetecteerd worden en hoe kan men ervoor zorgen dat die ook mee in de focus kunnen blijven?

Bruno Vanobbergen heeft ook een pleidooi gehouden voor een meer lokale verankering van de jeugdhulp. Het lid vindt dat een moeilijke evenwichtsoefening. Enerzijds is het een feit dat er lokaal heel veel sterktes zijn, dat men ook goed op de hoogte is van de eigenheden van de hulpverlening op het terrein enzovoort. Maar anderzijds moet er toch ook altijd voor gezorgd worden dat alle kinderen en jongeren dezelfde rechten kunnen hebben. Ze brengt in dat verband een werkbezoek van een aantal jaren geleden aan Nederland in herinnering. Daar bleek dat het antwoord op de vraag of men een bepaalde hulpverlening kon krijgen heel erg afhing van de manier waarop een lokaal bestuur mee wilde inzetten op deze of

gene hulpverlening. Hoe ziet Bruno Vanobbergen dit? Hoe kan er daar een evenwicht bewerkstelligd worden?

Een volgende vraag van Katrien Schryvers betreft de capaciteitsproblematiek. Ze vraagt zich in dat verband af of men de capaciteit niet altijd te veel alleen door de kwantitatieve bril bekijkt. Ook had ze graag vernomen hoe er anders kan worden omgegaan met de beschikbare capaciteit.

Een laatste vraag aan Bruno Vanobbergen betreft de kwestie van het schakelen. Dat zou ondertussen al een stuk vlotter gaan, maar dan vooral als men al een voet binnen heeft en ook als voorzieningen diverse hulpvormen aanbieden. Dat op zich is positief, maar men kan daar ook uit afleiden dat als voorzieningen maar een beperkt hulpverleningsaanbod hebben, het schakelen naar een andere vorm van hulpverlening een heel stuk moeilijker is, gewoon omdat men die zelf niet heeft en omdat het moeilijker is om ergens anders binnen te raken. Ze vraagt dan ook of een en ander begrepen moet worden als een pleidooi voor een zekere schaalvergroting, of voor het creëren van netwerken binnen de jeugdhulp, kwestie van het globale aanbod te hebben.

Katrien Schryvers komt dan tot haar vragen voor Tine Suykerbuyk. Die heeft gezegd dat men al te lang in de vrijwilligheid blijft hangen, waardoor de problematiek al heel erg is geworden op het ogenblik dat er een aanmelding is in een crisiscentrum, wanneer er dus een vordering komt. Dat probleem is al vaker te berde gekomen. Hoe kan die schijnvrijwilligheid verder ingedijkt worden en hoe kan er dus voor gezorgd worden dat er snel genoeg gereageerd wordt?

Het is haar ook opgevallen dat de spreekster gezegd heeft dat ze het al eens meemaakt dat één kind of jongere uit een gezin wordt aangemeld, terwijl de andere kinderen van datzelfde gezin in vrijwilligheid blijven. Dat zorgt voor een tweespalt, voor verschillende maatregelen, verschillende behandelingen enzovoort. Allicht hangt het af van de problematiek of van de reden waarom er een aanmelding bij de jeugdrechtbank terecht komt. Maar als het gaat over verontrusting en een gezinsproblematiek lijkt het natuurlijk de logica zelf dat alle kinderen van eenzelfde gezin zouden worden aangemeld. Dan nog kan het natuurlijk zijn dat de problematiek zich specifiek voor één kind stelt. Kan daar wat meer toelichting bij gegeven worden?

Er werd ook gewezen op de verschillen tussen de maatschappelijke onderzoeken die worden uitgevoerd door de sociale dienst van de jeugdrechtbanken enerzijds en de maatschappelijke onderzoeken die worden uitgevoerd door de gemandateerde voorzieningen anderzijds. Vallen er ook soortgelijke verschillen te detecteren tussen verslagen van verschillende gemandateerde voorzieningen?

Een volgende vraag betreft een onderwerp dat in de uiteenzettingen niet aan bod is gekomen. In het decreet Pleegzorg (decreet van 29 juni 2012 houdende organisatie van pleegzorg) werd pleegzorg als eerst te overwegen hulpvorm naar voor geschoven en werd aan de jeugdrechters een motiveringsplicht opgelegd. Wat zijn de ervaringen van de jeugdrechters hiermee op het terrein?

Een laatste vraag voor Tine Suykerbuyk betreft het schrijnende voorbeeld dat ze gaf van twee broers die in een voorziening geplaatst werden, waar er voor de ene 7 dagen op 7 plek was en voor de andere maar 5 dagen op 7. Wat is daar de reden van? Gaat het enkel over een gebrek aan capaciteit of is er ook sprake van een gebrek aan flexibiliteit? En als dat laatste het geval is, wat is dan de oorzaak van dat gebrek aan flexibiliteit? Zijn dat de bestaande regels, de druk op de voorzieningen, of zijn er nog andere redenen? Intuïtief meent het lid dat dit toch wel ter plekke zou moeten kunnen worden opgelost, en dus niet via plaatsing in een andere voorziening gedurende die 2 dagen. Een en ander zal allicht niet altijd evident

zijn, en ongetwijfeld stellen er zich hier problemen, maar mits de nodige inzet zou dit toch haalbaar moeten zijn voor de hulpverlening.

Een laatste vraag van Katrien Schryvers is voor Joke Vanroy. Van haar had ze graag vernomen wat ze precies bedoelde met haar uitspraak dat de vraag naar een time-out binnen een voorziening snel gesteld wordt. Betekent dit dat de voorzieningen soms te lang wachten, of net niet? En als ze dan te lang wachten, is het dan niet zaak om al in de loop van het proces te kijken welke alternatieven er desgevallend voorhanden zijn om even een andere omgeving te kunnen bieden. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de deelname aan kampen of dergelijke meer. Dit om te voorkomen dat de zaken escaleren en er naar de maatregel van een time-out moet worden gegrepen.

1.3. Tussenkoms van Katja Verheyen

Katja Verheyen wil eerst en vooral ingaan op de problematiek van het personeel in de jeugdhulp. Iedereen is het erover eens dat dit personeel ons volle respect verdient. De zorg voor het personeel is een belangrijk aandachtspunt. Als het personeel zich goed voelt, straalt dat ook af op de jongeren waarvoor ze instaan. Het mag ook duidelijk zijn dat opvoeders binnen de voorzieningen bepaald geen gemakkelijke job hebben. Ze worden vaak geconfronteerd met schrijnende situaties, en moeten soms op hun eentje instaan voor de zorg voor zes tot acht jongeren die al eens een serieuze rugzak hebben. Voldoende aandacht en zorg voor het personeel moeten het werkbaar houden voor de personeelsleden. Het mag niet zijn dat opvoeders na 5 jaar volledig opgebrand zijn en dan maar op zoek gaan naar een nieuwe job. Ook de jongeren zijn niet gebaat bij constante personeelsswissels. Dit is trouwens een problematiek die niet enkel betrekking heeft op de opvoeders, maar op het personeel van de hele jeugdhulp. Het stemt het lid dan ook tot tevredenheid dat de algemeen directeur van het agentschap Opgroeien de zorg voor het personeel heeft aangehaald als belangrijk aandachtspunt.

Een volgende kwestie die de spreker wil aanhalen is de door Tine Suykerbuyk aangehaalde problematiek van de vrijwilligheid die men te lang laat aanslepen. Hoe komt het dat het te lang duurt vooraleer er een dossier wordt doorgeschoven naar het gerecht? Zijn er misschien te veel verschillende diensten bij de zaak betrokken, die allemaal wat naar elkaar kijken? Durft niemand de verantwoordelijkheid op zich te nemen om te zeggen dat vrijwilligheid niet meer aan de orde is in een dossier? Heeft men daar bij de jeugdrechtsbanken zicht op? Of is het de standaardvisie binnen de jeugdzorg om altijd zo lang mogelijk door te gaan met vrijwillige trajecten? Kan het liggen aan het feit dat de regie vaak bij de jongeren of bij het gezin zelf ligt?

Een ander punt dat Tine Suykerbuyk heeft aangehaald, betreft de terugkeer naar huis. Daar is het alleszins de basisvisie binnen de jeugdzorg dat er altijd moet geprobeerd worden om de jongere terug naar huis te krijgen. Soms is dat inderdaad de beste plek voor hen. En jongeren kunnen naar huis als zij aangemeld worden. Maar dan kan het finaal blijken dat dat geen reële optie is. Ook daar blijft men misschien wat te lang stilstaan bij een problematiek.

Het lid stelt vervolgens vast dat er toch wel wat overeenkomsten waren tussen de knelpunten die werden aangehaald door Joke Vanroy en Tine Suykerbuyk. Die knelpunten zijn ook voor haar erg herkenbaar. Zo heeft het personeel van de meldpunten het bepaald niet onder de markt. Men moet met zeer diverse problematieken kunnen omgaan en ook nog eens vierentwintig op vierentwintig bereikbaar zijn. Er zijn ondertussen weliswaar wat middelen voorzien voor die permanentie, maar het blijft een hele opgave voor de betrokken medewerkers. Het blijft lastig om continu bereikbaar te moeten zijn en mentaal paraat te moeten staan. Als er een oproep binnenkomt moet men onmiddellijk met een antwoord kunnen komen.

Het gaat dan vaak ook over noodsituaties, waarbij de aanmelder zelf ook in crisis is. Het is dan niet gemakkelijk voor de betrokken medewerkers om daar boven te blijven staan en niet mee te gaan in de crisis. Bij dergelijke crisisinterventie en crisisbegeleiding is het vaak ook zaak om onmiddellijk van start te gaan én te weten waar men uiteindelijk terecht gaat komen. Dat is geen geringe prestatie. Het lid wil dan ook aandacht vragen voor al het personeel binnen de jeugdhulp en voor de crisismeldpuntwerkers in het bijzonder. Van Joke Vanroy had ze dan ook graag vernomen hoe men omgaat met al die stress en met die immense flexibiliteit die vereist is. Hoe houdt men zich staande in dergelijke omstandigheden? Hoe kan men ervoor zorgen dat er bij de meldpunten geen personeelsleegloop komt richting een gemakkelijkere job?

Katja Verheyen heeft daarna ook nog enkele meer punctuele vragen. Met name had ze graag vernomen of er sinds de opstart in 2010 een evolutie merkbaar is in het soort casussen. Zijn ze mogelijks zwaarder en complexer geworden? In aantal zijn ze alleszins toegenomen, maar zijn ze tegelijk ook veel zwaarder geworden?

Ook de samenwerking op het veld is een belangrijk aandachtspunt. Zeker vanuit het crisismeldpunt moet er heel veel worden samengewerkt. Er zijn immers erg veel mogelijke aanmelders. Dat kan gaan van een huisarts, tot een CLB, het parket, tot de jeugdrechtbank, een OCJ als daar met een toegangspoort wordt samengewerkt, en allerhande voorzieningen en diensten binnen het landschap. Verlopen al die samenwerkingen goed of zijn er hier en daar knelpunten? Wordt er hierover genoeg overlegd?

De crisismeldpunten zijn georganiseerd per provincie. Zijn er merkbare verschillen tussen die meldpunten?

Het lid constateert verder dat crisissen inderdaad nogal eens gebruikt worden om wachtlijsten – die een jammerlijk feit zijn binnen de reguliere hulpverlening – te omzeilen. Soms worden zaken ook opzettelijk wat groter voorgesteld dan ze werkelijk zijn, om toch maar in aanmerking te komen voor voorrang. Men wringt dan wat met de documenten en met de gehanteerde procedures. Heeft men er zicht op hoe vaak dit gebeurt, wat de omvang van dit fenomeen is? En hoe gaat men daarmee om?

1.4. Tussenkomen van Freya Van den Bossche

Freya Van den Bossche verklaart het eens te zijn met Bruno Vanobbergen waar deze stelde dat we de zaak moeten omturnen van een beheersingslogica waarin een schaars goed gemanaged wordt, naar een recht dat er is voor elke jongere, met daarnaast dan nog specifieke hulpverlening voor specifieke situaties. Het antwoord op de vraag op welke manier die overgang gerealiseerd moet worden ligt niet voor de hand. Het zal zeker ook niet van vandaag op morgen kunnen gebeuren. Van de algemeen directeur van het agentschap Opgroeien had het lid wel graag vernomen waarop men, rekening houdend met het bestaande capaciteitstekort, eerst wil inzetten om tot een veralgemeend recht te komen voor elk kind dat daar nood aan heeft. Is er desgevallend een plan in de maak voor een gefaseerde aanpak?

De spreekster komt dan tot de kwestie van de versterking van de eerste lijn. Men wil expertise binnen trekken in die eerste lijn en optreden in de eigenlijke context van de kinderen. Dat laatste slaat dan niet enkel op de thuiscontext, maar ook op andere relevante contexten van kinderen. Het gaat daardoor over een breed netwerk, dat zelfs hun vrijetijdsbesteding omvat. Dit is een aanpak die het lid uitermate zinvol voorkomt. Ze vraagt zich echter wel af of men daarbij niet al eens op bestaande regelgeving of financieringsreglementen botst. Die laten immers niet altijd veel flexibiliteit toe. Ze kan zich in dat verband goed inbeelden dat het een

stuk zinvoller is om in bepaalde situaties waar er nood is aan wat coaching, een aantal mensen vanuit de jeugdhulp binnen te halen. Hoe kan er met dergelijke situaties omgegaan worden zonder dat een en ander door een kind zelf als een grote breuk wordt ervaren? Zijn de hulpverleners en de regelgeving waaronder ze moeten werken flexibel genoeg om dat soort zaken mogelijk te maken? De cultuuromslag is één ding, maar ook de regels en financieringssystemen moeten omgeturnd worden om dat mogelijk te maken.

Dat brengt het lid naadloos tot de kwestie van de lerende netwerken. Ook daarbij heeft ze een soortgelijke vraag. Het structureel samenbrengen van de expertise van verschillende netwerken vereist immers dat men los komt van deze of gene sector. Men mag dan nog tot een werkend instrument komen, allicht zullen er toch structurele struikelblokken opduiken die moeten worden weggewerkt. Een en ander zal daardoor waarschijnlijk maar op lange termijn standaard worden.

Ten aanzien van Tine Suykerbuyk wil Freya Van den Bossche eerst en vooral toch even ingaan op de notie vrijwilligheid, waar kinderen heel lang in zouden blijven hangen. Zij hoort hierover immers andere geluiden vanuit het veld. De notie lijkt zeer theoretisch en zeer breed gedefinieerd te zijn, en gaat daardoor vaak niet echt over de concrete werkingssituatie waarin kinderen groot worden. Van de spreekster had het lid graag vernomen of zij bij een eventueel herschrijven van de wetgeving bij die notie zou blijven, maar dan anders gedefinieerd. Dan wel of ze zondermeer andere criteria zou hanteren die dan de toetssteen zouden zijn voor doorverwijzing naar de jeugdrechtbank? Wat is dus de meest aangewezen werkwijze? Waar moeten de beslissingen genomen worden? Hoe kan men een en ander definiëren en vormgeven? Zoals de vrijwilligheid vandaag gezien wordt, schieten we ons doel immers voorbij.

Ook het capaciteitstekort werd hier opnieuw aangehaald als verklarende factor voor heel wat euvels. Het leidt tot fouten, tot ernstige vertragingen in het systeem, en zelfs tot niet-uitvoering van door de rechter opgelegde maatregelen of gevelde vonnissen. Het kan toch niet zijn dat er in een welvarend Vlaanderen zelfs dan geen enkele manier is om hulp te krijgen. In het verlengde daarvan stelt zich ook het probleem van de continuïteit. Het komt het lid voor alsof het wegvallen van het hele netwerk een soort onaangename bijkomstigheid is van het feit dat een kind hulp krijgt. Hulp die misschien weinig zoden aan de dijk zal zetten, omdat de kost voor het kind zo hoog is. Dat laatste in elk geval in verhouding tot wat dat kind zelf ervaart qua mate waarin er tegemoet gekomen wordt aan zijn noden. Het gaat dan bijvoorbeeld over het probleem dat broers en zussen niet samen kunnen worden opgevangen. De spreekster ervaart geregeld dat het administratieve systeem eigenlijk blind is. Ze meent dan ook dat men moet durven nadenken over het afstappen van loutere matching op basis van modules en chronologie van aanmelding. Ook hier moet men tot een flexibele variant komen, waarbij er gekeken wordt naar waar een bepaald kind op een bepaald moment precies nood aan heeft. In het verleden behelsde het systeem gewoon dat er rechtstreeks naar elkaar gebeld moest worden om een en ander geregeld te krijgen. Dat systeem is vervangen door een systeem dat verondersteld wordt om objectiviteit en gelijke kansen voor iedereen te garanderen. Tegelijk heeft dit er echter toe geleid dat de matching vaak behoorlijk fout zit. Zou men dus niet kunnen pleiten voor een systeem waarin er op een veel flexibeler manier kan worden afgeweken van wat nu administratief is vastgelegd en ingegeven in allerlei systemen? Die systemen hebben te veel weg van ivoren torens waarin mensen zitten die Excel-bestanden bijhouden, maar daarbij het zicht verliezen op de kinderen zelf. Met het vullen van bestanden alleen, leert men kinderen niet kennen.

Het ging hier ook over dubbel werk qua sociaal onderzoek. Het is betekenisvol dat de sociale diensten van de jeugdrechtbanken bepaald werk niet nog eens overnieuw zouden moeten doen, omdat dat hen meer tijd zou geven om zich met

andere zaken bezig te houden. Maar anderzijds kan toch ook niet ontkend worden dat dat sociaal onderzoek wel verschilt van het onderzoek dat eerder gebeurt door deze of gene gemandateerde voorziening. Waaraan zou dit verschil te wijten kunnen zijn? Bestaan er daar hypothesen over? Gaat het daarbij over tijdsgebrek bij de gemandateerde voorzieningen, gaat het over het feit dat vaak toch nog behoorlijk jonge mensen moeilijk inschattingen moeten maken? Voelen die laatste zich in die fase misschien ook nog niet geruggesteund, bijvoorbeeld door een jeugdrechter? Misschien weten ze op dat moment ook nog niet zeer goed of ze mogelijk, op basis van vertrouwen, verder zullen moeten werken met de ouders? De inschattingen die dan en daar gemaakt worden, en de gevolgen die daaraan verbonden worden, kunnen steeds risico's inhouden voor een potentiële samenwerking. Zou dit daar allemaal een rol in kunnen spelen? Of moet men de oorzaak van een en ander nog elders zoeken?

Afsluitend wil het lid nog een kwestie te berde brengen die hier nog niet is aangeraakt, maar waar ze in de praktijk wel eens over hoort gewagen. Is het immers niet zo dat het gedwongen karakter van de hulp die de jeugdrechtbank voor bepaalde jongeren wil voorzien, tot een extra barrière leidt qua aanmelding? Zijn er in de geestelijke gezondheidszorg, en soms ook in de jeugdzorg, geen plekken waar men frequenter een negatief antwoord krijgt bij aanmelding voor gedwongen zorg? Het lid kent zelf alleszins een aantal plekken waar men principieel niet wil werken met gedwongen opnames. Hoe kijkt men daartegen aan?

1.5. Tussenkoms van Suzy Wouters

Aanvullend op wat de vorige vraagstellers al te berde hebben gebracht, heeft *Suzy Wouters* nog enkele concrete vragen voor de sprekers. Het stemde haar tevreden dat Bruno Vanobbergen de zorg voor het personeel aanhaalde als een van de prioritaire aandachtspunten. Werken in de jeugdhulp is immers vaak zwaar en moeilijk werk. Heeft de spreker concrete pistes in gedachten waardoor het werk in de jeugdhulp wat werkbaarder zou kunnen worden? En dreigt het niet aanpakken van de werkdruk inderdaad te leiden tot personeelstekort in de sector?

Uit de uiteenzetting van Tine Suykerbuyk bleek dan weer heel wat terechte frustratie over de werking van het systeem. Ze had het daarbij ook over de toegangspoort die een duidelijke meerwaarde biedt. Hoe kan de werking van die toegangspoort desgevallend nog verbeterd worden? Naast de vele knelpunten die de spreekster aanhaalde, werd er ook één concrete aanbeveling geformuleerd. Heeft ze mogelijk nog andere aanbevelingen en oplossingen in gedachten?

Joke Vanroy benadrukte dan weer het grote belang van samenwerking. Een van de aanbevelingen bestaat er net in dat deze samenwerking zo vroeg mogelijk moet worden aangegaan, ook buiten de gekende sectoren. Welke sectoren zouden er hier volgens de spreekster nog bij betrokken kunnen worden?

1.6. Tussenkoms van Jeremie Vaneeckhout

Jeremie Vaneeckhout zal niet meer ingaan op de kwesties die door de andere commissieleden al aan de orde werden gesteld. Hij vindt het een goede zaak dat op deze hoorzitting tegelijk de administratie en de terreinwerkers aan bod zijn gekomen. Dat levert behoorlijk wat meerwaarde op qua inzichten. Hij stelt met genoegen vast dat er over alle groepen heen ook wel sprake is van coherentie. Hij wenst nog een paar aanvullende vragen te stellen over thema's die hij extra wil onderlijnen.

De quote van Bruno Vanobbergen over de evolutie van vindplaats naar werkplaats vond het lid zeer inspirerend. Hij meent dat zulks een zeer terechte evolutie is. Dit vereist dan natuurlijk wel dat er op die werkplaatsen voldoende capaciteit en

bandbreedte aanwezig is, zowel qua gespecialiseerde als algemene begeleiding, om een en ander in de dagdagelijkse praktijk waar te kunnen maken. Vandaar dus de vraag op welke manier daar nog stappen gezet moeten worden. Dit naast de elementen die in de presentatie al naar voor werden gebracht om zulks op een structureel niveau te verankeren.

In zijn presentatie heeft de spreker ook aangegeven dat er moet ingezet worden op kwaliteitsbeleid. Het lid vindt dit een belangrijk punt. Ook op een aantal andere domeinen moet men immers vaststellen dat het soms moeilijk is om dergelijke monitoring te doen. Welke stappen kunnen daar nog gezet worden? Er is in dat verband wel enig cijfermateriaal beschikbaar, maar mogelijk zijn er nog andere indicatoren waar men verder mee aan de slag zou moeten gaan?

Het lid steunt ook voluit de bekommernis qua zorg voor het personeel. Hij vraagt hoe we dat gegeven nog concreter kunnen maken. Vanuit het veld bereiken hem en dit parlement hierover al jaren noodkreten. Welke stappen kunnen er in deze echt gezet worden?

Een laatste vraag aan Bruno Vanobbergen betreft de leesbaarheid van ons hulp-landschap en de toch wel oprechte intentie van de Vlaamse overheid om op dat vlak stappen voorwaarts te zetten. Zonder alles karikaturaal op een hoop te willen gooien, kan men toch ook niet ontkennen dat er momenteel wel erg veel – ongetwijfeld goedbedoelde – initiatieven ontstaan: 1G1P, Huizen van het Kind, eerste-lijnszones en dergelijke meer. Dat vereist natuurlijk ook de nodige samenwerking tussen die structuren en projecten. En soms leidt net dat tot het opstarten van nog nieuwe projecten en nieuwe initiatieven, waardoor het landschap nog complexer wordt. Hoe kijkt de algemeen directeur van het agentschap Opgroeien daarnaar? Waarbij het lid preciseert dat hij zeker geen waardeoordeel wil uitbrengen over deze of gene individuele projecten, maar wel de kwestie van het gebrek aan samenhang wil aankaarten. Vanop kritische afstand gezien, voelt het toch alleszins zo aan.

Met Tine Suykerbuyk wil het lid het hebben over de kwestie van de vrijwilligheid. Dat is een belangrijk issue en dus ook een terecht punt. Het staat echter ook op gespannen voet met een ander terecht streven, namelijk dat naar eigenaarschap van de jongeren over hun eigen traject en over hun eigen toekomst. Daartussen een goed evenwicht vinden zal altijd een hele opgave blijven. Kan ze vanuit de praktijk suggesties doen om de zaken zodanig te verfijnen dat er op beide bezorgdheden een adequaat antwoord geboden kan worden?

Veel van de acute problemen die zich stellen, zeker in crisissituaties, hebben natuurlijk ook te maken met de schaarste. Die heeft nu eenmaal een impact op de manier waarop crisissituaties beoordeeld worden en op de definiëring van crisis als concept. Het is logisch dat de mensen op het terrein pleiten voor een verfijning en voor het mogelijk maken van een meer flexibele beoordeling. Maar dat botst dan telkens weer op het feit dat er niet voldoende capaciteit is om een degelijk antwoord te bieden.

Ook ter attentie van Joke Vanroy heeft Jeremie Vaneckhout nog een tweetal kleine vragen, waarmee hij deels ook wil teruggrijpen naar hetgeen er hier al gezegd werd tijdens de vorige hoorzitting. Zo werden toen rond het thema kindermishandeling een aantal suggesties naar voor gebracht. Het concept verontrusting blijkt in de praktijk immers niet altijd even bruikbaar te zijn. Heeft de spreekster daar zelf positieve dan wel negatieve ervaringen mee en moet er daar verder mee aan de slag worden gegaan?

Daarnaast spreekt men ook altijd over de doelgroep van de 'gekende jongeren'. Dat is vaak een grote en uitdagende doelgroep. Welk antwoord kan men daarvoor

in de diepte bedenken? Gaat het daarbij vooral over capaciteit, of gaat het ook nog over andere dingen? Men kan alleszins niet om de vaststelling heen dat het bestaande groeipad niet zal volstaan om de groeiende maatschappelijke noden op te vangen. Heeft de spreekster daarrond eventueel suggesties?

2. Antwoorden van de deskundigen

2.1. Antwoorden van Bruno Vanobbergen

Bruno Vanobbergen zal proberen om de vele vragen zo adequaat mogelijk te beantwoorden. Hij gaat daarbij eerst in op de vragen van Lorin Parys.

Het klopt dat er een groep consultants is die werkt met een tijdelijk contract. Maar de overgrote meerderheid van de consultants is wel degelijk statutair. Dat garandeert de nodige continuïteit binnen de jeugdhulp. Maar af en toe wordt men geconfronteerd met uitval, die dan soms moet worden opgevangen door een beroep te doen op tijdelijke contracten.

Er was ook een vraag rond de uitbreiding van Signs of Safety en of dit niet voor nog meer werk zou zorgen, dat dan ten koste van andere zaken zou gaan. In dat verband moet er op gewezen worden dat er momenteel een werklasmeting loopt bij de consultants, en dat in de beleidsnota van de minister werd gesteld dat men de resultaten daarvan zou moeten afwachten. Hoe dan ook zal het absoluut noodzakelijk zijn om daar voor versterking te zorgen. Men is dat momenteel dan ook al voor een stuk aan het voorbereiden.

De quota bij de toegangspoort vormen inderdaad een sterke illustratie van het vigerende beheersingsdenken. Met de vijf regiocoördinatoren van de toegangspoort is daar de voorbije jaren toch al wat op gewerkt, met name ook door mee in te zetten op de regionale solidariteit. Met betrekking tot de zorggarantie bijvoorbeeld, bestaan er op dit ogenblik toch wel wat verschillen qua investering van middelen tussen de regio's. Vanuit die regionale solidariteit wordt het echter mogelijk om vanop Vlaams niveau, in samenwerking met de regio's, een aantal zaken te herbekijken. Er liggen daar dus wel degelijk een aantal mogelijkheden, waardoor het zinvol is om het principe van regionale solidariteit in de toekomst verder te gaan koesteren.

Bruno Vanobbergen vond de vraag rond de OverKop-paradox bijzonder interessant. Het klopt dat er een reëel risico bestaat dat we de charme en de kracht van de OverKop-huizen te veel gaan instrumentaliseren. Daar is met de mensen die betrokken zijn bij de vijf OverKop-huizen ook al regelmatig over gesproken. Het blijft alleszins de bedoeling om zo dicht mogelijk bij de bestaande werking te blijven. Men wil in dat verband ook verder uitzoeken hoe de elf nieuwe OverKop-huizen zich kunnen integreren in het netwerk van OverKop-huizen dat nu al bestaat. Nog in dat verband wil men, qua evaluatie van OverKop, vooral sterk inzetten op zelfevaluatie. Dat moet dan niet zozeer een kwantitatieve opijsting worden van de zaken die men de voorbije jaren heeft geregistreerd, maar moet ook en vooral een kwalitatieve oefening zijn. Het kwaliteitsaspect moet dus domineren. De hoop bestaat alleszins dat via dat samenspel, en via die samenwerking tussen OverKop-huizen, de kwaliteit van OverKop verzekerd kan blijven. Het is dus vanuit een positie van groot vertrouwen dat daarover het continue gesprek met de OverKop-huizen wordt gevoerd.

Bruno Vanobbergen komt dan tot de vraag wat op heden de voornaamste drempels zijn. Hij meent dat die twee in getal zijn. Vooreerst is er binnen de jeugdhulp nog altijd sprake van een vrij sterke compartimentering, een fenomeen dat zich overigens ook daarbuiten voordoet. Daardoor ziet men soms hoe op verschillende plekken met dezelfde kinderen en jongeren gewerkt wordt, zonder dat er daarover in

gesprek wordt gegaan en zonder dat er voldoende afspraken gemaakt worden. Daar ligt dus nog een grote uitdaging. Het zal zaak zijn om te werken aan een versterking van het bewustzijn dat er samen gewerkt moet worden in het belang van de betrokken kinderen en jongeren. De financiering vormt een tweede belangrijke drempel. In de jeugdhulp spelen immers nog steeds verschillende vormen van financiering. Alleen al binnen de poort kan het bijvoorbeeld gaan over IPH-middelen (intersectoraal prioritair te bemiddelen hulpvragen), over SA-middelen (specifieke actie) enzovoort, naast de reguliere financiering. Een zoektocht naar een meer gestroomlijnde, uniforme financiering binnen de jeugdhulp dringt zich dan ook op.

De vraag werd ook gesteld of het meer lokaal maken van de jeugdhulp geen aanleiding zou zijn tot het ontstaan van grote verschillen tussen verschillende lokale niveaus, met alle gevaren van dien. Dat zal inderdaad een belangrijke evenwichtsoefening zijn, met enerzijds het Vlaamse en regionale gegeven, en anderzijds hetgeen zich afspeelt op het niveau van de eerstelijnszones. Het zal zaak zijn ervoor te zorgen dat dit alles zoveel mogelijk vorm krijgt vanuit dezelfde krijtlijnen en contouren, terwijl er toch voldoende ruimte wordt geboden voor lokale verschillen. Momenteel speelt dat vooral bij 1G1P. Met de zestien bestaande samenwerkingsverbanden blijft de zaak voldoende overzichtelijk, kan men goed capteren wat er lokaal leeft, en blijft het ook mogelijk om de zaken vanop een meer overkoepelend niveau te bekijken en waar nodig ook mee aan te sturen. Nederlandse toestanden moeten alleszins vermeden worden. Daar heeft de decentralisatie lokaal soms echte rampzalige gevolgen gehad voor kinderen, jongeren en gezinnen. Dat mag hier zeker niet gebeuren. Een degelijk evenwicht moet bewaakt worden.

De spreker komt dan tot de kwestie van het capaciteitstekort en de vraag hoe dat kan worden aangepakt. Dit is met name een ingewikkeld probleem omdat er daar verschillende factoren in het spel zijn. Men moet ook onder ogen durven zien waar een en ander vandaan komt. Hoe komt het dat we moeten vaststellen dat over de laatste vijftien à twintig jaar steeds meer kinderen en jongeren een beroep doen op jeugdhulp in Vlaanderen? Er zijn daar vanuit het Nederlands Jeugdinstituut analyses over verschenen. Het moge duidelijk zijn dat een brede maatschappelijke aanpak nodig zal zijn om greep te krijgen op dit fenomeen. De jeugdhulp draagt hierin een duidelijke, maar zeker geen exclusieve verantwoordelijkheid. Ze beschikt momenteel trouwens ook al over diverse elementen van antwoord voor deze kwestie. Op langere termijn zal de op gang komende beweging ter versterking van de beschermende factoren in de leefwereld van kinderen, jongeren en gezinnen zeker haar vruchten afwerpen. Op die manier zal dan ook de druk op de gespecialiseerde jeugdhulp afnemen.

Een tweede element dat daarin een rol kan spelen is het hanteren van een datagedreven aanpak. Bruno Vanobbergen geeft in dat verband mee dat men momenteel bezig is met het in kaart brengen van alles wat met jeugdhulp en opgroeien te maken heeft. Zo moet zichtbaar worden waar zich de sterkere en de zwakkere zones situeren in Vlaanderen. Met dat laatste bedoelt hij de minder uitgebouwde zones. Dat moet toelaten om op een goed onderbouwde manier tot een uitbreidingsbeleid te komen, waarin optimaal rekening wordt gehouden met de bestaande sterktes en zwaktes.

Een laatste punt waar Bruno Vanobbergen in deze antwoordronde zeker nog wil op ingaan is de aan de gang zijnde reconversiebeweging. Hierbij wordt er samen met de voorzieningen nagegaan hoe verblijf deels kan worden afgebouwd ten gunste van meer ambulante en mobiele hulpverlening. Samen met de stap naar het lokale zou ook dit mee een oplossing kunnen aandragen voor het capaciteitstekort. Daarnaast zullen natuurlijk ook de nodige uitbreidingen gerealiseerd moeten worden, maar dat laatste hangt, zoals gezegd, samen met de meer datagedreven aanpak.

Ook administratieve drempels spelen natuurlijk een rol. Een belangrijke rol zelfs. Ze zorgen voor heel wat knelpunten en hindernissen. In dat verband lopen er, zoals hoger gezegd, oefeningen om op basis van gedeelde verantwoordelijkheid de bestaande administratieve drempels in kaart te brengen en om na te gaan hoe men daaraan voorbij kan. Dat idealewereldproject loopt in twee regio's, waar men een periode van regelluwte wil introduceren. Tegelijkertijd mag ook niet uit het oog verloren worden dat sommige samenwerkingen wel degelijk zeer goed verlopen. Daarbij kan onder andere gedacht worden aan de outreach van de geestelijke gezondheidszorg binnen de gemeenschapsinstellingen. Nog maar vorige week is daar een goed overleg over doorgegaan. Het blijkt alleszins dat die ondersteuning in sommige gemeenschapsinstellingen, maar ook breder in andere voorzieningen, echt wel werkt. Twee actoren die elk vanuit hun eigen finaliteit en discipline opereren, kunnen – mits enig zoekwerk – dus wel degelijk tot een gemeenschappelijke teller en een gemeenschappelijke aanpak komen. Daar moet dus verder op ingezet worden.

Volgende kwestie is die van de zorg voor het personeel en hoe dit concreet gestalte kan krijgen. Bruno Vanobbergen kan in dat verband meegeven dat er momenteel wordt nagegaan hoe er meer kan ingezet worden op visievorming en beleid rond agressie. De confrontatie met agressie en agressie-incidenten zijn immers een van de belangrijkste redenen waarom mensen uitvallen. Met verschillende partners wordt er daarom nagegaan welke concrete mogelijkheden er zijn om hierop in te grijpen. Dit vormt een heel concreet thema waarop men de komende tijd volop wil inzetten. De aandacht zal daarbij ook niet enkel naar het individuele personeelslid gaan. Er zal samen met de voorzieningen bekeken worden hoe ze, als voorziening, een beleid kunnen voeren waarbij men vanuit het collectief die zorg voor het hele personeel probeert op te nemen. Daar is ondertussen overigens al een mooi voorbeeld van.

Voor het antwoord op de vraag naar het kwaliteitsbeleid verwijst Bruno Vanobbergen naar het longitudinaal onderzoek dat hij in zijn uiteenzetting al kort heeft aangehaald. Het betreft hier overigens ook geen gemakkelijke oefening, aangezien men allerlei data zuiver moet krijgen, en men ook werkt met verschillende sectoren. Allicht zal het wel nog een jaar of twee duren, maar dan zou er toch wel een duidelijk zicht moeten zijn op hoe de trajecten van jongeren eruitzien. Daar kan dan lering uit getrokken worden.

De leesbaarheid van het jeugdhulplandschap is in wezen een soortgelijke bekommernis. De bezorgdheid daarover is een permanent gegeven dat men probeert te verhelpen door op de verschillende niveaus goed samen te werken. En daar slaagt men behoorlijk goed in. In dat verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de oefening die met heel veel verschillende partners gemaakt wordt op het vlak van diagnostiek. Bij OverKop wordt aan dat verhaal geschreven door de mensen van het jeugdwerk samen met de collega's van CAW en ggz. Het is dus wel degelijk een belangrijk aandachtspunt, maar de evoluties op dit vlak zijn gunstig. Er is dus reden voor optimisme.

2.2. Antwoorden van Tine Suykerbuyk

Tine Suykerbuyk gaat eerst in op de vragen over het capaciteitstekort en het uit dat plaatsgebrek resulterende gevoelens van frustratie. Wat er daarbij precies verkeerd loopt valt niet zo eenduidig te beantwoorden. Dat er een stijgende vraag is, is alleszins duidelijk. De oorzaak van die stijging dient allicht gezocht in diverse maatschappelijke evoluties. Binnen die sterk veranderende maatschappij worden veel gezinnen geconfronteerd met complexe problemen van zeer uiteenlopende aard. Er is armoede, er zijn administratieve problemen, er zijn huisvestingsproblemen en kinderen worden geconfronteerd met een emotionele en een gedrags-

problematiek, of met geweld. Vaak doen die zaken zich ook nog eens samen voor, wat het allemaal erg complex maakt.

Een andere oorzaak van die stijging zou best ook wel eens gelegen kunnen zijn in het feit dat men ondertussen al behoorlijk bekend is met de brede instap en de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Daardoor vindt men er ook meer toegang toe en stromen er – hetzij vrijwillig, hetzij gerechtelijk – uiteindelijk ook wel meer dossiers door naar de verdere hulpverlening. Een echt onderzoek hiernaar is er vanuit Justitie vooralsnog niet geweest. Dat ware nochtans een interessante oefening.

Het creëren van bijkomende plaatsen om een antwoord te bieden op het capaciteitstekort kan vanzelfsprekend niet eindeloos doorgaan. De spreekster meent dat dit plaatsgebrek ook een gelegenheid kan zijn om creatief na te denken over alternatieven. Doordat plaatsingen geen evidentie zijn, blijven ze ook voorbehouden voor diegenen die het echt nodig hebben. Een valabel alternatief voor sommige kinderen zou kunnen bestaan in internaatplaatsingen, waarbij het mogelijk voldoende zou zijn dat ze daar in de week verblijven en in het weekend toch nog naar huis kunnen. Het gaat dan over kinderen waarvan men inschat dat ze voldoende veerkrachtig zijn om een internaatomgeving te kunnen bolwerken. Mogelijk kan er daar dus nog wat capaciteit bijgecreëerd worden. De spreekster denkt ook aan een verhoogd aanbod van de ambulante hulpverlening, en met name een met een hogere intensiteit ingezette contextbegeleiding, die fijn is afgestemd op wat er precies nodig is qua hulpverlening. Het risico dat men daarbij al snel op hokjesdenken zal botsen is natuurlijk wel groot. Daardoor zou een en ander sneller kunnen neerkomen op het creëren van exclusiecriteria, veeleer dan op het bijcreëren van gepaste hulpverlening.

Het is niet eenvoudig om een passende oplossing te vinden voor broers en zussen die apart geplaatst dreigen te worden. Voorzieningen zijn op heden immers vaak heel gespecialiseerd bezig, wat leidt tot een zekere compartimentering. Om kinderen samen te kunnen plaatsen zou er dus wat meer flexibiliteit moeten worden ingebouwd, zodat men op een andere manier naar een gezin, naar broers en zussen kan kijken. Maar dat zal dan natuurlijk ook een zekere verandering qua mindset vergen. Het is de spreekster niet duidelijk in hoeverre A-documenten, M-documenten, toegangspoorten en dergelijke meer daar nu al op voorzien zijn. Een en ander vergt dus weer een heel andere benadering, maar de piste is interessant genoeg om ze toch eens te overwegen.

De facto wordt er op het terrein overigens vaak wel heel wat creativiteit en goodwill aan de dag gelegd wanneer de situatie zich voordoet van broers en zussen die geplaatst zijn in verschillende pleeggezinnen, of in verschillende voorzieningen of in verschillende leefgroepen. Pleeggezinnen zijn vaak bereid om een broertje of een zusje dat in een instelling verblijft te gaan ophalen, en ervoor te zorgen dat die samen bij hun ouders een weekend kunnen doorbrengen. Er zijn ook opvoeders die tijdens het weekend bereid zijn om van de ene voorziening in gemeente x naar de vijftien kilometer verderop gelegen voorziening in gemeente y te rijden, om daar een sleepover te organiseren voor broer en zus. Op het terrein is er in die gevallen echt heel veel goodwill, maar dat alles ondervangt natuurlijk niet dat die kinderen niet samen kunnen opgroeien.

Tine Suykerbuyk komt dan tot de heikele kwestie van de vrijwilligheid. Ze begrijpt dat een en ander kan botsen met het principe van eigenaarschap, met het feit dat mensen de regie in handel willen houden. Waar het kan is ze zelf ook voorstander van die vrijwilligheid. Bij de jeugdrechtbank wordt er natuurlijk wel op gedwongen basis gewerkt, maar zelfs dan moet vastgesteld worden dat de meeste vooruitgang toch geboekt wordt wanneer er minstens een zekere mate van medewerking is. Als daarentegen het verzet en de weerstand groot blijven, zal er doorgaans maar

weinig vooruitgang worden geboekt, ongeacht wat de jeugdrechtbank oplegt. Dan komt men tot een situatie waarin alles geblokkeerd zit. Als men daarentegen een zekere medewerking kan bewerkstelligen vanwege ouders en minderjarigen, als ze zich dus kunnen neerleggen bij een bepaalde beslissing of een bepaalde richting die aan een dossier gegeven wordt, raakt men veel beter vooruit. De spreekster heeft op zich dus absoluut niets tegen het principe van de vrijwilligheid, integendeel zelfs. Alleen gaat het soms over schijnvrijwilligheid of louter verbale intenties. Dat zou op de een of andere manier moeten kunnen worden opgevangen. In dat verband kan men zich afvragen of er niet sneller een bepaald soort van resultaat mag verwacht worden, zelfs al is dat minimaal. De spreekster haalt het voorbeeld aan van jongeren die op hun zeventiende in de jeugdrechtbank terechtkomen omdat ze al drie jaar niet naar school geweest zijn. Als er al zo'n lange periode niets significant mee gebeurd is, zou het toch mogelijk moeten zijn om van de betrokkenen binnen een aantal maanden een aantal stappen te verwachten. En als die er dan niet komen, kan er doorverwezen worden. De facto wordt dit in een aantal gevallen al toegepast, maar nog al te vaak gebeurt het niet. Op die manier kan men problemen met vrijwilligheid toch enigszins opvangen.

Tine Suykerbuyk komt dan tot de kwestie van de maatschappelijke onderzoeken die zowel door de gemandateerde voorzieningen als door de sociale diensten bij de rechtbanken worden uitgevoerd. In de meeste gevallen komen hun bevindingen overeen, maar soms zijn er wel degelijk discrepanties tussen hetgeen er wordt vastgesteld door de gemandateerde voorzieningen en hetgeen er wordt vastgesteld door de sociale dienst. De spreekster weet niet wat hiervan de oorzaak is, maar vermoedt dat er bij het onderzoek door de gemandateerde voorzieningen allicht andere criteria worden gehanteerd. Zo heeft ze zich laten vertellen dat sommige gemandateerde voorzieningen geen huisbezoeken doen, terwijl de sociale diensten dat wel doen. Ze kan zich zeer goed voorstellen dat men op die manier een verschillend zicht krijgt op de situatie. Ze weet echter niet of dit een courante praktijk is, en of dit uniform het geval is voor alle gemandateerde voorzieningen.

Hoe dan ook moet de sociale dienst heel vaak het maatschappelijk onderzoek bijna helemaal overdoen omdat er onvoldoende gegevens gedeeld worden. Zonder expliciete toestemming van de betrokkenen mogen dergelijke gegevens immers niet gedeeld worden. Men kan zich dan ook de vraag stellen of het niet denkbaar zou zijn om die toestemmingsvereiste te laten wegvallen. Zo zou men bij de brede instap, van bij de aanvang van de tussenkomst van de gemandateerde voorziening, aan de mensen kunnen meedelen dat in de eventualiteit dat een dossier uiteindelijk naar de jeugdrechtbank gaat, ook de gegevens mee doorgegeven zullen worden. Er kan over gediscussieerd worden of dat eenduidig een goede zaak is of niet, maar er zou toch alleszins over nagedacht moeten worden. Het zou een aantal zaken zeker kunnen vereenvoudigen of een aantal zaken helpen opvangen.

Of het gedwongen karakter van hulpverlening as such soms een extra drempel vormt, is voor Tine Suykerbuyk geen uitgemaakte zaak. Maar als een dossier finaal bij de jeugdrechtbank komt, heeft het betrokken gezin wel al een heel parcours achter de rug, waarbij het al op heel wat wachtlijsten gestaan heeft. De jeugdrechtbank moet dan, na al die tijd, vaststellen dat er manifest sprake is van verontrusting. En opnieuw komt men dan op diezelfde wachtlijst terecht. Dat is dan zowel voor de minderjarige als voor de ouders een zware dobber, zeker als het traject in vrijwilligheid al heel moeizaam geweest is. En wanneer de jeugdrechter iemand voor zijn verantwoordelijkheid wil plaatsen, maar dat niet kan ten gevolge van plaatsgebrek, ondermijnt dat de geloofwaardigheid van het hele proces.

Met de toegangspoort hebben de jeugdmagistraten zelf weinig te maken. Ze krijgen hun informatie van de sociale dienst. Een concreet zicht op de toegangspoort hebben ze dus niet. Maar vermoedelijk geldt ook daar de vaststelling dat de heersende schaarste de mensen ertoe dwingt om de middelen zo efficiënt mogelijk in

te zetten. Vaak worden er daarom de facto een aantal criteria toegevoegd en toetst men de zaken meermaals af. Op die manier ontstaat het aanvoelen dat men maar steeds bezig blijft. In die zin zou het een goede zaak zijn mocht er opnieuw enige flexibiliteit geïntroduceerd worden. Maar allicht zou ook dat weer ten koste van een en ander gaan. Het probleem van de wachtlijsten zal men er sowieso niet mee oplossen.

2.3. Antwoorden van Joke Vanroy

Joke Vanroy wil eerst en vooral antwoorden op de vraag over de voorwaarden van aanmelding bij het crisisnetwerk, en dan meer bepaald de vraag of dat beter kan ondersteund worden en of het crisisnetwerk eventueel gezien kan worden als een overbrugging. In haar uiteenzetting heeft ze in dat verband al gesteld dat het programma maar werkt als er effectief sprake is van crisis. Dat noopt de betrokkenen ertoe om de focus te leggen op wat er de afgelopen vierentwintig uur is gebeurd. Het blijft zeer belangrijk om de crisiscel te kunnen inzetten voor het de-escaleren van dergelijke crisissen en voor het geven van de eerste aanzetten voor een verder plan van aanpak. Hierbij geldt dan natuurlijk dat hoe vroeger er kan opgetreden worden, hoe beter. In die zin vormen de crisiscellen de overbrugging, de wachtkamer en soms zelfs de snelweg naar de reguliere, versnelde hulp. Er is zeker nog werk aan de winkel voor wat die sterke aflijning qua versnelde indicatiestelling betreft. Ten gronde wordt daardoor iemand immers bovenaan de lijst geplaatst. Op Vlaams niveau zijn de meldpunten onderling al aan de slag gegaan, kwestie van samen te bekijken in welke omstandigheden iemand, bij wijze van spreken, voorrang kan krijgen. Maar naast onderlinge afstemming, zal daarvoor ook een sterke afstemming met de sociale dienst van de jeugdrechtbank, en zelfs met de jeugdrechters, nodig zijn. Men moet immers iedereen mee hebben in dat verhaal.

Of meer reguliere plaatsen de druk op de crisisnetwerken zullen doen afnemen is volgens de spreekster geen uitgemaakte zaak. Ze is er niet van overtuigd dat men met extra plekken alle problemen zal kunnen oplossen. Op korte termijn zal de druk allicht wel even van de ketel gehaald worden, maar op lange termijn is dit geen alleenzalmakende oplossing. Het antwoord ligt veeleer in het uitdokteren van manieren waarop er van in het begin sneller en vlotter geschakeld kan worden, meer ingezet kan worden op continuïteit, en meer gecombineerde trajecten kunnen aangegaan worden om sneller tot bepaalde oplossingen te kunnen komen. *Joke Vanroy* meent dat het veeleer hierop is dat er zal moeten worden ingezet. De hulptrajecten moeten ook zo vroeg mogelijk opgestart worden. Wat nu benoemd wordt als crisisjeugdhulp moet met andere woorden enigszins genormaliseerd worden.

In antwoord op de vraag dienaangaande van *Katrien Schryvers* preciseert de spreekster dat de time-out waarover ze het had, vooral een vraag is van aanmelding. Het gaat over ouders die vragen naar een time-out voor een jongere binnen een voorziening, en niet zozeer over een time-out van een voorziening binnen een andere voorziening. Dat verloopt immers niet via het crisisnetwerk. En het zou ook niet gunstig zijn mocht zoiets via een crisisnetwerk verlopen. De voorzieningen hebben daarvoor meestal eigen opties en afspraken. En dat wordt ook met de toegangspoorten bekeken.

Werken binnen een crisiscentrum is verder inderdaad geen evidente job. Men moet zich in elk geval ondersteund weten door een goed team. Daarmee staat of valt alles. Heel veel zaken moeten heel snel, heel kort op de bal, besproken kunnen worden binnen het team. Er moeten immers snel oplossingen komen. Het is dus zeker een bijzondere vorm van teamwerk. Maar anderzijds kan men er natuurlijk ook niet omheen dat het personeelsverloop binnen alle meldpunten vrij groot is. Het is soms moeilijk om mensen aan boord te houden bij het werken rond en in crisissen. Dat kan te maken hebben met het feit dat mensen soms op zoek zijn naar langere hulptrajecten die ze een hele tijd kunnen opvolgen. Maar naast die

inhoudelijke motivering om van job te veranderen, kan men natuurlijk ook niet ontkennen dat dit soort van werk gewoon zwaar weegt. Men moet zeer flexibel zijn en bereid zijn om frequente wachtdiensten te draaien. De compensatie voor een en ander verschilt daarenboven ook al eens van meldpunt tot meldpunt, wat al eens voor wrevel kan zorgen. Die flexibiliteit moet ook van de kant van de werkgever aan de dag gelegd worden. En natuurlijk, met hoe meer mensen men is, hoe gemakkelijker men met die flexibiliteit kan omgaan.

Werken met een ruim netwerk, zoals vzw De Wissel hier vorige week uiteenzette, is bij dit alles eveneens zeer belangrijk. Dat laat ook beter toe om na te gaan hoe we best op elkaar kunnen afstemmen.

Verder klopt het natuurlijk dat ook crisiswerking zijn hoogtes en laagtes heeft. De ene dag kan men de zaken nauwelijks bijhouden, en de andere dag is het dan weer wat rustiger. Van die rustigere periodes wordt dan gebruik gemaakt om het team te versterken, om te ontladen en om de batterijen weer op te laden.

Er werd hier ook aangehaald dat het crisisgegeven al eens misbruikt zou worden om sneller toegang te krijgen tot de reguliere hulp. Joke Vanroy houdt niet van de term misbruik en denkt ook niet dat dit juist is. Geen enkele hulpverlener doet dat echt heel opzettelijk, of bewust. Als het al gebeurt, is het uit pure noodzaak. Het is op zich dus niet de bedoeling, maar als zaken thuis maar blijven mislopen en er al heel veel hulp aan huis is geweest, en het toch ontaardt in een crisis met bijhorende onveiligheid, kan men op een bepaald moment vaak niet anders meer.

Er valt geen eenduidig antwoord te geven op de vraag welke samenwerking moeilijker loopt, omdat dat erg casusgebonden is. Soms loopt de samenwerking met Justitie wat moeilijker, omdat we niet altijd voorhanden hebben wat ze vragen. Als er echt iets moet gebeuren omdat het over een heel dringende klacht gaat, en men heeft net dan geen aanbod, is het ook niet onlogisch dat er wederzijds wat frustratie en wrevel is. Dat kan niet ontkend worden. Hetzelfde geldt vaak ten aanzien van de huisartsen als die optreden als aanmelders. Omdat die sinds de huidige gezondheids crisis frequenter doorverwijzen. Het betreft hier een groep die uit de aard van zijn beroep gewoon is dat er na een vaststelling snel iets gebeurt. In een netwerk lopen de zaken echter doorgaans iets anders. Met name is er daar nood aan vraagverheldering, hetgeen enige tijd en ruimte vergt. Ook dat kan dan al eens tot frustratie leiden. Bij dit alles is het vooral belangrijk dat de zaken tijdig naar elkaar toe gesignaleerd worden, kwestie van tijdig met elkaar in overleg te kunnen gaan. Dergelijk overleg levert meestal wel resultaat op, en biedt ook de gelegenheid om na te gaan hoe zaken een volgende keer anders kunnen worden aangepakt.

De casussen worden de facto ook steeds complexer, mee door de betrokkenheid van gerecht en geestelijke gezondheidszorg bij die crisissituaties. Als hulpverlener moet men nu kennis hebben van een veel ruimer hulpverleningslandschap. Een goed inzicht krijgen in de structuren van de geestelijke gezondheidszorg is geen evidentie gebleken. Maar de casussen zijn dus wel degelijk een heel stuk complexer geworden en die gecombineerde situaties komen meer en meer aan bod. Het is dan telkens zaak om na te gaan hoe men dit alles op een gedegen manier kan verbinden met de jeugdhulp en hoe men samen aanpakkend aan huis kan gaan. Naar de toekomst toe zal het zaak zijn om te blijven nadenken over de verbetermogelijkheden die er hier nog zijn.

Dit sluit ook naadloos aan bij de vraag welke sectoren er desgevallend nog bij dit gebeuren betrokken kunnen worden. Daar is het voor de spreker duidelijk dat Onderwijs hier een rol zou kunnen spelen. Al te vaak moet immers vastgesteld worden dat zorgjuffen en leerlingenbegeleidsters niet genoeg op de hoogte zijn van wat jeugdhulp precies inhoudt. Ze zijn heel sterk voor wat schoolse

problematieken betreft, maar weten soms te weinig wat een crisismeldpunt of een vertrouwenscentrum kindermishandeling is. Daar is er dus zeker nog werk aan de winkel.

Voor wat de kwestie van de verontrusting betreft, verzekert de sprekerster dat de crisismeldpunten goed weten hoe ze daarmee moeten omgaan, hoe ze daarop kunnen ingaan en hoe ze dat bespreekbaar kunnen maken. Wel moet er nog gewerkt worden aan de aanpak van de net daaraan voorafgaande fase, waarin mensen al signalen geven die op dat moment echter nog net niet verontrustend zijn. Hoe men dan al kan beginnen afstemmen met het parket, met het OCJ of met het VK om desgevallend snel hulp te kunnen bieden, maakt nog het voorwerp van studie uit en zal zeker ook een leerproces zijn. Een 'wat dan'-plan opstellen met meerdere betrokkenen is nu eenmaal niet gemakkelijk.

3. Aanvullende vragen en antwoorden

3.1. Aanvullende tussenkomst van Lorin Parys

Lorin Parys wenst nog een aanvullende vraag te stellen over de door *Tine Suykerbuyk* aangehaalde kwestie van de internaten. Dat is immers een plek waar kinderen terecht komen als ze nergens anders meer terecht kunnen. Dat fenomeen is eerder al aan bod gekomen in deze commissie. Er stelt zich daarbij echter een probleem qua financiering. De internaten in kwestie krijgen daar immers maar een derde van de financiering voor, en die financiering komt uit Onderwijs. Dat is niet logisch, aangezien diezelfde kinderen in de jeugdhulp recht zouden geven op twee derden extra financiering. Van *Bruno Vanobbergen* had het lid dan ook graag vernomen hoe die financieringskloof gedicht zou kunnen worden. Het is immers niet betamelijk dat een kind dat finaal in een internaat wordt geplaatst, enkel en alleen om die reden een heel stuk minder omkadering krijgt dan het geval zou zijn in de jeugdhulp an sich. Dit is een moeilijke kwestie, maar misschien kan er toch geprobeerd worden om in grote lijnen een begin van antwoord te formuleren.

3.2. Aanvullend antwoord van Bruno Vanobbergen

Bruno Vanobbergen beaamt dat de kwestie van kinderen die geplaatst worden in internaten een actueel vraagstuk is. De kwestie gaat ook breder dan het financieringsprobleem. Als kinderen door bijvoorbeeld de jeugdrechter in een internaat geplaatst worden, moet er bekeken worden hoe zowel het internaat in kwestie als de kinderen of jongeren zelf afdoende versterkt kunnen worden. Dat heeft dan onder andere ook betrekking op heel de kwestie van de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp. Die geldt momenteel niet binnen de internaten, omdat het formeel over een onderwijscontext gaat. Wat de financiering betreft, is de toestand toch enigszins genuanceerder. In die zin dat internaten ook via specifieke acties financiering krijgen vanuit de jeugdhulp. Het gaat dan bijvoorbeeld over kosten voor schoolreizen of andere zaken die voor de school bekostigd moeten worden. Maar in globo klopt het wel degelijk dat de financiering onvoldoende is. Daarom zal er een nieuw kader gecreëerd moeten worden om ervoor te zorgen dat de internaten ook in de toekomst nog zullen willen blijven inzetten op deze groep. Een schoolinternaat kan voor nogal wat kinderen en jongeren overigens best wel een interessante en sterke plek zijn om te verblijven.

3.3. Aanvullend antwoord van Tine Suykerbuyk

Tine Suykerbuyk kan zich vinden in de opmerking van *Bruno Vanobbergen*. Ze wijst er daarbij op dat het probleem van de financiering of van de diversiteit van financiering zich niet enkel stelt in verband met de internaten. Vanuit de jeugdrechtbanken wordt er, naast de internaten, bijvoorbeeld ook geplaatst in VAPH-voorzieningen, in MFC's (multifunctioneel centrum) en in begeleidingstehuizen. En

die hebben allemaal een ander financieringsmodel, waar men als jeugdrechter maar zijdelings bij betrokken is. De jeugdrechter neemt immers een maatregel in het belang van het kind, en de financiering is dan weer iets wat door de verschillende agentschappen wordt opgenomen. Dit is overigens wel een problematiek die tot nadenken stemt. Ook de ouders en kinderen zelf worden soms met die verschillende soorten van financiering geconfronteerd. Men kan van hen niet verwachten dat ze die helemaal kunnen bevatten. Soms begrijpen ze dan ook niet waarom ze bij de ene instantie wel nog bepaalde kosten moeten betalen, terwijl bij een andere instantie alle kosten ten laste genomen worden. Wat dan specifiek de internaten betreft, zal een jeugdrechter soms een toezichtmaatregel nemen, met als voorwaarde dat het kind naar een internaat gaat. Soms legt de jeugdrechter ook zelf de internaatplaatsing op bij wijze van maatregel as such. Dat zijn dus twee manieren waarop jeugdrechters kunnen inspelen op het binnen de internaten bestaande aanbod. Op de financiering van een en ander heeft de jeugdrechter dan zelf ook niet meteen zicht.

III. Tweede reeks uiteenzettingen door de deskundigen

1. Uiteenzetting door Mieke Segers namens het Vlaams Welzijnsverbond

Mieke Segers, sectorcoördinator Jeugdhulp & Gezinsondersteuning en Kinderopvang bij het Vlaams Welzijnsverbond, wil het hebben over twee sectoren, te weten: de jeugdhulp (vroeger bekend onder de term bijzondere jeugdhulp) en de VAPH-minderjarigen. Bij haar uiteenzetting zal ze gebruik maken van een presentatie.

1.1. Algemene appreciatie

Qua algemene appreciatie meent het Vlaams Welzijnsverbond dat de evaluatieoefening rond het decreet Integrale Jeugdhulp bijzonder grondig is verlopen. Het was een heel gedegen gebeuren, waarbij alle betrokken actoren werden gehoord. In veel van wat er gezegd werd, kan het Vlaams Welzijnsverbond zich herkennen. De spreekster zal verder wat nader ingaan op die aanbevelingen waarin men zich kan herkennen, en zal ook aangeven wat men nog extra zou willen toegevoegd zien.

Het is verder een feit dat de doelstellingen van het decreet nog altijd bijzonder actueel blijven. Daartegenover staat dat er ook nog wel een aantal vehikels zijn om het decreet volledig tot zijn recht te laten komen. Ook daar zal ze verder nog op ingaan.

Het beleid anticipeert ondertussen ook al voor een stuk op de aanbevelingen. De algemeen directeur van het agentschap Opgroeien, Bruno Vanobbergen, heeft hier eerder vandaag al heel wat zaken aangehaald waar het agentschap verder op zal inzetten. Bij het Vlaams Welzijnsverbond leeft verder ook het aanvoelen – onder andere gebaseerd op de BBT van minister Wouter Beke – dat het beleid al heel wat zaken gecapteerd heeft inzake het jeugdhulpbeleid en dat het daar de komende jaren verder op zal inzetten. Het is een goede zaak dat het beleidsniveau de evaluatie mee wil nemen.

Een heel aantal aanbevelingen uit het evaluatierapport zijn, zoals gezegd, herkenbaar voor de sectoren, de leden en de achterban. Wat niet belet dat men ook nog een aantal extra aanbevelingen wil doen.

1.2. Aanbevelingen die onderschreven worden

De sector kan zich herkennen in zo niet alle, dan toch de meeste aanbevelingen die vanuit de onderzoekers naar voor geschoven worden. Dat is nagegaan via een intern traject dat werd opgezet met de leden uit de betrokken sectoren van het

Vlaams Welzijnsverbond. In dat traject werd de herkenbaarheid van de aanbevelingen nagegaan en werd afgetoetst welke de meest prioritaire aanbevelingen waren.

De eerste prioriteit is en blijft het wegwerken van het huidige capaciteitstekort. Daarover is hier al heel wat gezegd, maar het blijft een feit dat hieromtrent heel wat discussies leven. Moet de kwestie eerder kwalitatief, dan wel kwantitatief worden bekeken? Of moet er nog anders ingezet worden? Hoe dan ook gaat het hier over een en-enverhaal. Enerzijds moet er goed nagegaan worden of het beschikbare aanbod wel helemaal opportuun wordt ingezet, dan wel of er hiermee nog beter kan worden ingespeeld op de noden van de kinderen, jongeren en gezinnen. De betrokken sectoren zijn alleszins kritisch genoeg om zichzelf in vraag te durven stellen. Ze zijn vragende partij om deze oefening aan te gaan. Ze doen daar zelf overigens al oefeningen rond. De spreekster haalt in dat verband het voorbeeld aan van hoe de residentiële verblijfsformules eventueel anders ingevuld kunnen worden. Ze verwijst in dit verband naar de resolutie van het Vlaams Parlement over de meerjarenprogrammatie van de jeugdhulp, waarin duidelijk gestipuleerd werd dat het een goede zaak zou zijn mocht men naar meer kleinschalige leefgroepen kunnen evolueren, met bijhorende budgettair kader. Dat is een oefening waar het Vlaams Welzijnsverbond graag in meegaat en mee over nadenkt.

Dit anders inzetten van het beschikbare aanbod zal op zich echter niet volstaan om alle vragen op te lossen. Er staan volgens het jaarverslag Jeugdhulp van het agentschap Opgroeien immers nog altijd 5543 kinderen op de wachtlijst. Er zullen dus ook bijkomende investeringen nodig zijn. Ook in dat opzicht is er hier dus sprake van een en-enverhaal.

De tweede aanbeveling bestaat erin het aanbod rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp sectoroverschrijdend transparanter te maken voor de cliënt. Ook op dit vlak is er ondertussen al heel wat gebeurd. De spreekster vermeldt in dit verband het geïntegreerd breed onthaal, de Huizen van het Kind, de eerstelijnszones, 1G1P enzovoort. Met name dat laatste is voor de betrokken sectoren een erg belangrijke werf. Daar wordt sterk op ingezet en wordt heel wat tijd in geïnvesteerd vanuit de organisaties in de jeugdhulp. Dat levert ook een goede return op. De verschillen in rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, bijvoorbeeld tussen VAPH en Opgroeien, worden langs die weg al een stukje weggewerkt. Men spreekt immers vanuit eenzelfde taal, vanuit eenzelfde financiering. Deze positieve evolutie moet dus zeker verder worden doorgetrokken.

De derde prioritaire aanbeveling is dat er gezorgd moet worden voor een voldoende toegankelijk aanbod, opdat minder ingrijpende hulpverlening niet te lang of initieel uit noodzaak moet ingezet worden. Naar aanleiding van de evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp werd vastgesteld dat bepaalde problematieken, met name de zwaardere problematieken, sneller aan de bak kwamen en dus sneller een oplossing kregen. De kinderen, jongeren en gezinnen met minder zware problematieken, waarvoor dus een minder ingrijpende hulpverleningsvorm aangewezen is, bleven wat in de kou staan. Dat is een behoorlijk problematische vaststelling en zou een pleidooi moeten zijn om te investeren in die minder ingrijpende hulpverlening en dus eigenlijk in preventie. Hoe vroeger problemen gecapteerd worden, hoe meer men escalatie en trauma kan vermijden en hoe minder die ingrijpende vormen van hulpverlening nodig zullen zijn. Er moet dus ook aan de andere kant van het continuüm bijkomend geïnvesteerd worden.

Een vierde prioritaire aanbeveling behelst het verduidelijken van de verhouding en het versterken van de samenwerking tussen integrale jeugdhulp en de psychiatrische zorg. Het Vlaams Welzijnsverbond heeft hierrond een ruimere bevraging gedaan die een drietal aanbevelingen heeft opgeleverd. Zo werd bijvoorbeeld opgemerkt dat het in deze niet enkel over de psychiatrische zorg gaat, maar over alle vormen van samenwerking in de integrale jeugdhulp.

Ook dient per sector uitgeklaard te worden wat de samenwerking in de praktijk in de weg staat, met name financieringssystemen, erkenningen, sectorspecifieke wetgeving, procedures en taken. De achterban van het Vlaams Welzijnsverbond noemt in dat verband bijvoorbeeld de veelheid aan verschillende financieringssystemen: de enveloppes bij de OVBJ's (organisaties voor bijzondere jeugdzorg), de CKG's (centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning) hebben een basisfinanciering met een vastgeklitte anciënniteit, de CIG's (centrum voor integrale gezinszorg) – die vandaag onterecht gefinancierd worden aan 88,1 procent – zitten nog steeds in een traject naar 100 procent financiering, en dan is ook nog de hele evolutie naar PVF-minderjarigen (persoonsvolgende financiering) via het VAPH-minderjarigen. Met betrekking tot dat laatste vraagt het Vlaams Welzijnsverbond zich af hoe een en ander zich finaal zal vastklikken en hoe dat financieringssysteem zal accorderen met de andere financieringssystemen. Deze voorbeelden tonen zonneklaar aan dat er een heel divers aanbod aan financieringssystemen is wat de samenwerking soms bemoeilijkt. Bijkomend probleem is dat men dit ook niet of nauwelijks uitgelegd krijgt aan de betrokken kinderen, jongeren of gezinnen. Het is voor hen onbegrijpelijk waarom ze in de ene sector, waar er een bijdrageregeling is, wel facturen moeten betalen, terwijl dat in een andere sector niet nodig is.

1.3. Aanvullende aanbevelingen

Naast deze bevestigende geluiden vallen er vanuit de betrokken sectoren echter ook kritische geluiden te horen die geleid hebben tot de formulering van een aantal aanvullende aanbevelingen. Men botst immers nog steeds tegen een aantal drempels aan die niet of niet voldoende belicht worden in het voorliggende evaluatierapport.

Het gaat dan onder andere over het spanningsveld tussen enerzijds het vertrouwen hebben in de sector met de daarbij horende autonomie van de voorzieningen en anderzijds de mandaten die ACT, OCJ en de jeugdrechtbank innemen. Doordat iedereen vanuit de eigen expertise naar de zaken kijkt, komt er spanning te staan op de vraag hoe men best met kinderen of jongeren aan de slag gaat en dus ook op de beslissingen die men daaromtrent neemt. De analyses komen niet altijd overeen, en dat geeft spanningen. Als voorbeeld hiervan haalt Mieke Segers de uitgeholde procedures aan die leven binnen de integrale jeugdhulp. Ze haalt in dit verband ACT aan, en dan meer bepaald de priors. Die werden hier vorige week niet ten onrechte aangemerkt als 'de wachtlijst van de wachtlijsten'. Dat maakt echter dat men als hulpverleningsaanbod soms wel enigszins vast komt te zitten. Als er bijvoorbeeld een nieuwe plaats is in de leefgroep, moeten die priors bovenaan in Opgroeien worden opgenomen. Dat is op zich terecht, want men komt niet voor niets in de priorcategorie terecht. Tegelijk impliceert dit ook dat jeugdhulpvoorzieningen niet altijd de kans hebben om ook voor een stuk in te spelen op de dynamieken en de leefbaarheid van de leefgroep. Dat maakt dat men soms niet geheel adequaat kan inspelen op de noden van jongeren die er al zijn, of dat de draagkracht van het personeel overschreden dreigt te worden. Eenzelfde spanningsveld speelt overigens ook een rol bij de problematiek van broers en zussen. Als er binnen een organisatie meerdere plaatsen vrijkomen binnen een leefgroep of binnen dezelfde organisatie, moeten de verwijzers beslissen of ze deze plaatsen begeven aan broers of zussen, dan wel of men daar toch twee priors laat instromen. Gezien het om prioritaire dossiers gaat, wordt er dan soms toch voor de tweede optie gekozen. Dit soort van procedures zet dus wel degelijk druk op de ketel. De sector beziet deze dan ook als deels uitgeholde procedures.

Een andere kritiek betreft de rol van de IROJ's (Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp). Op zich hebben deze een taak in het toebedelen van het uitbreidingsbeleid. Ze bekijken wat de lokale noden precies zijn. Doordat de IROJ's een goed zicht hebben op wat er provinciaal allemaal leeft en wat daar de noden zijn, is die taakstelling terecht. Men moet zich dan echter wel tot dat metaniveau beperken,

temeer daar de vertegenwoordigers in het IROJ eigenlijk een dubbele pet op hebben. Het is dus zeker niet aangewezen dat men in individuele dossiers rond uitbreiding zou gaan kijken om zich daarover uit te spreken. De dubbele pet maakt dat ze – zelfs met de beste bedoelingen en handelend in eer en geweten – in wezen geen individuele casussen kunnen bespreken. Men moet zich beperken tot het nagaan van wat er leeft en hoe daar met het uitbreidingsbeleid op ingespeeld kan worden.

Kritische geluiden zijn er ook voor wat de administratieve lasten betreft. Het gaat dan vooral over het A-document en het M-document.

Tenslotte valt er ook kritiek te noteren voor wat de intersectorale samenwerking betreft. Met integrale jeugdhulp zijn er weliswaar al heel wat stappen in de goede richting gezet, maar toch zijn er nog drempels. In de evaluatie werd in dat verband ook gewaagd van ad-hocsamenwerkingen veeleer dan structurele samenwerkingen. De drempels in kwestie kunnen onder andere slaan op de regelgeving, de financieringssystemen, de cliëntenbijdrage. Vanuit het werkveld komen er verder ook signalen dat de samenwerking die vereist is om netwerken – zoals 1G1P, werf 2, eerstelijnszones – tot stand te brengen, in de praktijk heel veel tijd en energie vergt, die men dan niet meer in de cliënt kan investeren. Dat brengt dan al eens een intern spanningsveld met zich mee. Anderzijds leeft ook de vraag om de intersectorale samenwerking al voor een stuk op een hoger niveau te installeren. Er zijn op dat vlak weliswaar zeker al stappen gezet, maar het kan toch nog beter. Als de agentschappen bijvoorbeeld een oproep doen, dan zou dat veel meer intersectoraal bekeken moeten worden. Want op heden gebeurt het nogal eens dat oproepen erg specifiek vanuit een sector, vanuit een agentschap, en dus vanuit een specifieke 'koker' worden uitgeschreven. Het ware beter mocht men ab initio van een intersectorale insteek vertrekken.

1.4. Naar één jeugdhulp

Dit alles brengt de spreekster tot een pleidooi om tot één jeugdhulp te komen. De integratie binnen de integrale jeugdhulp moet zo maximaal mogelijk zijn. Het Vlaams Welzijnsverbond heeft in dat verband een eigen visie ontwikkeld die is neergelegd in een visietekst waarvan ze kort de kernelementen zal weergeven.

Een eerste insteek betreft de vraag of alle actoren die nodig zijn effectief al aanwezig zijn in de integrale jeugdhulp. Met name zou moeten worden nagegaan of ook de ggz, en dan met name de kinder- en jeugdpsychiatrie, ook niet volledig als actor zou moeten zijn opgenomen in de integrale jeugdhulp. Idem voor de preventieve gezinsondersteuning (PGO), die ondertussen toch ook al onder het agentschap Opgroeien valt en die – als basisvoorziening – allicht meer investeringen verdient.

Daarnaast zijn er ook nog een aantal sectoren die zeer belangrijk zijn qua samenwerking, maar die toch vanuit een andere doelstelling, met een andere optiek in het werkveld staan. Het gaat daarbij dan onder andere over kinderopvang, onderwijs en enkele zogenaamde belendende actoren (OCMW, huisvesting, vrije tijd, jeugdwerk, lokaal sociaal beleid, tewerkstellings- en justitiële diensten).

Daarbij dient echter wel steeds in gedachten gehouden te worden dat in de optiek van een meer integrale jeugdhulp het van blijvend belang is om steeds expertise en differentiatie te behouden. Het mag dus zeker geen eenheidsworst worden. Ieder mag de eigen expertise behouden, maar deze dient naar een hoger niveau getild te worden.

Uitgangspunt bij dit alles blijft hoe dan ook dat elk kind of elke jongere recht heeft op tijdige en gepaste ondersteuning, op maat van het kind of de jongere en zijn

gezin of context. Elk element hiervan is belangrijk. In de visietekst is dat allemaal ook nader uitgewerkt.

Het gaat wel degelijk over elk kind en elke jongere, ongeacht leeftijd of achtergrond. Het zou ook over een afdwingbaar recht in de volle betekenis van de term moeten gaan. Waarom immers is het evident dat elk kind naar school kan, dat elk kind bij gezondheidsproblemen naar de dokter kan, maar is zulks plots niet meer evident bij kwesties van sociaal en emotioneel welzijn? Daar blijken er plots wachtlijsten te bestaan en kan een kind of jongere dus niet zomaar instappen. En ook gelden er soms restricties qua beschikbare budgetten, waardoor het moeilijk wordt om dat recht effectief uit te putten.

Het element tijdig en gepast is eveneens van groot belang. Tijdigheid dient om verdere escalatie te vermijden. Hoe vroeger in het continuüm er wordt ingegrepen, hoe beter. Gepast impliceert het bieden van de juiste ondersteuning op het juiste moment. Dit heeft dan op zijn beurt een sterke link met de diagnostiek en de indicatiestelling. Dit alles samen moet ervoor zorgen dat men werkt op maat van het kind, de jongere en zijn gezin of context. Het belang van dat laatste heeft in de afgelopen tijd ertoe geleid dat er een hele beweging is gemaakt om de context beter te betrekken. Maar men moet daar verder blijven op inzetten.

De spreekster overloopt daarna nog kort een aantal speerpunten voor een nieuwe jeugdhulp. Enkele meer herkenbare zaken zijn hier al aangehaald, zoals een vereenvoudiging van de structuren en één agentschap. Het Vlaams Welzijnsverbond vindt het in dit verband ook een gemiste kans dat men bij de inkanteling van de OBC's (observatie- en behandelcentrum), GES+ (voorzieningen voor extreme gedrags- en emotionele stoornissen) en COS (centrum voor ontwikkelingsstoornissen) van het agentschap VAPH naar het agentschap Opgroeien, niet ruimer gemikt heeft op een inkanteling van de volledige VAPH-minderjarigen. Op die manier had men tot een verdere ontkokering kunnen komen. Eén aansturing vanuit één agentschap lijkt alleszins de aangewezen weg om te bewandelen.

De kwestie van de open-endfinanciering hangt samen met de hoger genoemde afdwingbaarheid van het recht op jeugdhulpverlening. Over preventie en over een voldoende groot, specifiek en toegankelijk aanbod is hoger ook al gesproken.

Maximale integratie behelst de eventualiteit van het betrekken of nauwer betrekken van nog andere actoren bij de jeugdhulp. Welzijnsgericht ondernemen veronderstelt dat men vertrouwen heeft in de hulpverleningsactoren en in het feit dat ze echt handelen in het belang van de kinderen en de jongeren. Dat is een erg belangrijk uitgangspunt. Het verheugt de spreekster in dat verband dat er ook al eens regelluw gedacht wordt. Dat laat de betrokken actoren de ruimte om waarlijk welzijnsgericht te gaan ondernemen. Idem voor wat de eigenheid en expertise, de competentie van de medewerkers en het vertrouwen in de jeugdhulp en de sectoren betreft. Ze verdienen het alleszins om betrokken te worden in het verdere beleid.

1.5. Bij wege van besluit

Afsluitend verwijst de spreekster nog naar een artikel dat verschenen is op sociaal.net over de wachtlijsten in de jeugdhulp. De teneur was dat men moest durven investering in jeugdhulp, omdat deze investeringen in kinderen, in jongeren en in de samenleving zichzelf wel degelijk terugverdienen. Iets wat ook bevestigd wordt door een Duits longitudinaal wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast spreekt het voor zich dat men ook blijvend moet investeren in begeleiders. Men moet dit menselijk kapitaal goed verzorgen omdat goede begeleiders echt het verschil kunnen maken. De job moet ook aantrekkelijk genoeg gehouden worden. De mensen moeten gemotiveerd blijven. Men moet dus volop blijven inzetten op de jeugdhulp die liefst verder geïntegreerd wordt tot één systeem.

2. Uiteenzetting door Patrick Vander Weyden en Miet Neyens namens SOM

Patrick Vander Weyden, directeur SOM, legt vooreerst uit dat SOM een pluralistische werkgeversfederatie is, die sociale ondernemingen en organisaties vertegenwoordigt in alle social profitsectoren. Van daaruit probeert zij zo intersectoraal mogelijk, tot zelfs integraal, samen te brengen en te stimuleren. De federatie gelooft heel erg dat sociaal ondernemerschap en sociale ondernemingen een deel van de problemen, een deel van de hiaten die hier vandaag al werden aangehaald, kunnen oplossen. De spreker zal hier later nog op terugkomen, maar geeft eerst het woord aan zijn collega *Miet Neyens*, die als deskundige de evaluatie zal maken van het decreet Integrale Jeugdhulp. Hij zal later nog even tussenkomen over ondernemerschap en hoe SOM daarin kan bijdragen.

Gezien het haar toegemeten tijdsbestek zal *Miet Neyens*, stafmedewerker jeugdhulp SOM, zich beperken tot een aantal heel specifieke elementen. SOM vindt het evaluatierapport een sterk werkstuk, waarin veel zaken bevestigd worden die haar leden ook al gesignaleerd hadden. Men wil daar dan ook op verder bouwen met concrete aanbevelingen die ook een bijdrage kunnen leveren tot het debat. Qua opbouw van haar presentatie zal het achtereenvolgens gaan over: het recht op jeugdhulp, relationele continuïteit, en ruimte voor sociaal ondernemerschap.

2.1. Het recht op jeugdhulp

SOM kan zich heel erg vinden in hetgeen hier al gezegd werd over het recht op jeugdhulp maar moet vanuit het rapport tegelijk ook vaststellen dat dit recht nog niet voor alle kinderen en jongeren gerealiseerd is. Zo blijkt dat specifieke groepen kinderen en jongeren merkkelijk minder de toegang tot jeugdhulp vinden. Het gaat dan met name over kinderen en jongeren in een armoedesituatie en over kinderen en jongeren met een migratieachtergrond.

Hier zijn al een aantal aanbevelingen rond gedaan, zoals het wegwerken van het taboe rond jeugdhulp, de normalisering van de jeugdhulp en zeker ook de samenwerking met het 'voorveld' (leerkrachten, jeugdwerkers, voetbaltrainers enzovoort). Bruno Vanobbergen verwoordde dat eerder tijdens deze hoorzitting erg goed, door ook die andere domeinen te benoemen als werkplaatsen voor kinderen en jongeren, en dus niet enkel meer als vindplaatsen.

De spreekster meent verder ook dat de brede instap nog meer de outreachende richting kan inslaan, meer ruimte kan maken voor een echte holistische benadering en alle domeinen van kinderen en jongeren mee in rekening kan brengen, desgevallend ook vanuit de noodzaak om aan vraagverheldering te doen. Een vraag is immers niet altijd duidelijk. Er moet tijd en ruimte zijn om te zoeken naar wat er in welke situatie precies nodig is voor het kind, de jongere, het gezin.

Een volgende concrete aanbeveling betreft de situatie waarin kinderen, jongeren of gezinnen het Nederlands niet machtig zijn. Het hoeft geen betoog dat dit een grote impact heeft op de hulpverlening en dit zowel op de toegang tot de hulpverlening als op de kwaliteit van het eigenlijke hulpverleningsproces. Afgelopen zomer heeft SOM, samen met de andere jeugdhulpkoepels en de OTA's (Ondersteunings-teams Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand), een bevraging uitgevoerd naar de manieren waarop jeugdhulpvoorzieningen in het brede jeugdhulplandschap omgaan met de taaloverbrugging. Daaruit bleek dat de nood aan sociale tolken én de financiële drempels die er in dat verband nog zijn, aspecten zijn die op korte termijn zouden moeten worden aangepakt, temeer daar er werd vastgesteld dat de financiering voor deze sociale tolken vanuit het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is weggevalen.

Een volgend aspect dat op grond van het principe van het recht op jeugdhulp voor kinderen en jongeren onze volle aandacht verdient, is de beschikbaarheid van die hulp. Dit vormt volgens het rapport een belangrijk issue. Niet altijd kan er tijdig hulp worden ingezet, en vooral gepaste hulp komt niet altijd op tijd. Zo botst het kracht- en netwerkgericht werken bijvoorbeeld op limieten en is er een gebrek aan doorstroommogelijkheden waardoor prioritering wordt ingevoerd als noodzakelijk kwaad. Men stelt dan ook vast dat jongeren in complexe situaties weliswaar relatief snel een plek vinden binnen de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, maar dat dit ten koste gaat van jongeren die opgroeien in minder complexe situaties. Hierdoor dreigt zich dan een escalatie voor te doen.

In dat verband dient ook gewezen op de complexiteit van de procedure bij de intersectorale toegangspoort. Het blijft merkwaardig dat de indicatiestelling, de beslissing welke hulp er nodig is, nog steeds gebeurt door niet-hulpverleners op basis van een dossier. SOM krijgt zo regelmatig signalen vanuit voorzieningen die residentieel verblijf aanbieden, dat zij jongeren aangemeld krijgen waarbij men snel merkt dat een verblijf niet het juiste antwoord is voor de bestaande nood. De federatie doet dan ook een warme oproep om dit thema grondig ter harte te nemen en na te denken over de vraag hoe men hulpverleners, die al een traject hebben afgelegd met een jongere en het gezin, meer kan betrekken in de zoektocht naar een gepast antwoord op de reële nood.

Een volgende vraag die in het licht van de beschikbaarheidskwestie niet onvermeld mag blijven, is die naar capaciteit. Iedere voorgaande spreker heeft deze kwestie al aangehaald, en ook SOM wil dit niet onvermeld laten. Het verheugt Miet Neyens dan ook dat de nood aan meer capaciteit geen taboe is voor de commissieleden. Ook voor de leden van SOM, voor de voorzieningen en organisaties, is het geen taboe om ook zelf mee na te denken over hoe de jeugdhulp beter kan worden ingezet om een gepast antwoord te vinden. Het gaat daarbij ook niet enkel over de vraag naar meer aanbod, maar ook naar een ander aanbod. Dat is een oefening die de sector graag mee gestalte wil geven.

De spreekster verwijst daarna naar een korte passage uit het rapport (pag. 60), die haar getroffen heeft en die duidelijk maakt wat het dichtslibben van het huidige systeem betekent voor de praktijk. Zoals hoger gezegd vinden jongeren met een complexe problematiek sneller een plek. Hierdoor worden de leefgroepen vaak veel zwaarder. Dit leidt tot personeelsuitval, verjonging en veel verloop van personeel. Het pervers gevolg hiervan is dat de draagkracht afneemt. Dat soort van gevolgen moet men zeer ernstig nemen. Men dient na te denken hoe dit kan worden vermeden.

Ook over crisishulp is al heel wat gezegd, onder andere over het oneigenlijke gebruik ervan. Er is daarbij al benadrukt dat er moet worden nagedacht hoe er correcte voorwaarden kunnen worden gecreëerd opdat de jongeren die echt crisishulp nodig hebben zeker een plek zouden kunnen krijgen. Crisishulp moet echt als subsidiaire vorm van hulpverlening worden ingezet, maar moet tegelijk ook gezien worden als een volwaardige vorm van jeugdhulpverlening.

De afgelopen periode werden er nieuwe initiatieven genomen om de crisismeldpunten en de crisisbegeleiding te versterken. Dat is een goede zaak, maar het is daarnaast ook nodig om crisishulp als such eens grondig te evalueren, en dit niet apart, maar in combinatie met reguliere hulp. Deze hulpvormen hangen immers wel degelijk vast aan elkaar. Als er meer plaats zou komen in de reguliere hulp, zou de crisishulp allicht minder onder druk komen te staan. Hoe dan ook blijft het natuurlijk zo dat als kinderen en jongeren in de crisishulp terechtkomen, erover gewaakt moet worden dat er een goede omkadering is voorzien, zodat er voldoende kwaliteit geboden kan worden, kwestie van een goed perspectief te hebben. De spreekster heeft het gevoel dat dit momenteel toch nog moeilijk ligt. Het rapport bevestigt haar aanvoelen. In de crisisbegeleiding is de vraag nog veel

groter dan het aanbod. Ook wat de termijn van crisisverblijf betreft stelt er zich nog een probleem. Zoals een eerdere spreker al heeft aangehaald, kunnen jongeren in crisisverblijf maximaal 7 dagen ergens blijven. Deze termijn van 7 dagen kan daarna verlengd worden. Dit gegeven zet op die manier een carrousel in gang. Dat moet vermeden worden. SOM pleit er dan ook voor om de zaak eens grondig te bekijken en de termijn van crisisverblijf desgevallend gelijk te stellen met de termijn van crisisbegeleiding. Als men rust wil geven aan jongeren die in de crisis-hulp terechtkomen en als er voor hen echt gezocht moet worden naar een duurzaam perspectief, is er enige tijd nodig. Een termijn van twee keer 7 dagen is daarvoor te kort.

Er kan in dit verband ook geleerd worden uit bestaande goede praktijken. In de praktijk wordt er immers dagelijks nagedacht over manieren waarop men de zaken beter kan aanpakken. Een van de leden van de federatie zet momenteel in op het werken met crisisunits. Ze maken deel uit van het crisisnetwerk, maar anders dan in leefgroepen waar er een extra crisisbed wordt vrijgehouden, gaan zij leefgroepen vormen die enkel en alleen bestaan uit kinderen en jongeren die in crisisverblijf terechtkomen. De ervaring hiermee is dat zulks meer rust kan geven aan jongeren en dat er respect is voor elkaars situatie. Tegelijk kan er ook gekeken worden hoe breuken met school (cf. de hogergenoemde carrousel) vermeden kunnen worden. Dat kan dan bijvoorbeeld door tijdelijk thuisonderwijs te voorzien, kwestie van in contact te blijven staan met de school en zo te kunnen bijblijven. Er zijn dus wel degelijk al goede praktijken waaruit er geleerd kan worden.

Wat dan de nood aan meer capaciteit en de nood aan andere manieren van jeugdhulp betreft, kan SOM zich in grote lijnen terugvinden in het overzicht van de plannen en beleidsopties rond uitbreiding dat Bruno Vanobbergen naar voor heeft gebracht aan het begin van deze hoorzitting. Dat geldt met name voor wat betreft jeugdhulp in de samenleving en dus het investeren in de basisvoorzieningen, zo dicht mogelijk bij de kinderen, jongeren en gezinnen.

Met betrekking tot rechtstreeks toegankelijke hulp, vindt SOM 1G1P een goede praktijk, die weliswaar nog behept is met enkele kinderziektes. Het is ook niet altijd evident om de zaken goed af te stemmen. Generalistisch werken, terwijl men tegelijk elkaars specifieke expertise respecteert, is en blijft een zoektocht, die volgens sommige leden soms nog te lang duurt. Maar men gelooft wel degelijk in 1G1P als belangrijk vehikel, belangrijk samenwerkingsverband om echt vanuit de integraliteit te vertrekken en samen met jongeren en hun gezin op pad te gaan. Het zorgt overigens ook voor een duidelijke profilering in de regio: wat is jeugdhulp, hoe wordt er met het aanbod naar buiten gekomen, hoe is de jeugdhulp herkenbaar? Dat de zaak geënt is op de eerstelijnszones vormt ook een kans. Er kan immers aan de slag gegaan worden vanuit de lokale noden en de lokale dynamiek.

In dat opzicht vormt de coronacrisis ook een grote leerkans voor de zorgraden die nog maar net waren opgestart. Het was voor hen een soort spiegel, die tot het besef leidde dat ze niet enkel te maken hebben met gezondheidskwesties, maar met het bredere welzijnsgegeven. Wel moet er volgens de spreker nog werk gemaakt worden van een meer structurele vertegenwoordiging vanuit de verschillende sectoren in die zorgraden. Dit is noodzakelijk om het gewenste integrale beleid te kunnen voeren. SOM ondersteunt deze vraag, omdat ze past binnen de evenwichtsoefening die noodzakelijk is om te bepalen wat van waaruit best gecoördineerd wordt. Eerstelijnszones kunnen zeker een rol spelen, maar in de realiteit blijken nogal wat voorzieningen te maken te hebben met meerdere eerstelijnszones, soms zelfs een vijftiental. Het is dus nog maar de vraag welk niveau, in welke omstandigheden en in welke situatie, het best geplaatst is om nieuwe zaken uit te denken. Die discussie wordt tegenwoordig nogal vaak in termen van Vlaams versus lokaal gevoerd. Miet Neyens, van haar kant, zou in deze zeker ook de regio's zelf (de IROJ's) niet over het hoofd zien, aangezien ze een belangrijke rol spelen in het

jeugdhulpgegevens. Ze kunnen er met name voor zorgen dat men een globaal zicht houdt op de noden die leven in bepaalde regio's en kunnen op die manier in gezamenlijk verband uitdenken wat er precies nodig is.

Wanneer de kwestie van de rechtstreeks toegankelijke hulp in ogenschouw genomen wordt, is het zaak om te komen tot een meer integrale benadering. Het is volgens de spreekster dan ook een gemiste kans dat er bij het beleidsplan rond rechtstreekse hulp dat momenteel vanuit het VAPH in de steigers staat, veel te sterk vanuit de bestaande kaders wordt vertrokken. Het is zonder meer een gemiste kans dat er daar niet meer is nagegaan hoe men nog meer kan inhaken op wat er al in de jeugdhulp gebeurt, en hoe men er dus voor kan zorgen dat ook kinderen en jongeren met een beperking de voor hen noodzakelijke hulp kunnen krijgen.

Een volgend punt is het uitbreidingsbeleid rond de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Er werd hier in dat verband al verwezen naar de resolutie die in deze commissie werd opgesteld rond het meerjarenperspectief. SOM is hier voorstander van. De leden uit de jeugdhulp zijn duidelijk de mening toegedaan dat er nood is aan innovatie binnen de sector. Men moet richting meer kleinschaligheid, meer huiselijkheid gaan. En er moeten zeker ook meer gezinshuizen komen. De coronacrisis heeft eens te meer aangetoond hoe belangrijk het is om geborgenheid te kunnen geven. Heel wat van de leden van de organisatie zijn hierrond al aan de slag gegaan. Zo onder andere door hun beleid al aan te passen rond de zonet genoemde gezinshuizen. De spreekster benadrukt dat er echt nood is aan diversifiëring van het niet-rechtstreeks toegankelijk verblijfsaanbod. Eén standaardantwoord voor alle jongeren en kinderen is niet bestaansbaar.

Het is een goede zaak dat pleegzorg als eerste optie wordt gezien, maar tegelijk moet dit te allen tijde ook een weloverwogen keuze zijn. Bij kinderen en jongeren die een specifieke behandeling nodig hebben, is een gezinscontext of pleeggezin niet altijd het beste antwoord. Een meer kleinschalige leefgroep kan dan misschien wel aangewezen zijn. SOM wil de piste van de gezinshuizen dus zeker verder ondersteunen, maar de federatie benadrukt daarbij tegelijk dat de omkadering van deze gezinshuizen dient te gebeuren vanuit de expertise die er nu al is vanuit de voorzieningen en vanuit de pleegzorg. Als daarrond een goede samenwerking kan worden opgezet, zal dit de gezinshuizen ten goede komen.

Miet Neyens wil daarna nog twee aspecten benadrukken die meer algemeen het uitbreidingsbeleid betreffen. Vooreerst wijst ze op het belang van het ontwikkelen van een globale visie en coördinatie rond het uitbreidingsbeleid. Al te vaak ziet men dat beleid gefaseerd, gefragmenteerd wordt ingevoerd. Dit spijts het feit dat de taskforce 'Verblijf in de jeugdhulp' hierover in 2018 al heel wat denkwerk heeft verricht, dat geleid heeft tot een bouwstenennota waarin de belangrijkste bouwstenen voor een toekomstig jeugdhulpverblijf geformuleerd werden. De spreekster benadrukt dat het belangrijk is om alle bouwstenen mee in rekening te brengen bij het uitbreidingsbeleid. Ze doet een oproep om nog meer bottom-up te werken. Er werd hier al enkele keren aangegeven dat nogal wat leden al lokaal bezig zijn met het opzetten van nieuwe experimenten, kwestie van met nog meer impact aan de slag te kunnen gaan. Vandaar dus de oproep om gebruik te maken van de expertise, de dynamieken en de samenwerkingen die er nu al zijn op het terrein. Ook moet men de nodige experimenteerruimte krijgen om goede praktijken uit te werken, die dan desgevallend opgeschaald kunnen worden naar het Vlaamse niveau. Het Vlaamse niveau moet met andere woorden de contouren uitzetten, maar moet er daarbij acht op slaan dat de zaken ook nog van onderuit moeten kunnen groeien.

2.2. Relationale continuïteit

Een tweede grote luik van haar tussenkomst betreft de relationele continuïteit. Dit gegeven kwam al sterk aan bod tijdens de vorige hoorzitting op 9 december 2020.

Het ging dan vooral over het probleem van het personeelsverloop, en hoe men dat best kon aanpakken. De spreekster wil nu echter vooral ingaan op de kwestie van de relationele continuïteit over het hele hulpverleningstraject heen. De piste van een trajectbegeleider komt daarbij automatisch opnieuw naar voor. Het valt daarbij op dat de voorbije jaren nogal wat figuren gepasseerd zijn die verondersteld werden deze continuïteit gestalte te geven. Zo is er de vertrouwenspersoon, die vrijwillig gekozen wordt door een jongere. En binnen 1G1P wordt er nu ruimte gemaakt voor een ankerfiguur die kind, jongere en gezin in regie mee op weg zet in het jeugdhulplandschap. Daarnaast kennen we ook nog de coördinator van een traject, de consulent enzovoort. Ondanks het feit dat er nu dus al verschillende figuren zijn die een rol spelen, valt het op dat de discussie over de trajectbegeleider telkens opnieuw de kop opsteekt. Maar tot nog toe heeft niemand hier een duidelijk antwoord op gegeven. Het is volgens Miet Neyens dan ook erg belangrijk om die oefening eindelijk eens grondig te gaan doen. Er blijven immers maar signalen in die zin komen vanuit de hoek van de gebruikers. Het blijkt trouwens ook uit de voorliggende evaluatie van het decreet. Ook bij de totstandkoming van de PVF-minderjarigen kan men al aanvoelen dat dit weer een belangrijke vraag zal zijn, waarop een antwoord gevonden moet worden. Het kan daarbij een idee zijn om zo snel mogelijk de verschillende beleidsopties in kaart te brengen. Verschillende pistes komen daarbij in beeld. Een en ander hoeft ook niet per se vanuit één dienst te gebeuren. Er zijn verschillende diensten die in aanmerking komen om een dergelijke rol te vervullen. Het is volgens de spreekster vooral belangrijk om na te denken over wat die trajectbegeleider gaat doen. Er moet een duidelijk mandaat zijn en al de verschillende rollen moeten goed uitgeklaard worden. Wie doet wat? Bij wie kan je waarvoor terecht? Daarnaast is het ook belangrijk om de kosten en baten van een eventuele trajectbegeleider duidelijk in kaart te brengen, want ook dat moet in aanmerking genomen worden bij het maken van gefundeerde beleidskeuzes. SOM stelt voor om dat in het ondernemingsplan van Opgroeien 2021 op te nemen en daar echt een project van te maken. Zo kan men op korte termijn zicht krijgen op duidelijke pistes en kan men die naar voor schuiven.

2.3. Sociaal ondernemerschap

Een laatste luik van de uiteenzetting van de spreekster betreft het sociaal ondernemerschap. Daar dienen zich twee vraagstellingen aan: doen we de dingen goed, en doen we de goede dingen? De eerste vraag betreft kwaliteit, de tweede gaat over de impact van hetgeen we doen. SOM is ervan overtuigd dat de beide paden bewandeld moeten worden.

Patrick Vander Weyden, algemeen directeur SOM, wil afsluitend nog zijn waardering uitspreken voor de evaluatie die werd gemaakt van het decreet Integrale Jeugdhulp. Ze is waardevol en kwalitatief erg goed. Hij wijst erop dat er ook nog andere initiatieven zijn die op geaggregeerd niveau proberen aan te tonen wat de impact is van jeugdhulp. Zijns inziens moet er ruimte geschapen worden binnen het integrale kwaliteitsdecreet, of eventueel op sectoraal of intersectoraal niveau, om de impact te meten van wat al die voorzieningen doen. Het is belangrijk dat de Vlaamse regelgever ruimte laat aan de ondernemingen om hun impact in kaart te brengen. Hij suggereert dat dit, bijvoorbeeld, zou kunnen gebeuren door een rationalisering in de registraties. Daarvoor moeten dan natuurlijk ook middelen vrijgemaakt worden. Men mag zich niet beperken tot het louter praten over wat die ondernemingen doen qua input. Bijvoorbeeld het aantal contacturen dat ze hebben met cliënten. Men moet echt gaan kijken wat er gerealiseerd wordt op impactniveau. Mogelijk kan zo ook in kaart worden gebracht wat nu precies de goede en de minder goede praktijken zijn. Op die manier zal men finaal ook effectiever kunnen werken. Naast de noodwendige middelen en capaciteit, zou dit een mogelijkheid kunnen zijn om een aantal efficiëntie- en effectiviteitswinsten in kaart te brengen. Men stelt altijd dat men heel erg gelooft in de creativiteit van de sociale ondernemers. Dat is fijn, maar het ware nog fijner mocht dit ook gestimuleerd

worden en mochten deze ondernemers, los van de regelgeving, en binnen een regulier kader, initiatieven kunnen nemen, innovatief tewerk kunnen gaan en kunnen netwerken. Zo kunnen ze de impact van een en ander aantonen en het mogelijk maken om dit op te schalen.

Als men het sociaal ondernemerschap in staat wil stellen om een antwoord te bieden op diverse problemen inzake capaciteit, effectiviteit en efficiëntie moet men dus de beide uitgangsvragen (doen we de dingen goed, en doen we wel de goede dingen) indachtig blijven.

3. Uiteenzetting door Ingrid Crabbe

3.1. Vzw Ouderspunt

Ingrid Crabbe, beleidsmedewerker van de vzw Ouderspunt (vroeger vzw Oudersparticipatie Jeugdhulp Vlaanderen), stelt dat de kernopdracht van haar organisatie bestaat in het bevorderen van de participatie van ouders. Dit gebeurt in concreto door te spreken met ouders met ervaring in jeugdhulp. Samen met hen wordt er in dialoog gegaan met professionals en worden er adviezen uitgebracht voor het beleid. De spreekster is hier al bij van in het begin. Zo'n 20 jaar geleden startte in Gent de eerste oudergroep. Deze bestond voornamelijk uit ouders met ervaring in de bijzondere jeugdzorg. Integrale jeugdhulp was toen in essentie nog maar een theoretisch concept. Van zodra dat experiment effectief startte in Oost-Vlaanderen is men daar onmiddellijk in meegestapt. De ervaringen van de ouders moesten immers mee ingebracht worden bij de uitbouw van de jeugdhulp. De ouders mochten toen meepraten, en mogen dat ook nog steeds. Dat wordt zeer geapprecieerd, net zoals de gelegenheid om vandaag in deze commissie het woord te voeren.

3.2. Blijvende aandachtspunten van ouders vis-à-vis de jeugdhulp

Ouderspunt vond het evaluatierapport van het decreet Integrale Jeugdhulp bijzonder interessant. Veel zaken waren herkenbaar vanuit de inbreng van de ouders. De afgelopen 20 jaar is er in de jeugdhulp natuurlijk ook heel wat veranderd. Ouders vroegen bijvoorbeeld meer aandacht voor het gezin, wat nu terugkomt in het begrip contextbegeleiding. Idem voor de vraag naar samenwerking over de grenzen van de sectoren heen. De vraag om de hulp naar de jongere te brengen in plaats van de jongere steeds te verplaatsen, is hier als ambitie toch al aanwezig. Of dat ook in de praktijk al vlot gebeurt, valt nog te bezien. De vraag naar meer aandacht voor krachten in een gezin was een duidelijke vraag van de ouders, evenals de vraag om naar meer continuïteit te streven. Er moet aandacht zijn voor het herstel van relaties. Dat is al opgenomen in het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht. Er moet ook aandacht zijn voor participatief werken. Ook moet er een versterking en verduidelijking komen van de rechten en de positie van jongeren en ouders ten aanzien van Jeugdhulp. De ouders staan achter al deze elementen en hebben daar ook sterk op aangedrongen.

3.3. Specifiek ouder(s)perspectief op drie aandachtspunten uit het rapport

De spreekster wil op een drietal elementen uit het evaluatierapport nader ingaan vanuit een specifiek ouder(s)perspectief. Dat levert een andere kijk op dan bij professionals het geval is. De aandachtspunten in kwestie zijn: continuïteit, toegankelijkheid van de hulpverlening die niet enkel voor jongeren in armoede en met een migratieachtergrond moeilijk is, participatieve jeugdhulpverlening.

3.3.1. Inzetten op relationele continuïteit

Het inzetten op relationele continuïteit wordt in het evaluatierapport vooral bekeken en besproken vanuit de hoek van de professionals. Men stelt in dat verband

dat niet enkel de processen goed opgevolgd moeten worden, maar dat er ook gewaakt moet worden over de continuïteit in de relatie met de hulpverleners. Gezien vanuit de ouders, of vanuit het gezin, moet het echter om meer gaan dan continuïteit binnen het hulptraject. Ook de relatie met het gezin, met broers en zussen moet hierbij in ogenschouw genomen worden.

Bij de contextbegeleiding – het werken met context – moet het volgens ouders gaan over context + gezin, waarbij dat laatste best ook expliciet apart genoemd wordt. Een jongere is sowieso immers geen individu dat losstaat in de maatschappij en, zelfs al is een jongere de 18 voorbij, dan nog blijft hij altijd voor een stuk deel van een gezin. Een en ander is ook duidelijk voelbaar. De relatie met ouders is anders, ze is hecht en laat een diepere indruk na. Deze relatie beïnvloedt ook heel sterk het opgroeien van kinderen. Dat is de reden waarom ouders vragen om sterk in te zetten op gezin en context, en dat ook uitdrukkelijk zo te formuleren.

Jeugdhulp zou dus per definitie eigenlijk altijd gezinshulp moeten zijn. En dit van bij de start en doorheen het hele proces. Dat betekent dat ouders ook vragen om te leren omgaan met de problematiek die zich stelt. Naast het werken met de jongeren, moet ook de aandacht voor het gezin en de ouders binnen de jeugdhulp sterk blijven. Desnoods vanop afstand als de jongere niet thuis kan wonen. Op die manier kan de jongere op zijn minst ook dat deel van zijn leven een gezonde plaats geven.

Continuïteit wordt dus vanuit het standpunt van de ouders vooral gezien als continuïteit binnen de natuurlijke relaties. Continuïteit binnen het hulptraject is vanzelfsprekend erg belangrijk. Die professionele klemtoon moet er absoluut zijn. Breuken moet men vermijden. Maar gezien vanuit het gezin is continuïteit vooral belangrijk in het leven en in het opgroeien van de jongere. Werken aan het herstel van de natuurlijke relaties is dus van groot belang. Dat betekent ook dat men de jongere zoveel mogelijk de gewone zaken, zoals school en vrije tijd, moet laten verder doen. Daar moet men dan ook maximaal op inzetten binnen de jeugdhulp.

Het hoeft ook geen betoog dat, gezien vanuit het oogpunt van het gezin, de relationele continuïteit steeds gepaard gaat met sterke gevoelens. De wetenschappelijke componenten zoals diagnostiek, methodiek, onderzoek en het inzetten van professioneel uitgewerkte tools zijn zeker nodig en belangrijk, maar men mag daarbij ook niet uit het oog verliezen dat het moeten vragen van hulp ook steeds een emotioneel gebeuren is. Er zijn nu eenmaal altijd emoties in het spel als het gaat over de relatie met een kind, over de relatie met ouders. Ieder individu, zelfs al woont die alleen, draagt die emotie mee. Die emoties hangen ook samen met het aanvoelen dat er misschien ook sprake is van een falen en dus schrik om de schuld te krijgen. Dat belaaft trouwens ook de relatie bij hulpverlening. Uit gesprekken met ouders blijkt duidelijk dat dit een stuk van het taboe is. Als een professionele buitenstaander dan zijn intrede doet in een gezin in nood, kan die sterke emotie – die er vaak al is vooraleer de hulpverlening op gang komt – voor hem in eerste instantie een blinde vlek zijn. Die voor professionals blinde vlek zichtbaar maken zal allicht een permanente opdracht blijven. Ouderspunt doet dit zelf al jaren naar de professionals toe, door met hen een dialoog aan te gaan over hulpverleningsthema's in aanwezigheid van ouders. Dit wordt ook meegenomen in de adviezen die de organisatie verstrekt aan hulpverleningsdiensten en meer algemeen aan het beleid. De spreekster benadrukt dat de erkenning van cliëntorganisaties als gesprekspartner een belangrijke positieve stap is in dit alles. De erkenning als gesprekspartner is met name belangrijk in de uitbouw van professionele hulp aan cliëntkant, aan dienstenkant en aan het beleid.

3.3.2. Toegang tot de jeugdhulp

Ingrid Crabbe komt dan tot het tweede specifieke aandachtspunt van ouderszijde, meer de kwestie van de toegang tot de jeugdhulp. Het evaluatierapport stelt

hieromtrent dat de jeugdhulp nog altijd erg versnipperd is en dat de informatie soms maar moeilijk te begrijpen is, waardoor jongeren soms de benodigde hulp niet weten te vinden. Dat zijn bevindingen die ook voor ouders gelden. De daaruit resulterende aanbevelingen kunnen dan ook ten volle onderschreven worden. Ze kwamen ook al voor in diverse adviezen die vanuit Ouderspunt werden geformuleerd. Het aanbod moet transparanter gemaakt worden voor de cliënt. Het moet ook toegankelijker gemaakt worden, niet enkel op organisatorisch vlak, maar ook qua achterliggende visie op begeleiding. Er moet blijvend ingezet worden op normalisering van de jeugdhulp. Het taboe dat nog rust op het feit dat mensen hulp nodig kunnen hebben, moet verder worden weggewerkt. En tenslotte moeten ook initiatieven worden aangemoedigd om jongeren in kansarmoede, en/of met een migratieachtergrond, een betere toegang te geven tot de jeugdhulp.

De spreekster maakt van de gelegenheid gebruik om de eerdere adviesbundel 'Informeren, het belang van genoeg, op tijd en begrijpelijk' in herinnering te brengen. Haar organisatie heeft deze opgesteld samen met vertegenwoordigers van Cachet, Gezin en Handicap, het Minderhedenforum, Onafhankelijk Leven en Pleegzorg. Er wordt daarin ingegaan op hoe het taboe dat nog steeds rust op het vragen om hulp, dus op toegeven dat men hulp nodig heeft, en dus ook op de angst om als ouder de schuld te krijgen, de stap naar hulpverlening bemoeilijkt. Ook de vraag waarom informatie de juiste weg niet vindt komt aan de orde. Ouders gaan immers wel vaak op zoek naar informatie, maar vinden die niet omdat ze te moeilijk en te versnipperd is. Om hieraan te remediëren worden er ook enkele concrete voorstellen gedaan, waar de spreekster verder nog op zal terugkomen.

3.3.3. Inzet op participatieve jeugdhulp

Een derde element uit het evaluatierapport waarop men vanuit het standpunt van de ouders nader wil ingaan is het belang van het inzetten op participatieve jeugdhulpverlening, en dit zowel naar instrumenten als in basishouding. In het rapport laat men opmerken dat de nieuwe mogelijkheden om de participatie te versterken (vertrouwenspersonen, dossierinzage, cliëntoverleg en bemiddeling) eigenlijk veel te weinig ingezet worden. Dit stemt overeen met de bevinding van ouders dat hoe participatief een methode ook uitgewerkt mag zijn, of hoe sterk dat in een decreet ook beklemtoond mag zijn, het finaal toch de uitvoering en dus de aanpak in de praktijk is die bepalend is voor het participatief gehalte.

Daarbij zijn meerdere elementen belangrijk om te kunnen gewagen van een participatieve basishouding. Het evaluatierapport bevat in dit verband meerdere aanbevelingen waar de ouders achter kunnen staan.

Vooreerst is er het belang van een duidelijke communicatie over het hele traject heen, naar jongeren en het gezin. Ook over rechten moet er duidelijk gecommuniceerd worden. Ten tweede moet een meer algemene participatieve basishouding binnen de hulpverlening worden aangemoedigd. Dit moet ervoor zorgen dat op alle fronten en in alle stappen van het traject de participatiemogelijkheden maximaal zijn. Verder moet er samengewerkt worden over de diensten heen, en dit ten voordele van de cliënt en zijn traject. Dat impliceert een grondige kennis van het traject én vooral ook samenwerking met de cliënten. En last but not least, moeten eventuele hindernissen inzake financiering, erkenning of sectorspecifieke zaken, gezamenlijk weggewerkt worden.

In haar werking streeft Ouderspunt naar een jeugdhulpverlening waarin de participatieve basishouding een feit is. Een waarlijk participatieve jeugdhulp zou zo uitgebouwd moeten zijn dat er niet alleen gewerkt wordt aan maximale ontwikkelingskansen voor een kind, maar ook aan maximale kansen voor de relatie ouders-kind. Ze moet ouders daarin ondersteunen en dus ook daarin participatief tewerk gaan met ouders, ook in moeilijke omstandigheden. Vertrekpunt hiervoor

is het recht om ouder te zijn en te blijven, en het recht voor ieder kind op een gezinsleven, ook wanneer er tussenkomst van Jeugdhulp nodig is. De beste manier om dat te doen is grondig na te denken over hoe zulks op verschillende fronten best kan uitgewerkt worden. Het gaat dan zowel over de participatieve basishouding van iedere hulpverlener, als over de uitbouw van het aanbod waarbinnen rechtstreekse dialoog maximaal mogelijk gemaakt wordt met inachtneming van het bestaan van de hogergenoemde blinde vlek. Het beleid moet daarnaast ook aandacht hebben voor het uitwerken van tools om de participatiemogelijkheden te maximaliseren.

3.4. Concrete voorstellen vanwege de ouders

Ingrid Crabbe komt dan tot een aantal concrete voorstellen vanwege de ouders voor het beleid. Eerst en vooral moeten de cliëntorganisaties in de mogelijkheid gesteld worden om hun werking uit te bouwen. Dit moet gebeuren in dialoog met alle betrokkenen en op alle niveaus. Deze organisaties zijn met name belangrijk omdat ze de blinde vlek zichtbaar maken én deze kunnen omzetten in werkbare en hanteerbare adviezen, ook voor professionals. Er dient hier echter een belangrijke kanttekening bij gemaakt te worden. Het zal met name niet volstaan om via de cliëntorganisaties of via een toekomstig cliëntenforum louter iemand te zoeken om in werkgroepen te gaan zetelen. Er moet integendeel een reële ruimte zijn voor rechtstreekse dialoog van de ouders met zowel hulpverlening als beleid.

Een tweede voorstel behelst een constante grotere alertheid voor de cliëntkant, wat bijvoorbeeld geconcretiseerd kan worden via een ethische commissie die specifiek gericht is op de cliëntkant en op de impact van een groot scala aan zaken op cliënten. Deze zou bijvoorbeeld tot taak kunnen hebben om alle processen, procedures en communicatie naar cliënten toe door te lichten op de eventuele impact op die cliënten en op het participatief gehalte ervan. Ook zouden de bestaande tools kunnen worden doorgelicht met het oog op het ombouwen ervan naar meer participatie-uitlokkende tools. Zulks is onder andere al aan bod gekomen in adviezen over het A-document en e-Youth. Participatie zou ook als concreet criterium moeten worden ingevoegd in de kwaliteits- en erkenningscriteria. Dit zowel voor bestaand als voor nieuw aanbod.

De spreekster komt dan nogmaals terug op de hoger genoemde adviesbundel over informeren, die Ouderspunt heeft uitgewerkt in samenwerking met een aantal andere cliëntgerichte organisaties. Daarin wordt, zoals gezegd, aandacht gevraagd voor het feit dat de beschikbare informatie moeilijk toegankelijk en erg versnipperd is, en wordt aandacht gevraagd voor het aanpakken van het bestaande taboe. Een en ander zou alleszins een heel stuk toegankelijker moeten worden. De informatie in kwestie zou naar iedere burger moeten gaan, de mogelijke verwijzers of aanmelders in de jeugdhulp inbegrepen. Een van de mogelijkheden om dit te realiseren is gelegen in een portaalwebsite die verwijst naar toegankelijke en begrijpbare informatie over het aanbod. Er kan daarbij worden doorgelinkt naar bestaande websites, er kan gelegenheid tot chatten geboden worden en er kan geïnformeerd worden over lotgenotencontacten. Met name dat laatste heeft bewezen erg belangrijk te zijn voor cliënten.

Een tweede voorstel betreft het onderwijs, en met name het uitwerken van een lessenpakket met brede informatie, waarbij jongeren al heel vlug kennismaken met diensten, die mogelijk zelfs al eens op de klasvloer kunnen komen. Ook hier weer moet er taboedoorbrekend gewerkt worden.

Een derde voorstel uit de adviesbundel behelst het opzetten van een brede – en dus niet louter doelgroepgerichte – mediacampagne, weerom met het doel het bestaande taboe te doorbreken en nuttige informatie breed bekend te maken. Ook

hier dient er verwezen te worden naar de hogergenoemde portaalwebsite en naar de mogelijkheden tot lotgenotencontact.

3.5. Bij wege van conclusie

Bij wege van algemene conclusie onderschrijft de spreekster de ook door andere sprekers en instanties gedane vaststelling dat het bestaan van lange wachtlijsten niet verenigbaar is met het geponeerde recht op hulp.

IV. Tweede besprekingsronde

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkoms van Jeremie Vaneeckhout

Jeremie Vaneeckhout stelt vast dat de sprekers heel wat nuttig materiaal hebben aangebracht. De commissieleden zullen hier nu mee aan de slag moeten gaan. De urgentie is immers hoog. De slotbemerkingen rond de kwestie van de capaciteit zijn veelzeggend. De uitbreiding van die capaciteit en de totstandbrenging van nieuwe capaciteit vormen immers fundamentele antwoordelementen voor de komende jaren. Het is goed dat er hier rond geen taboes meer zijn.

Een eerste vraag van het lid is gericht aan Mieke Segers. In haar uiteenzetting haalde ze aan dat er soms zeer veel tijd en energie gaat naar het netwerkgegeven. Hoewel dat een focus is waar iedereen achter kan staan, betekent dit natuurlijk ook dat er tijd afgaat van het werk op het terrein en van het verstrekken van concrete hulp. Er zit dus een kost aan vast. Het zal allicht zaak zijn om tot een goede balans te komen. Gemakkelijk zal dit wel niet zijn. Misschien slaat de balans dus wel eens door. Hoe kijkt zij daarnaar? Moet er desgevallend worden bijgestuurd?

Een tweede vraag is voor Miet Neyens en betreft de trajectbegeleiding. Dit is een belangrijk aandachtspunt. Kan ze nog iets concreter invullen hoe SOM hiernaar kijkt?

Het lid spreekt zijn appreciatie uit voor het feit dat alle sprekers in hun betoog vertrekken van een krachtige visie op de sector zelf. Ook delen ze de ambitie om politiek en beleid niet alles in administratie en decreten te laten gieten. Mogelijks gebeurt zulks op heden wat te veel en moet er dus wat meer ruimte gegeven worden aan de betrokken actoren.

Het thema van de relationele continuïteit werd hier meerdere keren aangehaald. In dit verband vindt het lid de opmerking van Ingrid Crabbe dat ouders en het gezin niet zomaar 'de context' zijn en dus een ander statuut verdienen, volkomen terecht. Het beleid moet hiermee aan de slag gaan. Zijns inziens gaat het bij relationele continuïteit ook niet enkel over de trajectbegeleiding en over vertrouwenspersonen, maar ook over zaken als vrijetijdsbeleving, school en de diverse andere positieve factoren die ertoe bijdragen om deze zaken te behouden in een traject. Ziet mevrouw Crabbe manieren om op het terrein kaders of instructies of decretale omschrijvingen te gebruiken waardoor dit op een betere manier kan worden ingebed?

Ze had het ook over het belang van lotgenotencontacten. In dat verband stelt zich ten gronde de vraag naar de link met de begeleiding van ouders. Nu zijn deze al te vaak een soort randfenomeen in het hele gebeuren. Ziet Ouderspunt mogelijkheden tot het versterken van de link tussen jeugdhulp en oudersbegeleiding? En dit op diverse domeinen? Ouders hebben naast lotgenotencontact immers ook nood

aan andere begeleiding of ondersteuning of hulp. Op welke manier kan die samenwerking versterkt worden?

1.2. Tussenkoms van Suzy Wouters

Suzy Wouters had graag van Mieke Segers vernomen hoe zij de uitbreiding van de betrokken actoren precies ziet. Hoe kunnen de geestelijke gezondheidszorg en de PGO hier mee in ingebed worden? En op welke manier kan de geestelijke gezondheidszorg meer systematisch en nauwer betrokken worden bij de werking van de integrale jeugdhulp?

Een volgende vraag is voor Miet Neyens. Zij haalde aan dat hulpverleners meer betrokken moeten worden om tot de juiste vorm van hulp te komen. Hoe ziet zij dit concreet?

Het lid onderschrijft volkomen de stelling van Ingrid Crabbe dat het belangrijk is dat ouders voldoende gehoord worden. Ze had in dat verband graag vernomen of het kind of de jongere ook voorbereid wordt op hulpverlening die na de leeftijd van 18 jaar nodig zou zijn. Heeft zij weet van situaties waarbij ouders en jongeren niet voldoende geïnformeerd werden over hun rechten en kan ze daar desgevallend een concreet voorbeeld van geven?

1.3. Tussenkoms van Freya Van den Bossche

Freya Van den Bossche stelt vast dat de laatste sprekers heel wat zaken vermeld hebben die ook al waren aangehaald tijdens de eerdere uiteenzettingen. Vele zaken en vaststellingen zijn in hoge mate gelijklopend. Zo bijvoorbeeld de opmerking over de samenwerking tussen sectoren, kwestie van maximaal de continuïteit te kunnen waarborgen. Zo ook de daaruit volgende vaststelling dat een aantal hinderpalen qua financiering, qua regelgeving en qua omkadering duidelijk in kaart moeten worden gebracht en moeten worden aangepakt.

Het was daarnaast ook bijzonder nuttig en leerzaam dat de sprekers de kwestie vanuit een verschillend perspectief (werkgever, ouders enzovoort) benaderden. Dit levert immers een andere beleving en dus ook een andere aanpak op.

1.4. Tussenkoms van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers heeft akte genomen van het pleidooi van Mieke Segers voor verdere bevraging en onderzoek naar de factoren en elementen die samenwerking in de weg staan. Ze had het in dat verband over samenwerking over de verschillende sectoren heen. Kan ze enkele voorbeelden geven van notoire drempels waar men nu al regelmatig tegen opbotst? En is het, bij uitbreiding, mogelijk dat het hier niet enkel over sectoroverschrijdende samenwerking gaat, maar ook gewoon over samenwerking tussen verschillende aanbieders van jeugdhulp?

Het lid oppert dat het gezegde 'onbekend is onbemind' hier wel eens toepasselijk zou kunnen zijn. Als men weet zou hebben van elkaars aanbod, zou er allicht ook gemakkelijker uitwisseling kunnen gebeuren, en zou men makkelijker tot een aanbod op maat kunnen komen. Dat is momenteel een van de grote sterktes van 1G1P. Is het in dat verband dus niet aangewezen en zelfs noodzakelijk om vanuit een groter geheel te werken? Zelf duidde ze dit eerder als schaalvergroting. Niet in de zin dat er maar één grote aanbieder zou zijn, maar wel als schaalvergroting over alle sectoren heen. Het eigenlijke aanbod blijft dan wel kleinschalig georganiseerd. Hoe denken de sprekers hierover?

Miet Neyens heeft gepleit voor differentiatie. Hulp en zorg op maat betekent dat er niet één standaardaanbod is voor iedereen, maar dat er gekeken wordt naar de

concrete noden. Dit impliceert heel vaak een opdeling van de jeugdhulp binnen een aanbod dat op zich relatief beperkt is, wat dan weer de flexibilisering danig bemoeilijkt. Het is dat gegeven dat bijvoorbeeld ook het samenhouden van broers en zussen heel erg moeilijk maakt. Het is dus de vraag hoe we daar een beter evenwicht kunnen bereiken.

Met betrekking tot de trajectbegeleider, heeft Katrien Schryvers gehoord dat er meer uitklaring, meer studie, meer bevraging nodig is. Wat verwacht men hiervan? Wie zou deze rol op zich kunnen nemen? Ook wat dit betreft zal samenwerking over voorzieningen heen voorop moeten staan. Hoe kijkt men hier tegenaan?

2. Antwoorden van de deskundigen

2.1. Antwoorden van Mieke Segers

Mieke Segers gaat vooreerst in op de vraag of, qua energie en tijdsbeslag, de balans soms niet wat doorslaat bij het vele overleg dat gepaard gaat met netwerkvorming, ten koste van het eigenlijke investeren in hulpverlening voor de kinderen en jongeren zelf. Ze vindt dit een heel terechte vraag, de sectoren worstelen soms met dit spanningsveld en met deze delicate balans. Mocht deze vraag gesteld worden aan hulpverleners op het terrein, dan zullen sommige van hen ongetwijfeld beamen dat de balans al eens doorslaat. De vele extra taken die er de afgelopen jaren – terecht – zijn bijgekomen in de jeugdhulp, vallen finaal immers ten laste van de hulpverleners. Het gaat dan over zaken als de nood aan een preventieadviseur, het extra inzetten op klimaat, de verwachtingen naar verslaggeving toe. Dit zijn allemaal nuttige taken, maar ze bijten wel voor een stuk in op de corebusiness: de eigenlijke hulpverlening en de contacten met de betrokkenen. Dat alles maakt dat de balans inderdaad voor een deel doorslaat. Dit doet overigens geen afbreuk aan het belang van die extra thema's, maar al te vaak is er aan die extra taken geen extra budget gekoppeld. Dat brengt met zich mee dat er elders geschrapt moet worden, wat absoluut geen evidentie is. Momenteel zijn er dus effectief wel wat hulpverleners bij wie de balans uit evenwicht is en die zoekende zijn naar meer focus op hun corebusiness. Ze denkt dan ook dat de evolutie naar back to basics, naar een positief leefklimaat, te kaderen valt in het belang dat er gehecht wordt aan het terug gaan werken met de kinderen en de jongeren, de gezinnen en de contexten. Dat is een belangrijke evolutie die terug tot de kern moet voeren.

De vraag naar het concreter betrekken van ggz en PGO, hangt volgens Mieke Segers deels samen met de vraag naar de factoren die samenwerking in de weg staan. Ze zal echter pogen om deze vragen toch apart te beantwoorden. Wat de kwestie van de ggz betreft, leeft soms toch het gevoel dat de CGG (centra voor geestelijke gezondheidszorg) wel actor zijn in de integrale jeugdhulp, daar waar de echte kinder- en jeugdpsychiatrie dat niet zijn. Bij die laatste gaat het echt wel om een andere wereld, waar de zaken meer vanuit medisch perspectief benaderd worden. De spreekster heeft er geen probleem mee dat ze hun eigenheid behouden, maar ze pleit ervoor om toch meer dwarsverbindingen te leggen. In de praktijk zijn er momenteel immers wel degelijk nog een aantal drempels die een goede samenwerking belemmeren. Meer algemeen is de spreekster de mening toegedaan dat de kinder- en jeugdpsychiatrie zou moeten inkantelen in één jeugdhulp. Ze beseft dat ze zich hiermee op glas ijs begeeft aangezien ze niet als vertegenwoordiger van deze sector spreekt, en probeert dus ook om te wikken en wegen wat ze zegt. Ze is echter wel degelijk de mening toegedaan dat het een stap vooruit zou zijn mocht men er een actor in de integrale jeugdhulp van kunnen maken. Idem voor wat de preventieve gezinsondersteuning betreft. Ook hier gaat het over een belangrijke dwarsverbinding die gelegd moet worden. Ze wijst in dat verband onder andere naar de huizen van het kind. Het gezegde 'onbekend maakt onbemind' klopt wel degelijk. Hulpverleners of experts op het domein van jeugdhulp hebben het soms al moeilijk om te weten welke vormen van aanbod er allemaal bestaan.

Laat staan dat het ruime voorveld of de preventieve actoren zouden weten wat er allemaal beschikbaar is in een regio. Het is niet evident om door de bomen het bos nog te zien. Het in kaart brengen van het bestaande aanbod naar de huizen van het kind toe, zou het mogelijk moeten maken om beter de dwarsverbindingen te kunnen leggen tussen preventie en hulpverlening. Dat zou alleszins een stap in de goede richting kunnen zijn.

Mieke Segers komt dan tot de vragen van Katrien Schryvers over het wegwerken van de drempels voor samenwerking in de praktijk en naar concrete voorbeelden daarvan. Ze verwijst in dat verband opnieuw naar de bestaande complexiteit. Men moet het aanbod kennen om goed te kunnen doorverwijzen. Daar is er zeker nog werk aan de winkel. De vernieuwing van de sociale kaart zal zeker bijdragen aan het in beeld brengen van de complexiteit. Het kan daarbij onder andere gaan over verschillen in de financieringssystemen en de bijdrageregelingen. Ze geeft ook een concreet voorbeeld van administratieve belemmeringen. Op een symposium over de evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp heeft professor Koen Hermans een toelichting gegeven over de verschillende registratiesystemen in de jeugdhulp. Evengoed als er een divers palet aan financieringssystemen is, bestaat er voor elke sector een eigen registratiesysteem, waarbij die systemen dan ook nog eens niet met elkaar communiceren. Als er bijvoorbeeld iets wordt ingegeven in de GIR (geïntegreerde registratietool) voor het VAPH, betekent dat nog niet dat er ook gecommuniceerd zal worden met BINC (Begeleiding in Cijfers), waarmee gewerkt wordt in Opgroeien. En ook bij de evolutie naar e-Youth – die bedoeld is om de administratie te vereenvoudigen – lijkt het erop dat dit in eerste instantie niet zal communiceren met de GIR in het VAPH, of met andere administratieve pakketten. Qua uitwisselen of communiceren van administratieve gegevens zijn er dus nog behoorlijk grote drempels. Een andere kwestie waardoor er vaak problemen ontstaan, is gelegen in het feit dat de agentschappen vaak op verschillende niveaus georganiseerd zijn. Het VAPH is vooral op provinciaal vlak gesitueerd, terwijl de jeugdhulp eerder regionaal georganiseerd is. Er zijn ook de eerstelijnszones, 1G1P enzovoort waardoor zich automatisch de vraag stelt hoe dit allemaal ligt ten opzichte van elkaar. Het roept ook de vraag op of er mogelijk sprake is van overlappingen. Soms worden er structuren opgezet die het leggen van linken erg bemoeilijken. De situatie wordt daardoor complexer en er ontstaan drempels. Dit probleem doet zich overigens niet enkel voor wanneer er sector- of beleidsdomeinoverschrijdend gewerkt moet worden. Het komt ook voor binnen eenzelfde sector. Ook daar zijn er soms drempels. Wat dan aanleiding geeft tot de vraag naar enige schaalvergroting.

Dat laatste zou volgens de spreekster wel eens kunnen kloppen. Anderzijds hoort ze echter ook wel dat men op sectoraal niveau blijkbaar zijn partners gevonden heeft. Daar weet men ondertussen wel wie er allemaal in de regio zit en worden er vlot contacten gelegd. Ook dit vergt van de betrokken actoren echter opnieuw dat ze investeren in netwerking. Ze kan echter wel de vraag naar schaalvergroting volgen. Ze vertaalt dit als het doorbreken van de bestaande verkokering en het loslaten van de agentschappen. Als er vanuit één agentschap naar de jeugdhulp wordt gekeken, kan er wel degelijk tot een schaalvergroting op beleidsmatig niveau gekomen worden. De organisaties op het veld hebben die linken de facto vaak zelf al gemaakt, maar er kan daar nog een grote stap vooruit gezet worden.

2.2. Antwoorden van Miet Neyens

Miet Neyens zal proberen haar antwoorden op enkele vragen wat te bundelen. Ze gaat vooreerst in op de kwestie van de trajectbegeleider. Ze wijst er daarbij op dat SOM daaromtrent geen concreet voorstel op tafel liggen heeft, maar net vraagt om dit nader te onderzoeken. Dit belet niet dat er wel degelijk enkele insteken zijn.

Als er gesproken wordt over de trajectbegeleider gaat het over iemand die vanaf het eerste moment een heel jeugdhulptraject mee opvolgt. Doorheen het hele hulptraject moet dezelfde persoon naast de hulpzoekende blijven staan. Hij moet de hele historiek kennen en mee kunnen beoordelen. Het gaat dus over iemand die het verhaal van het kind, de jongere en het gezin vanaf het begin helemaal meeheeft. Mee daarom moet het ook iemand zijn die het bos door de bomen ziet. Het jeugdhulplandschap is nu eenmaal complex, wat het nodig maakt dat deze persoon zijn weg kent in dit landschap. Zo kan hij een verduidelijkende rol spelen in de vraag naar informatie. Waarvoor kan men waar terecht? En welke stappen kunnen en moeten er daarvoor gezet worden? Men heeft dit nu al voor een stuk proberen te vatten in de figuur van de vertrouwenspersoon die een jongere of een ouder kan bijstaan in een traject. Maar men kan niet anders dan vaststellen dat dit toch wel erg veel gevraagd is van een vrijwilliger. Als burger-vrijwilliger heel dit landschap leren kennen is alleszins geen evidentie. Tegelijk vindt SOM het ook belangrijk dat het zou gaan om iemand die onafhankelijk staat ten opzichte van de geboden hulpverlening. Het moet iemand zijn die, vanuit de belangen van het kind, mee opkomt voor diens rechten als die mogelijkerwijze geschonden zouden worden. Als men dan gaat nadenken over wie er aan dit profiel voldoet, komt men al snel tot de conclusie dat het hier niet noodzakelijkerwijze over één persoon hoeft te gaan. Verschillende diensten en personen komen in aanmerking. Vanuit het perspectief van kinderen en jongeren met een handicap, kunnen bijvoorbeeld de diensten ondersteuningsplan een belangrijke rol spelen. En in het kader van het armoedebeleid wordt er vaak gesproken over de gezinscoaches, die ook in deze mogelijk een rol kunnen opnemen. Het is dus zeker niet de bedoeling om opnieuw een extra persoon in te schakelen, die het dan nog wat moeilijker zou maken. Het zou moeten gaan over iemand die kinderen, jongeren en gezinnen mee op weg kan helpen. Er zijn ondertussen al een aantal beleidsinitiatieven die kunnen passen bij deze nood. SOM zou het dan ook appreciëren mocht Opgroeien deze kwestie verder onderzoeken. Het is daarbij ook belangrijk om de cliëntorganisaties mee te betrekken in dat traject, om verder ook tot concrete beleidsopties te komen.

Over de vraag naar het meer betrekken van hulpverleners bij het zoeken naar gepaste hulp, preciseert Miet Neyens dat ze het hierbij vooral had over de indicatiestelling vanuit de intersectorale toegangspoort. Soms moet men immers vaststellen dat het team enkel oordeelt op basis van een A-document of een M-document, zonder de jongere of het gezin gezien te hebben. Vanuit het participatiegegeven komt het SOM voor dat er moet worden nagedacht hoe de jongere kan worden gehoord bij het nemen van beslissingen over niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Kan er samen met de hulpverleners die al een traject hebben afgelegd, gezocht worden naar wat er precies nodig is, en kan men hen dit ook laten verantwoorden? Momenteel is de toegangspoort een tussenschakel tussen de aanmelder enerzijds, en de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp anderzijds. Die laatste moet daardoor vrij plots aan de slag. Het aanvoelen leeft dan ook dat het beter zou zijn mocht men al eerder betrokken worden, kwestie van eventueel mee deel van de oplossing te kunnen zijn. Samenvattend kan er dus gesteld worden dat er moet nagedacht worden over de vraag hoe de jeugdhulp terug menselijker gemaakt kan worden.

Miet Neyens komt dan tot de vraag over het belang van differentiatie in het jeugdhulplandschap. De vragen daarover zijn terecht, maar SOM heeft hierop natuurlijk geen pasklaar antwoord voorhanden. Het zal inderdaad zorgen voor een extra opdeling. Hier zal dus een evenwichtsoefening gemaakt moeten worden. Het is sowieso niet verstandig om op basis van specifieke doelgroepen nog extra andere vormen van jeugdhulp te gaan voorzien en daar ook geen duidelijke voorwaarden – wanneer iemand tot welke vorm van jeugdhulp toegang zou hebben – aan vast te koppelen. Ze drukt in dat verband de hoop uit dat er vanuit pleegzorg extra pleeggezinnen gevonden zouden kunnen worden, en dat er vanuit voorzieningen kleinschalige leefgroepen gevonden zouden kunnen worden die voor een deel de omslag maken naar meer gezinshuizen. Op die manier zou er meer op maat gewerkt kunnen

worden, gewoon omdat er meer en voldoende verschillend aanbod voorhanden is. Er is niet een antwoord op alle vragen. Er moet alleszins over gewaakt worden dat men niet tot een opdeling komt die flexibel werken onmogelijk maakt.

Miet Neyens pikt afsluitend ook nog eens in op de vaststelling dat de samenwerking op het terrein niet altijd evident is. Vaak is er sprake van regelgeving die belemmerend werkt, maar vaak ligt het probleem ook gewoon op het niveau van de organisaties zelf, onbekend maakt immers onbemind. Door een gebrek aan kennis van elkaars aanbod is er soms weinig flexibiliteit. Wanneer er bijvoorbeeld vanuit 1G1P geoordeeld wordt dat er meer specialistische geestelijke gezondheidszorg nodig is, botst men in sommige regio's op het probleem dat er enkel op ambulante hulpverlening beroep kan worden gedaan. Voor gezinnen in maatschappelijk kwetsbare situaties is dit zeer drempelverhogend. Het is dus de opdracht van voorzieningen om onderling te zoeken hoe er meer flexibiliteit kan worden ingebouwd, zodat er meer op maat van het gezin, de jongere gewerkt kan worden.

2.3. Antwoorden van Ingrid Crabbe

Ingrid Crabbe gaat eerst in op de vraag hoe er naar het gezin toe beter zorg gedragen kan worden voor het relationele gegeven. Ouderspunt is al geruime tijd bezig om vanuit de adviezen die het verstrekt, aan te geven hoe men ouders kan meenemen en hoe er meer vanuit het gezin geredeneerd kan worden. Ouders willen af van de manier waarop er vroeger geredeneerd werd. Toen hing men de stelling aan dat de jongeren naar de hulpverlening werden gebracht, dat ze door hun opname in de bijzondere jeugdzorg voor een stuk uit het gezin werden gehaald. Dat zou radicaal anders moeten zijn. Een gezin zou hulpverlening moeten kunnen toelaten. De basisredenering zou moeten zijn dat de hulpverlening zich moet inpassen in het gezin en niet dat de jongere zich moet inpassen in het aanbod. Die redenering vergt een heel andere organisatie, die zich heel flexibel opstelt en waarbij er meer rekening wordt gehouden met het gezin, met de broers en zussen (en het samenhouden daarvan), met wat een jongere al deed vooraleer er zich problemen begonnen te stellen. Ze wijst er in dat verband op dat Ouderspunt in de adviesbundel rond contextbegeleiding al een methodiek had opgenomen die lijkt op wat er nu in 1G1P gebeurt. Die bundel is voortgekomen uit een adviesvraag die Ouderspunt gekregen had rond Eigen Krachtconferenties. De eerste reactie van ouders hierover was dat alle hulp in een gezin altijd zo zou moeten starten. De eerste stap die moet gebeuren is samen met de betrokkenen nagaan wat er nodig is om het probleem te verlichten, of waarmee er tijdelijk geholpen kan worden. In de ogen van de ouders begint de maximale participatie dus steeds met de vraag wat ze precies nodig hebben. Dat gaat dan in wezen over de methodiek. De spreker ziet ondertussen heel wat evoluties die in die richting gaan. Cliëntorganisaties en andere organisaties die vanuit de kant van de cliënt redeneren, zullen echter steeds de luis in de pels moeten blijven die hierop wijst. Het betreft dan zowel de uitbouw van het aanbod als de beleidswerking.

Ingrid Crabbe komt dan tot de kwestie van het lotgenotencontact. Ze brengt daarbij in herinnering dat er zo'n twintig jaar geleden een oudergroep werd opgestart om na te gaan wat ouders nu precies vonden van het aanbod in de bijzondere jeugdzorg. Het viel al heel snel op dat ouders daar ook graag naar toe kwamen omdat ze zo de gelegenheid kregen om eens te praten met gelijkgestemden. Spijts de verschillen in achtergrond, visie en interesses, hadden al deze mensen gemeen dat ze ouders waren van een kind of jongere die – op heel verschillende manieren – in de problemen was gekomen. Ze hadden allemaal het gevoel te zijn overreden door een pletwals. Ze worden overweldigd door het op gang komen van het aanbod van jeugdhulp, door de modules, door de voorstellen, door de (ondertussen elektronisch) in te vullen documenten en door het vakjargon dat ze niet beheersen. Dat zijn allemaal zaken die erg gevoelig liggen als het gaat over kinderen, het gezin en problemen in die kring. Al die factoren maakten het lotgenotencontact des te

belangrijker voor de betrokken ouders. In alle oudergroepen die ondertussen werden opgestart vormt het dan ook een belangrijk nevenaspect, dat maakt dat de ouders zich begrepen en gesteund voelen. Ze krijgen de gelegenheid om tips uit te wisselen en durven vrijuit praten. Dat laatste is tegenover hulpverleners niet altijd het geval, omdat – vooral als men zich kritisch opstelt – de vrees bestaat dat bepaalde zaken in het dossier terecht zouden kunnen komen en dus ook gevolgen zouden kunnen hebben. Het lotgenotencontact is overigens niet enkel van groot belang in de sector bijzondere jeugdzorg, maar in alle sectoren. Overal is er nood aan begrip en aan vrijuit kunnen spreken. Dit gegeven zou dan ook meer ondersteund moeten worden en zou ook beter bekendgemaakt moeten worden. Het geeft ouders de gelegenheid zich eens wat sterker te voelen.

De vraag naar voorbeelden van ouders die hun rechten niet kennen sluit hier naadloos bij aan. De voorbeelden daarvan zijn legio. Het gaat daarbij ook niet alleen over de in het burgerlijk wetboek voorziene rechten, of het recht op een gezinsleven met alles wat dat inhoudt, maar vooral ook over hun positie en hun rechten ten opzichte van jeugdhulp. De rechten in kwestie zijn overigens soms wat flou, maar ze zijn vooral moeilijk kenbaar omdat ouders nu eenmaal niet met jeugdhulp bezig waren vooraleer ze zelf problemen kregen. Op zijn rechten gaan staan is dan meestal niet de eerste bekommernis. Men wil in eerste instantie vooral dat de problemen opgelost worden en dat de ermee gepaard gaande emotie verlicht wordt. Toch is het wel degelijk belangrijk om die rechten duidelijk te maken én te respecteren. Het gaat daarbij immers over communicatie, gelijkwaardige behandeling, transparantie en respect. Dat zijn allemaal elementen die van groot belang zijn als er iets misgaat met iemands kind of met het gezin. Vooral als ouders plots in de jeugdrechtbank moeten verschijnen kan die spanning erg hoog oplopen. Ouderspunt hoort dan ook vaak het pleidooi om te voorzien in een persoon die de ouders opvangt en die hen informeert over wat er hen nog te wachten staat, wat ze nog kunnen inbrengen en hoe ze hun verhaal kunnen doen. Dat laatste dan liefst niet in een publieke zitting van de jeugdrechtbank.

Daarmee komt de spreekster tot de vraag over het horen van de ouders. Ze hoopt dat dit met participatieve hulpverlening een stuk zal verbeteren. Als men uitgaat van het principe dat hulp naar het gezin gaat in functie van een jongere (in plaats van omgekeerd, de jongere inpassen in het aanbod), zou dit ook kunnen bijdragen tot een betere zorg voor de ouders en voor een zorg die de nodige sterkte kan geven als een kind 18 wordt en misschien opnieuw thuis komt inwonen. Ouders vragen in dat verband ook om betrokken te worden in de hulpverlening, zodanig dat ze hierop voorbereid zijn en weten hoe ze moeten omgaan met de problematiek. Ouders willen dus geholpen worden om zelf sterk genoeg te staan. Ook wanneer de jongere alleen gaat wonen – wat zijn recht is – blijft de band met de ouders nog steeds erg belangrijk. Ouders vragen dan ook om hen te leren hoe ze ook in die situatie op een gezonde manier met elkaar kunnen omgaan. Ingrid Crabbe meent te mogen vaststellen dat er een aantal evoluties zijn die duidelijk in die richting gaan. Ze denkt dan met name aan de mogelijke verlenging tot 25 jaar, waarbij ook de ouders hopelijk ondersteuning zullen blijven krijgen.

Elke Sleurs, waarnemend commissievoorzitter, dankt de sprekers voor de tijd die zij hebben willen vrijmaken voor deze commissiebijeenkomst en voor hun zeer uitgebreide uiteenzettingen.

Stefaan SINTOBIN,
voorzitter

Jeremie VANEECKHOUT
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

1G1P	één gezin - één plan
A-document	aanmeldingsdocument
ACT	afdeling Continuïteit en Toegang
BBT	beleids- en begrotingstoelichting
BINC	Begeleiding in Cijfers
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CGG	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
CIG	centrum voor integrale gezinszorg
CKG	centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COS	centrum voor ontwikkelingsstoornissen
GES	gedrags- en emotionele stoornis
GES+	extreme gedrags- en emotionele stoornis
GIR	geïntegreerde registratietool
ggz	geestelijke gezondheidszorg
IPH	intersectoraal prioritair te bemiddelen hulpvragen
IROJ	Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp
KINGS	Kind IN Gezond Systeem
M-document	motivatie document
MANO	onderzoek maatschappelijke noodzaak
MFC	multifunctioneel centrum
OBC	observatie-en-behandelingscentrum
OCJ	ondersteuningscentrum jeugdzorg
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OTA	Ondersteuningsteam Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand
OVBJ	organisaties voor bijzondere jeugdzorg
PGO	preventieve gezinsondersteuning
PVF	persoonsvolgende financiering
SA	specifieke actie (in de jeugdhulp)
SOM	federatie van sociale ondernemingen
UKJA	Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VIST	versnelde indicatiestelling en toewijzing
VK	vertrouwenscentrum kindermishandeling
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
ZNA	Ziekenhuis Netwerk Antwerpen